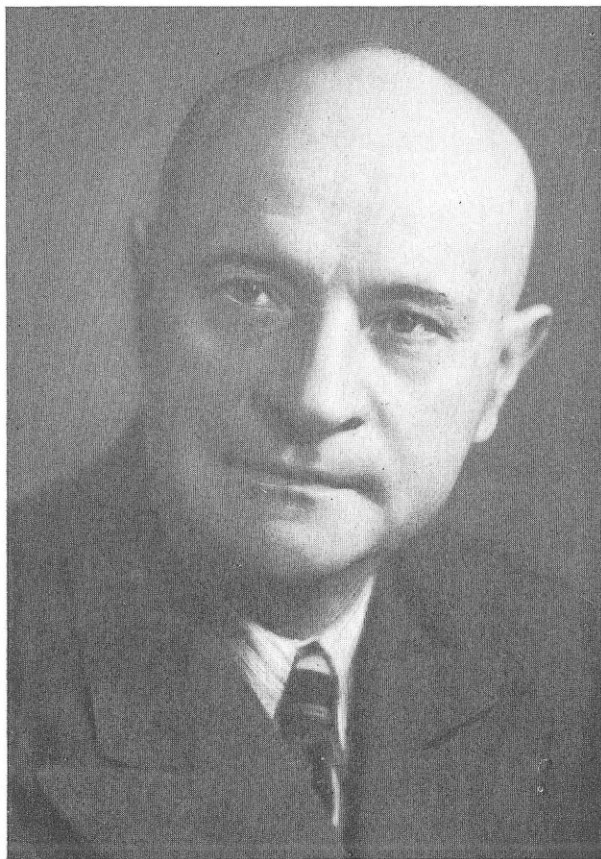

45
671
759

МИКИТА
ОДОВАНЕЦЬ

Давид

1871

МИКИТА ГОДОВАНЕЦЬ

Дайки

1983

КИЇВ

ВИДАВНИЦТВО ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ «ДНІПРО»

1983

В книгу вошли лучшие басни одного из зачинателей украинской советской сатиры и юмористики, многие годы служившего своим творчеством гуманистическим идеалам литературы социалистического реализма.

Упорядкування *А. М. Годованця*

Вступна стаття *В. Т. Косяченка*

БІБЛІОТЕКА 1937

10 55767

ПЕРЕОБЛІК

Переоблік 10

НА СТОРОЖІ ДОБРА

Ім'я Микити Годованця добре відоме шанувальникам гумору і сатири. Звернувшись до байки в роки революційної боротьби трудящих мас за своє соціальне і національне визволення, він згодом віддає цьому здавна популярному, демократичному, найтісніше зв'язаному із фольклором жанрові усе своє життя. Услід за Д. Бедним в російській літературі, К. Крапивою в білоруській, разом із В. Елланом-Блакитним, С. Пилипенком і В. Ярошенком він стає активним зачинателем жанру байки в українській радянській літературі, а на схилі своїх літ здобуває заслужене визнання його авторитетного старійшини. Усією своєю творчістю разом із такими молодшими поетами, як А. Косматенко, П. Ключина, П. Сліпчук, він переконливо підтвердив давно висловлену В. Белінським думку про те, що «байка як сатира була і завжди буде прекрасним родом поезії, доки з'являтимуться на цій ниві люди з талантом і розумом». Поставлені на сторожі здобутого народом добра, мудро усміхнені, дошкульно алегоричні книжки М. Годованця стали вагомим надбанням радянського байкарства, яскравим явищем вітчизняної літератури.

I

Народився Микита Павлович Годованець 26 вересня 1893 року (помер 23 липня 1974 р.) у селі Вікнині, Гайсинського повіту, Подільської губернії (тепер Гайворонський район, Кіровоградської області), у родині хлібороба. Уже в початковій церковнопарафіяльній школі привертає увагу вчителя і здібностями в навчанні, і гарним співом. Тому-то школярик нерідко приносив додому учителеві книжки і чи-

тав їх усій родині. Серед тих перших книжок була і збірка творів Крилова. Пізніше М. Годованець згадував: «Пам'ятаю таке читання байки «Стрекоза и Муравей»... Ось я дійшов до слів «Да работала ль ты в лето?» І тут батько, винадликий сміхотун, вставив своє слово: «Це точно, як наш сусід Прокіп Макарчук: улітку пиячить, співає, а з осені ходить по сусідах боршно позичати».

При активному сприянні того ж учителя, Йосипа Чайки, наважився Павло Годованець віддати 1906 року свого найменшого із восьми дітей до Степашківської «второкласної учительської школи». Незважаючи на післяреволюційну реакцію, за умов якої майбутнім учителям не тільки читати, а й розмовляти рідною мовою заборонялося, М. Годованець уперше знайомиться тут із творами Т. Шевченка. «Ухопив я обома руками цю книгу,— згадував письменник,— розгорнув, читаю... О матінко! Чисто так моя мати говорить! Читаю один вірш, другий, третій. Ой, як же гарно, як цікаво! Та просто ж як!»

Перші прочитані книжки і живий народний досвід, мова матері, батька, поезія Шевченка і Крилова глибоко западали в душу юнака і, як ті добірні зерна, прокільчувалися тугими паростками любові до художнього слова, до жанру байки зокрема, і владно спонукали до власної творчості. У цей час М. Годованець пробує і собі віршувати, друкує перші дописи. Працюючи вчителем, незважаючи на «злидні, сум і горе», як скаже у своєму ранньому вірші, він продовжує «шукати жаданих берегів». Перебороти перші невдачі і розчарування, віднайти ті «стежки, якими йти служить народу», у цей час допомагає початківцеві старший товариш і добрий наставник, учитель І. І. Майко, за революційні настрої позбавлений права працювати в школі. При його підтримці майбутній байкар знайомиться з творами М. Горького і Л. Толстого. Перед юнаком ширше розкривається поетичний світ І. Котляревського і С. Руданського, Л. Глібова та І. Франка, Лесі Українки й В. Самійленка. І, зрештою, з 1912 року з'являються його перші поетичні публікації. Він пише твори різного жанру. Майже на кожному помітні ознаки наслідування, але в кращих із них відчувається власна позиція, бажання сказати своє слово про життя. Так, у ліричній алегорії «І сонця блиск...» молодий поет висловлює гарячу віру в те, що «перемоги таки ні, не посвяткує тьма», а в сатирі «Закохані в гроші» викриває, разом із українськими «патривотами», Маркова і Савенка — чорносотенних діячів Державної думи. Все це свідчило про формування передового світогляду.

1914 року М. Годованця мобілізують до армії з характеристикою поліційного справника: «Личность сомнительная и неблагонадежная». У час революційних подій майбутній письменник активно підтверджує цю характеристику. За дорученням Ради військових депутатів він співробітничав в газетах «Известия Ревельского Совета рабочих и воинских депутатов», «Ревельские известия», в більшовицькій газеті «Свободное слово солдата и матроса».

Щире бажання бути з народом, гаряче прагнення прислужитися великій справі боротьби за краще майбутнє — хай вона й уявлялася поки що в позиченому з арсеналу символістів невивраженому образі «жертвовника святого діла» — приводять автора до лав активних борців за новий, соціалістичний світ. В час остаточного розгрому на Україні внутрішньої і зовнішньої контрреволюції М. Годованець із захопленням перекладає ряд байок і віршів Д. Бедного. Ця робота, як пізніше скаже письменник, стала для нього «школою літературного навчання і політграмоти». Незабаром перша збірка творів українською мовою знаменитого кавалериста пера, видана політвідділом 41-ї стрілецької дивізії, разом із червоними стрільцями пішла в Галичину, закликаючи незможних рубати панський ліс на кілля супроти його власника («Молодняк»). В наступні роки, працюючи в радянській пресі, М. Годованець активно виступає із кореспонденціями, фейлетонами, віршами. Невдовзі виходять його збірки віршів-агіток та байок «Незможник Клим» (1927), «До добробуту й культури» (1928), «Парася на парастасі» (1929), «Будяки», «Довгоносики», «У колектив» (1930), «Трактор і Рало» (1931), «Байки» (1932). У більшості з них відчутні та наступальність і «ядь сатири», які захопили автора у перекладених ним творах Дем'яна Бедного. Так, у байці «Соловейко і Свиня», віддаючи всі симпатії натхненному співцеві веси, якому «дні майбутні в серце б'ють і заснути не дають», М. Годованець їдко засуджує обивателя — «чорну льоху», що не тільки залишається байдужою до радісних змін у житті, а й намагається загасити натхненний порив інших.

У 20-і роки український байкар так само, як і Дем'ян Бедний у цей час, у більшості випадків відмовляється від традиційних умовноалегоричних сюжетів. За байкову історію в нього править побутова жанрова спенка, що відображає досить поширені перипетії класової боротьби. Фабула і мораль переважно спрямовуються на розв'язання тих або інших злободених завдань. Усвідомлюючи, що такий підхід не завжди відповідає законам жанру, молодий сатирик

у той же час усією душею поділяє ту самовідданість митця, яку всіляко пропагує Дем'ян Бедний і яку В. Маяковський втілює у пристрасних словах: «Умри, мой стих, умри, как рядовой, как безымянными на штурмах мерли наши».

Сумлінно тягнучи свого плуга, готуючи ґрунт під нові, соціалістичні засіви, М. Годованець, звичайно ж, не обмежується самою лише літературною нивою. Тісний зв'язок із тогочасною дійсністю, громадянська активність письменника спонукають його втілювати в промовистих сатиричних алегоріях і той основний мотив епохи, якому М. Бажан дав крилате визначення «ленінська людяність класових битв». Байкар, зокрема, пристрасно закликає до пильності і непримиренності в боротьбі з класово ворожими силами («Гедзі»), водночас гнівно засуджує прояви бюрократизму и чиновницької догідливості, підозрілості й нечуйного ставлення до людини, як чужі соціалістичному ладові явища.

Творчість байкаря вже на час підготовки Першого з'їзду письменників посіла помітне місце в українській літературі. Виразна самобутність творчої манери, наступальність його сатири, висока громадянська активність доводили, що, утверджуючись на позиціях соціалістичного реалізму, М. Годованець в українській радянській літературі став гідним продовжувачем того стильового напрямку класичного байкарства, що його характеризують імена І. Крилова, Л. Глібова та Є. Гребінки.

II

Починаючи із середини п'ятдесятих років, у зв'язку із загальним процесом інтенсифікації творчих шукань у літературі, помітно активізується також М. Годованець. Одна за одною виходять чергові збірки оригінальних байок та написаних за сюжетами байкотворців минулих часів, зокрема «Осел на хаті», «Заяча математика», «Вужі під яслами», «Конвалії і Лопухи», «Талановита Тріска», «Байки і притчі». У його перекладах з'являється книга класика польської байки І. Красіцького «Байки та приповідки». Виходять збірки вибраних творів, три збірки російською мовою. Байкар особливо активно звертається до питання про суспільну роль сатири і покликання сатирика. Так з'являється ціла низка байок-роздумів: «Хрін і Морква», «Сміх на службі», «Вечірня пригода». «Непристойний Їжак», «Синюк Сатирика», байка «Дзеркальце», присвячена основоположникові білоруської радянської байки К. Крапіві, і просто «Сатира». Из них перед

нами постає образ письменника, умудреного життєвим досвідом і в той же час по-молодечому активного і пристрасного, як і раніше, словненого щирим бажанням горіти «задля громадського добра».

Темперамент М. Годованця як письменника-бійця можна добре відчути уже в байці «Хрін і Морква», що виникла під пером поета як своєрідна епітафія сумнозвісній «теорії» безконфліктності. Звично буденні алегоричні персонажі в ній накреслюють виразно сатиричне коло дотепно інакомовних асоціацій. На здивоване запитання веселої Моркви Хрін скаржитья, що його настрій, його гостроту зіпсували «майстри смачних підлив», які

До хрону цукру додають
І лпоть
Туди
Води.

Скорочені до одного слова, до однієї стопи, заключні віршовані рядки, об'єднані парними чоловічими римами, пружно, експресивно передають почуття подиву, що його викликає несумісність компонентів, якими оперують «хитренькі, обережні» кулінари. Свій висновок із намальованої картини М. Годованець будує у формі заклик до соратників по перу:

Сатирики! Цю чарку п'ю до вас:
Із хрону негодящий квас!
Хай з хрону вашого, ще більш ніж досі,
Рясний б'є піт і свердлом крутить в носі!

Жартівлива тональність цих рядків добре передає почуття певності у власних творчих силах, глибоку віру в суспільну значимість сатиричних жанрів, задоволення від того, що часи подібних «кулінарів» минули.

Поет хоче бачити сатиру мудрою і людяною:

Коли жалом сатира коле
І в ній отрути й злості досить є,
А розуму і серця не стає,
То з неї нам добра не бачити ніколи.

Роздуми старійшини байкарського цеху про роль сатири нерідко являють собою реакцію на активізацію шукань нових естетичних критеріїв, нових засобів художнього вираження, що особливо характерними були для молодшої поезії 50—60-х рр. І не дивно, що водночас байкар пише ряд творів, присвячених проблемам виховання творчої молоді. Тут він відверто засуджує і тих, хто «викручує, буває, язика»,

аби лише сподобатися аудиторії («Горобець скаржитися»), і тих, хто ці «викручування» розцінює як небачене новаторство, сенсацію («Сова захищає таланти»). Байкар пристрасно утверджує, що справжній успіх чекає митця не на цім шляху. У моралі до першого з названих творів читаємо:

Щоб серцем слухали тебе й любили —
Ти не вростай в траву подвір'ячка свого,
Кидайсь у вир життя на дужих крилах,
Натхнення пий із джерела його!

Скептично відгукується письменник і про тих критиків, котрі звинувачували сатириків, і зокрема байкарів, у тому, що їм не властивий «дух новаторства», що вони «заїздили один і той же кордебалет звірів». Виходячи із власного творчого досвіду, М. Годованець наголошує, що на новому етапі сатирична байка перестала бути агіткою, що вона піднімається на «філософську трибуну» і оновлення її полягає не у «вишукуванні прикрашалності, дешевих фокусів», а в опануванні вищих здобутків нашої класики. У зв'язку з цим він, постійно виступаючи з байками на оригінальні сюжети, з великим інтересом, патхненно опрацюює твори із класичної байкарської спадщини. Так з'являються найповніша збірка байок за Езопом «Ріка мудрості», «Байки за Леонардо да Вінчі, Федром, Бабрієм» і, зрештою, антологічний збірник «Байки зарубіжних байкарів у переспівах та перекладах Микити Годованця».

У цей час він не наполягає на «залюдненні» байок. Натомість він прагне сягнути промовистої соціально-психологічної типізації алегоричних персонажів, чіткого виявлення авторської позиції, залучаючи до цього увесь арсенал байкарської поезики. «У байкаря,— слушно зауважив критик Ю. Бурляй,— слово бралось на звук, немов зважувалось... Йому знаходилося, як у пісні, тільки своє, єдине, визначене поетичним задумом місце».

Своєю творчою практикою Микита Годованець відчутно збагачував і розширював плідний ґрунт літературних традицій. Прокладаючи необхідні містки між досвідом радянського байкарства різних його періодів, письменник активно обстоював принципи реалізму, партійності і народності нашої літератури. Тож і не дивно, що кращі байки М. Годованця, писані чи то в 20-і, чи в 60-і роки, приваблюють прекрасним знанням народного побуту і звичаїв, невичерпною здатністю до алегорично-сатиричного застосування їх при осмисленні важливих суспільних проблем, по-народному соковитою, простою і ясною мовою.

III

Провідне місце у спадщині байкаря належить темі, якою письменник жив від перших кроків у літературі до останніх рядків, що лягли на папір з-під його пера. Це тема гарчої і ніжної любові до Батьківщини, до народу, до його трудів і борінь. Без неї не можна вірно осмислити того войовничого, викривального пафосу, яким дихають кращі байки М. Годованця. Гострі стріли сатири, інвективи, сарказму він спрямовує проти зрадників Батьківщини, проти явних і прихованих її недругів, проти людців, змілілих душею, позбавлених цього священного почуття. Так, у яскравій алегоричній ситуації, що добре передає час воєнного лихоліття, у саркастично виписаному образі Пса-запроданця із байки «Пес Сірко» читач не може не впізнати лютих ворогів Радянської України — українських буржуазних націоналістів. Адже це вони, керуючись «собачою філософією», хотіли свій рідний край «продати чужині». Та марні їхні сподівання.

У байці «Два Сичі» М. Годованець знуцально змальовує тих зарубіжних горе-пророків, що свого часу надривали голоси, віщуючи скору загибель молодій Країні Рад, а нині всіляко намагаються применшити перед світом її досягнення, її історичну роль.

Цю сатиру, перший варіант якої було написано ще 1920 року, письменник завершує життєво переконливим висновком:

Там, за кордоном, наче ті Сичі,
Кричать про нас пани і паничі.
Не думайте: вони бездарні
І творчу працю бачить незугарні,
Чи оцінить уміння не стає,—
Ні, їм у вічі світло наше б'є.

У байках «Бойовий Кінь» та «Військовий Чобіт» тема любові до Вітчизни тісно поєднується з темою героїки радянського народу у Великій Вітчизняній війні. Для першої визначальним є сатиричний пафос. Письменник гнівно засуджує в ній обивателя, якому здається, нібито колишні бойові заслуги хороші тим, що можуть звільнити від обов'язку самовіддано трудитися на користь Вітчизні. Осел, який втілює ці позиції, кепкує над бойовим Кошем, котрий у мирний час лле піт, «немов простий коняка». Коли ж той з гідністю відповідає, що нагороди дають не так за війну і пролиту кров, як «за труд, за вірність, за любов до рідної зем-

лі, до рідного народу», які у серці справжнього патріота не кіпчаться разом із тим чи іншим лихоліттям, то й тоді Осел залишається при своїй ослячій думці. «Куди велять,— закінчує розмову Кінь,— я, скромний рядовий, Охоче йду на пост свій трудовий...»

— А я...— Осел рушає в путь,—
Іду туди, де зелена скубуть.

У другій байці, хоч і ведеться іронічна мова про надії «модного Чобота» «балювать» і уславитися в картині народного художника, переважає лірична наснаженість думки. Це добре видно із спогадів про тих, що у Берліні і Празі поклали «славний край війни», і, зрештою, у проникливому завершенні алегоричного діалогу. Щира задушевність цього твору стане ще зрозумілішою, якщо нагадаємо, що в одному із ліричних віршів воєнного часу М. Годованець писав:

...Счастлив, кто за Родину страдал.
В трудную годину для Отчины,
Сто сердец имел бы, все б отдал.

Творчу увагу сатирика постійно привертала також тема праці, або ж по-байкарському — «Бджіл і Трутнів». І це цілком зрозуміло. Адже для М. Годованця праця — не тільки одна з важливих філософсько-естетичних категорій, але й особисте етичне правило, визначальна риса його вдачі як людини і письменника. Ось чому поряд із щирим і задушевним уславленням тих, хто «працю і життя дарує Батьківщині» («Шабля і Диван»), М. Годованець постійно з їдким сарказмом, дошкульною іронією, насмішкою викриває рвачів і дармоїдів, усіх тих, хто уникає чесної праці на користь суспільства.

Байкою «Василик» М. Годованець немовби відкриває галерею Трутнів, що вповзли в наше соціалістичне сьогодення з темного минулого. Такі Василики уміють бути непомітними і не тільки йдуть на «нашій возі», але «ще й крадуть наші калачі», — говорить байкар. Згодом цей тематичний цикл поповнюється багатьма байками, розмаїтими за своїми ідейно-психологічними нюансами, написаними на оригінальні й запозичені сюжети. Звернувшись до опрацювання Езопової спадщини, М. Годованець дає, приміром, цікаву байку «Садівник і Хлопці». Всією душею оповідач на боці старого садівника, представника того покоління, трудами якого було закладено наш щедрий соціалістичний сад. Не змінив своєї вдачі цей чоловік і на схилі літ. У вступі до байки кількома

лаконічними, але поетично влучними штрихами байкар накреслює ці важливі риси героя:

Навпочіпки Дідусь зігнувся над дичкою,
Любовно шепотів, кріпив непевний низ,
Прищепу приладнав насмоленою мичкою
І золотий ренет в уяві гриз.

Та не всі здатні зрозуміти таке захоплення працею, результати якої самому трудівникові, можливо, й не доведеться звідати. Байкареві не відмовити в життєвій спостережливості, коли він у ролі антиподів Дідуса виводить далі не просто явних ледарів, чужих трудящій людині нахабних ловкачів, а таких собі «милих» «збитошних» хлопчаків. Однак прикрість від того не менша. Адже свої лінощі дідові хлопці ще й намагаються прикрити «теоретичними» міркуваннями, в основі яких скепсис і споживацький прагматизм. Ось чому на відміну від спокійно-повчальної мови садівника висновок оповідача має гнівно-сатиричне забарвлення:

Слугуючи народу, ллєм поти,
А хлопці отакі, роззявивши роти,
За спиною гудуть
І ждуть,
Коли їм в пельку яблука впадуть?

Працею, і тільки працею твориться щасливе майбутнє. Але навіть найсамовідданіша праця може стати сізифовою без високорозвинутого почуття оццадливості. Ось чому ця тема у М. Годованця органічно поєднується із темою бережливого ставлення до соціалістичної власності. Байка «В громадському садку» — один із оригінальніших зразків її втілення. Розповідь про те, як Павлик, «порядне» і «справдиве хлопчення», раптом кинувся допомогти своєму дружкові залізи на дерево, спочатку сприймається без всякого перенесення. Та ось хлопчика притримують за руку, пояснюючи, що ходити в чужий садок — «діло дурне». Однак дитину цей аргумент не переконує, оскільки нею цілком володіють «джентельменські» правила: «Учора ж він, — каже Павлик про свого дружка, — підсаджував мене». Тільки в цьому останньому рядку ясно вчуваємо інакомовно-гумористичну пастку. І зразу, без зайвого моралізування, байкар у заключному звертанні до читача вдумливо-іронічно проектує цю дитячу логіку на зовсім не дитячу сферу громадських взаємин:

Читачу! Поклястися можу:
Картину бачив ти, на цю похожу.
А може, той... Сам брав
Гріха на душу,
Підсаджував друга на грушу?

Виступаючи за бережливе ставлення до загальнонародних надбань, байкар засуджує таких собі добреньких за суспільний кошт, безпринципних дружків, справедливо вважаючи ці об'єкти гідними дошкульного, викривального сміху.

Чимало уваги віддає М. Годованець викриттю «Паперових зміїв», тобто різного типу бюрократів-пустодзвонів, нездатних скеровувати колективи на трудові звершення. У гуморесці «Ремонт на ходу» знаходимо оригінальну постать чипуші, що їде «на села», «на поля» лише для того, щоб «злопихательські серця» не називали Івана Івановича тим, чим він є насправді,— формалістом і бюрократом. У ряді творів байкар немовби пояснює, звідки беруться подібні керівники. Іноді це просто «галасуни», що не стільки роботою, скільки балачками про неї втерлися в довір'я («Галасуни», «Перебудова», «На пожежі»). Іноді це колишні хороші трудівники, що завналися («Хома»). Сатирично демаскуючи подібних типів, байкар водночас стверджує, що й тих, і інших треба принципово і по-товариському ставити на своє місце. Від того виграє і сама людина, і загальна справа: «То щастя для Хоми навіки,— пише М. Годованець,— що є на світі товариські ліки».

Одним з найважливіших завдань радянської сатири є викриття міщанства. І не дивно, що М. Годованець протягом усього творчого життя тісно пов'язує його із темою праці. Він послідовно обстоює думку, що саме ставлення до праці є першою ознакою громадянської гідності людини. Адже тільки завдяки їй людина може відчуті і щастя особистої причетності до загальнонародної справи комуністичного будівництва, і особисту відповідальність за її майбутнє. Сучасний обиватель — носій старої приватновласницької психології, індивідуалістичного світогляду. Звідси його відчуженість, упередженість до суспільно корисної праці, до інтересів широкого загалу радянського громадянства, а отже, і прямий зв'язок з ворожою ідеологією, звідси його антипатріотизм і моральне виродження. Такі ідейні мотиви сповнюють цілий ряд різнопланових у художньому відношенні творів байкаря, зокрема яскравий вираз вони знайшли в змістовних алегоріях байки «Гуляка», знущально-сатиричне вістря якої спрямовується проти тих, хто, уно-

дібнвшись до «дворового Півпя», має своїм «вищим ідеалом затишні курники і смітники за валом».

У короткій статті немає можливості охопити усе розмаїття байківниці М. Годованця. Тож відзначимо тут, що більшості його творів, опертих на живу дійсність чи написаних на античні сюжети, з людськими чи звіриними персонажами, присвячених темі праці чи ролі митця і мистецтва в суспільстві, викриттю міщан чи жовчних ненависників нашої Вітчизни, властива одна спільна риса: вони прості за своєю фабулою і водночас живописно колоритні, а їхні сарказми та іронія завжди чітко цілеспрямовані. І ніскільки не доводиться дивуватися, що в байці «Дятел і Сорока» поет поскаржився читачеві на мороку з прототипами:

Тяжкого ворога нажив — біда:

Розгнівалась сусідка молода.

— Ти з мене,— каже,— змалював Сороку!

Але старійшина і зачинатель української радянської байки не був сором'язливим у викритті різних недругів — антиподів комуністичної моралі. І тому його байки допомагають читачам упізнавати в житті не тільки Сорок-міщанок, але й «діловитих Сомів» — показушників, і «басистих Сусликів» — хапуг, і «хористів» — бездарних виплодів протекціонізму, і «Зайців-математиків» — нікчемних боягузів, і «Підсвинків-мислителів» — молодих велемудрих ледарів, і «Ведмедів-танцюристів» — жалюгідних пристосуванців, і «Солов'їв у курниках» — загублених в обивательщині безпринципних служителів муз.

Сповнений гарячого почуття мобілізованості на боротьбу за перемогу нового світу, М. Годованець, здається, не обійшов жодної із важливих проблем соціалістичного будівництва. Його байки являють собою своєрідну енциклопедію того, що заперечували, рішуче відкидали і що відстоювали, за що боролися радянські люди, високо піднявши багряний прапор Жовтня. І саме тому кращі з них являють собою надійний ідейно-естетичний арсенал для дальшої боротьби за утвердження передової моралі, за виховання людини комуністичного майбутнього.

Віктор Косяченко

Сміх на службі

САТИРА

Бджола з Гадюкою розмову завели.
Гадюка так знущалася з Бджоли:
— Твоє жало — і сміх і горе!
Кусаєш ти не всіх, а по розбору,
А вкусиш — спухне, та й усе.
От я: укус мій смерть несе!
Жалю усіх при всякій змозі,
Кого зустріну на дорозі...—

Бджола

Відповіла:

— Слід знати:

Крім люті й зла,

І серце, й розум треба мати!

Коли жалом сатира коле
І в ній отрути й злості досить є,
А розуму і серця не стає,
То з неї нам добра не бачити ніколи.

1959

РІКА

Зібралася в Ріку брудна вода повіддя.
Збурунилась Ріка,
Бурлива і стрімка,
Вируючи, несла бур'ян, сміття і віття;
Пливають дуби, як трупи, без снаги,
Коріння з течії стирчить, мов руки;
Корова в бистрині реве з розпуки;
Вода безсилі струже береги...

Та ось стекли весняних вод потоки.

Лежить Ріка,
Утихшена,
Слабка.

Мов злодійка, яку скрутили роки;
Лукаві хвильки грають з берегами,
Зрадливі усмішки на тьмяному лиці,
Мов не були недавно ворогами;
Крізь воду видно камінці,
Гуля по хвилях пір'я...
Ріка благає ласки, ніжності, довір'я.

Хто зрадив раз,— удруге зрадить мусить;
Хто раз топив, кусав, мов лютий звір,—
Візьми йому повір:
Як змоги набере — утопить чи укусить.

ХРІН І МОРКВА

З горбоду овоч принесли у хату —
Веселу Моркву й Хрін сумний.
— Чого б то,— каже Морква,— сумувати?
Над усіма ти будеш старшувати,
Ти поміж нами головний,
Тебе усі боялись досі:
На лоб аж піт впаде рясний,
Як свердликом закрутиш в носі.
— Ех, Морковко! Сумую недарма:
Гризе мене печаль німа! —
Хрін одмовляє сумовито.—
Щоб я не бив у ніс сердито,
Підлив смачних майстри
(Хитренькі, обережні, лихо їх бери!)
До хрону цукру додають
І ллють
Туди
Води.

Сатирики! Цю чарку п'ю до вас:
Із хрону негодящий квас!
Хай з хрону вашого, ще більш ніж досі,
Рясний б'є піт і свердлом крутить в носі!

1957

ВЕЧІРНЯ ПРИГОДА

Пізеньько вечірком, як плакали хмаринки
І на шляху розливсь калюжний став,
До милої вдови Маринки
Друг давній, Гриць, у гості завітав.
В путі спізнав лиху пригоду —
Упав у каламутну воду.

Івась — Маринчин одинак —
Від подиву заклика:
— Ха-ха! Замазався в баюрі!
Казала ж ти — не любиш замазурів? —
Регочучи сказав,
На дядька пальцем показав.
А мати — луп! З одного маху
Не хочючи скарала бідолаху,
Бо пальчик тільки трісь:
— Від цього разу
В рукав тихенько смійсь,
А пальцем не показуй!

Сказав би я вдові:
— Який то в біса сміх у рукаві!

1961

ВІСЛЮК І КІНЬ

Віслюк завиграшки везе гарбу полови.

Коня зустрів:

З натуги згорбився, змокрів,

Насилечку переставляє ноги.

— Чи ба?! — Віслюк хвалився. —

Я гору волочу

І навіть не крекчу,

А ти весь піною облився,

Сопеш, як неборак,

Повзеш, мов рак.

Хіба поклажа та

Важкезна дуже?

Що в тебе там? —

Пита

Віслюк байдуже.

Кінь каже: — Золото, мій друже!

Хваливсь Іван Іванів,
Що настругав романів,
Що праця та йому легка.
А їх вага яка?
Як та поклажа Віслюка!

1955

ПОШТИВЕ ПОРОСЯ

Телятко й Порося по вулиці блукали,
Розваги всякої шукали.
Аж ось серед калюжі
Лежать два Кабани,
Такі поважні дуже.
Телятко стало проти них:
— Ха-ха! Дивись, черевані які!
Вухаті,
Рилаті,
Гладкі!
Оце ті дипломовані? Прославлені такі?
Залізли здуру
В гидку баюру,
У грязь по вуха...
Ще й до хліва
Вам нанесуть, бува,
Із гряззю все лихе!
Піди-но добре різкою почухай
Та вижени з калюжі на сухе! —
А Поросятко: — Боже борони!
Вони
У нас шановні Кабани!
У них

Під склом
Диплом!

Сказати правду, часто бачу
Таку поштивість поросячу.

1958

ХОРИСТА

У лісі новина потішила громаду:
Там буде хор, як в селах та містах!
Нудне смертельно діло самота —
У співах ні ладу, ні складу:
Те свище, те нявчить,
Той тьохкає, той верещить,
Та в кущику нудливо кука,
Там хтось гуде собі баском...
Це слухать — чиста мука!
Тепер співають, як вчить наука:
Під паличку, ладком!
...І сталося.
Зелені ожили ліси:
Зійшлися звірі, птахи позлітались,
Ладнаються співають в чотири голоси.
— Дивись, Осел стає в баси!
Адже хориста він ніякий,
Про це вам скаже всякий.
— Він нам все діло зіпсує! —
Обурена Сорока стиха голос подає.
Лисиця їй: — Мовчи, дурна!
У нього є записка від Слона!

Записка — пхе! —
Папірчик і чорнило,
А бий тебе лихе,
Яка у ній буває сила!

1957

КОРОВА В ПРОСІ

Прип'явши до хвоста корові сосунка,
Омелько Черевко з базару вів корову.
Мале теля усю дорогу
У мами клянчить молока.
— Ат, одчепись! — одрізала зла мати.—
Голодна я весь день, де молока узяти?
Он бачиш — просо? Ми до нього йдем.
Попасться забредем...—
Корова знала звичку Черевкову —
Живитись без труда, на дурняка:
Пустив у снаш корову,
А сам приліг, пославши піджака.
Аж сторож виріс за плечима:
— Це що ж? У тебе совість є?
Так нищити своє?! —
Омелько кліпає злодійськими очима:
— Це... не моє.
— Ну, не «моє», так «наше»!
Сказать би, це не паша,
Майбутня каша!
— Воно-то, звісно, каша, та не наша,
Бо я в колгоспі не стою,
А тільки в цім селі живу.

У нас такі жуки—
Омельки Черевки —
Подекуди ще й досі є:
Все мірляють на «ваше» і «моє».

1956

СОЛОВЕЙ У ПРИЙМАХ

Поету, мрійнику, що народивсь в гаю,
Натхненному співцеві Солов'ю
Любов до Курочки з сусіднього села
У груди заповзла.
В гарячій серці, почуттями повнім,
Цвігуть ясні, привабливі світи,
А Курочка, у захваті любовнім,
Зове в курник у прийоми перейти...
— Не раджу! — каже Шпак. — Перебори!
Зови її сюди на ніжні явори!
Не варто, навіть для любові,
Мінять життя у радісній діброві,
Де в сяйві місячним тріпочуть дерева,
Де кожна травонька і пахне, і співа.
Ти жити взаперті не звик,
Як будеш там співати і літати? —
Та Соловей мов глузд утратив:
В курник!

В курник!

В курник!..

І в першу ніч, неначе на просторі,
Співець дзвенів про небо і про зорі,
Про радощі життя, про сонячні надії;
На другу ніч — в задусі, взаперті —
Пісні були уже не ті:

Де дзвінкість, запал, мрії молодії?
На третю ніч, на диво,
Чудові трелі забував,
Щось заїкався тріпотливо.
І раптом, писнувши, з жердини впав...
А Курочка й журитися не хоче,
Дженджуриться, сокоче:
— Я думала — талант він невмирущий
І вічний радості співець,
А він... мов нетямущий
Сіренький горобець!

Ожив би Соловей — ніколи на віку
Він не шукав би щастя... в курнику.

1957

ОСЕЛ ІЗ ДЗВОНΙΚОМ

Задравши голову, ждучи собі хвали,
Осел із поля йде з Волами,
Волів розштовхує боками,
Немов ходив у плузі він, а не Воли:
— Ану, дорогу дайте, круторогі!
Хіба не знаєте, уми убогі:
Кому дано дзвінок носить,
Той мусить спереду ходить! —
Осел,
Не шкодувавши ніг,
Вперед побіг,
І перший до ясел
Прибіг,
І став з того кінця,
Де більш сінця.

Скажіть: дурний Осел?
Ге-ге, таких є досить:
Охоче дзвоник носить,
Щоб не до праці першим бути — до ясел!

1956

БРАКОРОБИ

Вернулась з праці Мати, жінка в цвіті літ.
Утомлена, ледь на ногах стоїть.

— Матусю! — каже восьмилітня Катя:

— Ходили з татком купувати плаття.

Купили, думаєш? Та ні!

Усі якісь невдалі та смішні:

Рукав — один задовгий, другий має ваду,

То комірець прострочений невлад,

То талія спускається до п'ят,

В четвертому кишенья ззаду...—

Клене Матуся зозла клятих бракоробів:

— Де ж совість? Очі в лобі?

Та щоб їм повсихали руки!..—

А Катя щиро їй на те:

— Говорять — вашої артілі штуки —

Ви брак свій першим сортом здаєте.

Вам перед фабриками б червоніти,

Де шують так, що тішаться всі діти.—

Почала Мати заїкаться:

— План даємо... аж на сто двадцять...

Нас хвалять і дають листи похвальні,

Директорату — добрі преміальні.

Бува, не можуть бракоробам дати раду,
Бо очі мають ззаду.

1963—1974

ТРУТЕНЬ-ГОЛОВАЧ

У час найбільшого узятку
Якесь лихе вхопило матку.
— Що діяти? Загинем від безладку!
Без матки нам хоч плач! —
Тривожно Бджоли загули робочі,
Сказав їм Трутень-головач:
— У вас, я бачу, мокрі очі?
Беруся я за матку!
Не будете в накладку! —
Три довгих дні,
Три темні ночі
Щось мудрував, аж вилізали очі,
І врешті на стіні
З'явився план:
Кому летіть на лан,
Кому виховувати дитку;
Для кожної бджоли
Години й дні розписані були
На весь робочий час улітку...
Та ось ревізувать прийшли,
І результат був препоганий:
У вулику на всій стіні
Премудрі плани,
А меду — аніні!

Воно, бува, і голова здорова,
Але біда, що... паперова.

1959

АФРОДИТА * І МОМ **

— Ей, Моме! — через пліт гука Сусіда.—
Ти чув? От чудеса!
З морської піни народилась Афродіта,
Нечувана краса!
Всі жіночки аж лопають з досади:
У дівчини ніякогісінької вади.
— Це як, без вад? — гукає Мом сердито.—
У нас так повелось:
Нове побачать щось,
То очі витріщать, одне аби хвалити.
Ось я туди піду
І сотню вад знайду! —
Того ще не було, щоб Мом та не зганьбив,
Чи похвалив кого, чи добре щось зробив.
А насміятися? А язиком плескати?
Погане щось шукати
Чи тіль на кого навести?..
На березі морським у сяйві сонця-світла
Стоїть, всміхається богиня краси,
Мов квітонька розквітла.
Жіноча ліпота — що краще є в житті?!
Юрба чудується,
Юрба хвилюється,
Юрба співає славу красоті...
Аж Мом пригнався злоязичний,
Немов перекупка в Одесі на товчку,
Він церемонитись незвичний,—
Зевеса огляда дочку,
Мов іграшку яку,
А не красуню божу.

* Афродіта — за міфологією стародавніх греків богиня жіночої краси, що народилася з морської піни.

** Мом — бог лихослів'я й глузування. Луснув од злості, що не міг знайти у Афродіти ніякої вади.

Як не чіплявсь, а вади
Знайти не може.
І на очах громади
Мом луснув із досади.

Ей, Моми, Моми наших днів!
Вас хлібом не годуй—
У нас шукать би вади.
Глядіть, дурні,
Ще луснете з досади!

1962

ХМІЛЬ І КАБАЧИННЯ

Хміль буйну вдачу мав,
Ненавидів і бур'яни, і тіль,
Очима всесвіт обіймав,
Душею рвавсь у височінь.
А серце радісне, привітне
Не може быть самотнє.
— Іди поглянь на обрії ясні!—
Хміль Кабачиння звав на тичку.—
Зусилля, друже, невеличке —
Зазнаєш щастя у височині! —
А друг:— О, що ти, що ти?
Боюся відірватись від землі.
Мені страшні твої висоти,
Там всякі небезпеки злі...
Не зрадив Хміль наш звичку:
Боровся, ріс, тягнувсь на тичку.
Зелений і рясний,
Все вище, вище вився;
Веселий, сонячний, ясний,
Широкий світ йому відкрився...

О друзі дорогі, великі і малі!
Візьміть у Хмеля звичку золоту:
Не відриваючись від матері землі,
Душею й головою рвiться в висоту!

1923

ЦВІРКУН

Не спить Цвіркун веселий ночі
(Ще, знати, щастя в нього є!),
Добродій Кум доручення дає:
— Шануєм твій талант співочий.

Візьми мандат преславний хор створить,
Щоб світ почав про тебе говорить;
Пройдись садком, полями і лісами,
Поодбирай достойних, з голосами...—
І заходивсь Цвіркун збирати співців:

З ким пив, з ким їв,
З ким ночував у ріці,
Зібрав у хор скоріще.
Ще май не відшумів —
Хор заспівав, що вмів.

Добродій Кум співцем не уродився,
А й той у відчаї за голову схопився:
— Дарма мандат тобі довірив я!
Чому б не взяти Зозулю, Солов'я?
— Пхе! «Видатних»!
Мої співці вартіші від них.
Бо ті старих пісень співають,
Що їх весь світ
Вже знає сотні літ,

Мої ж нове щось витівають,
Та ще й таке, скажу, нове,
Що декого хапає за живе.
Чужі нас чули птахи перелітні,
Так обіцяли лаври нам всевітні.
— Чужі? До нас таких арбітрів не веди,
До нас з піснями цими не ходи...
 Давай мандат сюди!

Хотіли Цвіркуни щось дивне нам співати,
Так віником народ їх випровадив з хати.

1963

ЗАЯЧА МАТЕМАТИКА

Піймався Вовк, як кажуть, на гарячій:
 Чотири задушив вівці,
Стоїть в суді. Питаються Судці:
— Навіщо чотирьох поклав на смертну лаву,
Коли тобі одна належить по праву?
— О судді дорогі! Не вірте ви очам,
А вірте ви, що свідки скажуть вам! —
Аж Заєць тут, ногами чеберяє,
До чого й щб воно — не розбирає.
Судці:— Скажи, правдивий Скакунець,
 Скількох ти бачиш тут овець?
— Я в математиці, признатись, не знавець,
Та бачиться мені: лежать чотири тушки.—
Сказав Сіряк і нашорошив вухки.
— Ні! — гримнув Вовк.— Ти з ліку збивсь,
 Бо зроду косоокій.
В очах двоїться. Глянь-но з цього боку
І ще раз полічи. Гляди, не помились.

Я знаю: ти колись
По математиці мав завжди двійку! —
І Вовк зробив над Зайцем стійку.
 У Зайця жижки затряслись:
 — Я... ббачу... ддві...
— Як дві? — лютує Вовк. — На старість років
У тебе розуму ні крихти в голові!
 Ти глянь-но з інших боків.
Ось перед мене стань. Та не тремти!
У математиці життя будь мудрий ти! —
 І стоячи у Вовка під зубами:
 — О-о-одна, ей-бо, одна! —
 Шепнув поблідлими губами
 І скулив вушка.—
 Одна і та дурна,
Малесенька, як мушка...

— Чого ти, Зайчику, поблід? — пита Сусідка.
— Та... був случай: позвали в суд за свідка,
І математику, на старість літ, складав;
Там Вовк таку складну задачу дав,—
 Насилу відгадав.

1959

БОРОДАВКА

— Чом Жаба ця так задається дуже?
Надулася, мов статуя жива,
Задрала ніс і з сестрами не дружить.
— Не бачиш? Виросла бородавка нова!

1964

В ГРОМАДСЬКОМУ САДКУ

Дорогою йдучи, мов друзі, в ногу,
Я з Павликом веселу вів розмову.

Правдиве хлопчєня, порядне!

Аж дивимось: в громадському садку
Ліз Павликів дружок на грушу на струнку,

Мабуть, побачив щось принадне:

Жадобою світились бчки.

Мале — дурне:

Підлізе і сповзне, підлізе і сповзне;

Штанці тріщать, сорочечка в пматочки,

А він не плаче:

Грушки вгорі смачненькі бачить.

Тут Павлик мій в галоп.

А я його за руку:— Стоп!

Не смій в чужий садок ходити!

— Та треба ж друга підсадити?!

— Не смій! Бо діло це дурне!

— Учора ж він підсаджував мене!

Читачу! Поклястися можу:

Картину бачив ти, на цю похожу.

А може, той... Сам брав

Гріха на душу,

Підсаджував дружка на грушу?

1956

ЯК ВОНИ ВОЛА ДІЛИЛИ

Лев, Вовк, Ведмідь, Лисиця

Зійшлись волом ділиться.

— Діли! — Ведмедю каже Лев.— Діли!

У нас ти правдолюб. Твій фах — воли.

— І поділю! — реве Ведмідь мудраций. —
По чверті кожному, чого ще краще? —
Та Лева план такий не вдоволив:
— Не те!.. А як би Вовк ділив?
— Шматок найбільший, найсмачніший
Тобі, бо ти найдужчий, найславніший.
А стегна ці пісенькі —
Мені й Кумі миленькій...
— Геть Вовка! Геть! Ні правди, ні ума!
Що скаже дорога Кума? —
Кума володарю чолом:
— Отак поділимось волом:
Задок візьму собі,
А решту, царю наш, тобі!..—
Лев посміхнувся, Вола понюхав
І дорогу Куму
Під шийкою почухав:
— Хай! Бути по сьому!

Ти не піддобрюйся, не хвали,
А по-линичому діли!
Тебе тоді охоче будуть слухать,
Під шийкою ласкаво чухать.

1956

ВИМОГЛИВИЙ ЖЕНИХ

Орел покликав Сойку до гнізда —
Прохать у свашки милої поради:
— До краю вже самотність заїда,
А з нареченими не вмію дати ради,—
Боюсь нажить біду:
Ті — гарбуза під носа тичуть,
Ті — залицяються і кличуть,

Ті — нависом по сліду йдуть...
У тебе там нема дівчаток ладних?
— О, чом нема? Знайду!
Тепер дівчат порядних,
Що заміж їм пора іти,
Хоч гать гати!

Папуга, скажемо. Такої не знайти.
Барвиста, вдягнена по закордонній моді,
І брівки вищипа, і чубчик завива;
Так дзвінко іноді викрикує слова...
Окраса буде у твоїй господі.

Та... хиба є: на думці жарти, смішки,
Смачненькі зёрнята, горішки.
Та й це біда ще не одна:
Вона,
Мов пень, дурна!
— Така... не до душі мені.
А ще хто в тебе на приміті?
Щоб у моїй височині
Не соромно з'явиться в світі.

— Тоді... бери Сороку.
Красуня, як поглянеш збоку!
Вона
Усі новини зна.
І господиня чарівна.
У парубків за неї битва.
А розум? Іскра! Бритва!
І серцем пристрасним кипить,
Всім правду в вічі каже,
Неправді не стерпить
І підлості не вважить.
А словом критики, колючим, як жало,
Коли побачить зло,
Разить в чоло
Кого б то не було...—

Орел скипів, мов на вогні:
— Ні-ні!
Не по мені
Сорока!
Така дружина — вічна заморока...
Прошу тебе як друга:
Хай краще вже... Папуга!

Є в нас Орли, обачні женихи:
Беруть собі Папуг шукати серцю втіхи,
Лише б не чути слів колючих про гріхи
Та про свої огріхи.

1956

РЕМОНТ НА ХОДУ

Пригріло Сонечко.— Добридень на поріг!
З Весною ми з'явилися гостювати.
Готові нас стрівати?
Ми восени дамо пшенички на пиріг! —
Дзвенять веселі Жайвори вгорі.
Погнали трактори у степ плугатарі...
Іван Іванович — начальник ідеальний:
Ретельний і діяльний,
Не снідавши, біжить, гука з порога:
— Шофере, до руля!
Зове дорога
На села, на поля! —
Спішить начальник якомога,
Ждуть допомоги на селі...
Завмер он трактор на ріллі:
Під ним Хома уклався на лопатки;
Мабуть, справляє неполадки:

Не жаль йому ні сил, ні спини
Для рідної машини.
— Ударити в газетний дзвін,
Щоб всі були такі, як він!..—
І рушив далі в синь ясну, —
Там ждуть на допомогу керівну.

Іван Іванович попав у точку:
Хомі до речі похвала така, —
Під трактором у холодочку
Хома справляв старанно... хрופака.

1955—1956

СПИСОК НА ПРЕМІЇ

Сенсація у двір — не чули звік-віків:
На премії складать звеліли списки...
Щоб одібрать найкращих співаків.
Зібралися з дворів, лісів, садків,
Гармидерують, не закриють писки.
— Ану ви, припиніте крик! —
Гукнув, наїжившись, індик.—
На перший номер ставте Півня!
На другий — Солов'я! Він Півню рівня.
— Зозулю! — хтось гука.
Вписать усяк свого вмовляє:
Той — Ластівку, та Сойку виставляє,
А те кричить: — Шпака! Шпака! —
Хотіли ставить крапку,
Так піднесла Синичка лапку:
— Забули Жайвора, відмінного співця!
Без нього список — пісня без кінця!
— Ні, ні! Не можемо, не можемо! —
Крилом Індик черкнув.—

Співець він гожий,
Не раз про це я чув,
Але... коли співа — високо залітає,
Хто знає, що в душі його витає?!

І не вписали. Не схотів Індик.

1965

ПРИЯТЕЛЬ ГРАК

На тракторі, щб дужчого немає,
Юхим одвічну цілину ламає.
Грак черв'яка шукав на зораній землі,
Глузливо докоряв з ріллі:
— Ореш до сьомого, як кажуть, поту,
А про хвалу і думати не смій!
Хто схвалить отаку роботу —
Там грудя в тебе, там вибій...
Я чув, як на вербі
Ворони глузували,
Погане щось тобі
Пророкували...
Як приятель кажу:
Чи не праві вони?
Виводь-но за межу
Свій трактор з борозни!

Є отакі дядьки-пророки:
Ти тягнеш плуг — вони стовбичать збоку
І домагаються порою,
Щоб вивести тебе із строю.

1959

РАТИЦЯ

— Так це, голубко, ти нам чиниш шкоду?
Тепер я виведу тебе на чисту воду! —

Ведмідь загірб Лисичку жваву
І поволік до Лева на розправу:
— Ось, Леве, корінь зла —
Сьогодні ратицю несла!

Знайшлася ратиця — знайдем Вола...

— Так, так, мої ви любі! —

Промовив Лев, облизуючи губи
(А з бороди Волова кров текла).—

Сьогодні я устиг наїстись і нашитись.

Приходьте завтра, будете судитись.—

По царській доброті Лисицю обласкав

І по хвості жартливо поплескав

(А й справді: чом тих не ласкати,

Хто любить нам смачних Волів таскати?).

Ведмедя ласкою також не обминув:

Так проти шерсті потягнув,

Що правдолюб галопом дременує:

— Нехай їй біс! Не буду зроду

Виводити Лисиць на чисту воду!

Нема там чистої води,

Де наверху такий сидить,

Що ніби судить,

Насправді... воду... каламутить.

Не бійсь, Ведмедику-добродію!

На чистій на воді

Є місце злодію

Й поганому судді.

1956

КРУЧЕНИЙ ПАНИЧ І ЛОЗИНА

При сяйві місячним в чудовім квітнику

Панич розмову вів палку,

Солодку і п'янку,

Мов чарівне вино:

— Лозинонько! Давно

У мене серце в'яне,

Терпіти далі сил не стане:

Я з давніх літ

Тебе люблю над цілий світ,

А ти... Взаємності не бачу...

О-ох!—

І сльози полились гарячі,

Великі, як горох.

А сам, хитрун, все ближче підступає

І вусиком за стан Лозиноньку хапає:

— Хай вічне щастя неzemне

Засвітить нам, як сонце весняне!..—

Лозини серце — віск м'який.

Палкі слова — приваблива отрута.

Весна, мов дивний чарівник який,

Уміє накладати на ніжне серце пута,

До Хмелю прихилять Лозини стан стрункий:

Любов їй сонечком сія...

А в Панича мета своя:

Ухопився

За Лозину,

В добру пору

Без ушину

Вгору-вгору

Він повивсь,

На Лозину

Й не дививсь.

Такий Панич, брудну ховаючи мету,

Співає про любов, про вірність, красоту,

Мов соловей, слова солодкі свище,
Аж поки міцно пустить коренище,—
Годі він топче почуття святі,
Лише б підлізти вище
Хоч на один щабель в житті.

1923

ВЕДМІДЬ

Ведмідь знайшов картину:
Змальовано ялину,
І на гіллі,
Залитім світлом,
В горішки граються, мов діти,
Дві білочки малі.
У матері на серці радість грає;
На милих діток гордо позирає —
На вищу втіху на землі...
Лісів тайгових житель,
Ведмідь — вимогливий цінитель,
І голову схилив,
І очі мружить:
— Не те... Не так... Не дуже...
І хто таке схвалив?
Така робота не прославить!
Тут треба децицію підправить.—
Хапає пензель. За хвилину
Звірків нема. Сів вулик на ялину;
Погасли радісні сонця,
Померкли задуми митця.
Ведмедю праця та здалась похвальна:
— Поправочка моя прегеніальна!

Чекає горе декого з митців!
Ведмедя я у Лева бачив:
 Переговори вів,
Щоб Лев його редактором призначив!

1955

СОЛОВЕЙ У ВІДСТАВЦІ

Забравшись в кухню заднім ходом,
 Шептала Качка новину
 Одну:
— Індичко! Вчора Соловей перед народом
Когось чорнив: «В нас верховода єсть,
Якому ніпочому совість-честь,
Який лиш зна кормушки та коритця,
А про громадське не кортить журиться;
 Обгородивсь — кругом рідня,
 Гулянки в них щодня,
Таких за вуха та до діла!..» —
Індичка блідла та жовтіла.
 Мерщій метнуласть до покою:
 — Індиче, гей? Вставай, ану!
 Послухай новину!..—
На ранок з чуткою такою
Літа Сорока по садку:
 — Скреку-скреку!
Дізналася від Качки я:
Вже є наказ на Солов'я:
«Постарівся, погано дзвонить,
Забув, де вступ, а де зачин,
Вже починає полутонить...
Пора, пора на відпочин!»

Мерзотники у папірці казенні
Ховати люблять задуми мерзенні.

1957

ЯБЛУНЯ

Ів. Ів. Майку

Сосна, що поруч Яблуні росла край саду,

Питає Яблуню крислату:

— Чи зустрічався хто тобі в житті,

Про кого бережеш чуття святі? —

Сказала Яблуня:— Сусідко мила!

Охоче я скажу,

Про кого спогади у серці бережу,

Які я все життя любила:

Нехай благословенна буде та рука

Садівника,

Яка

Мене, зелену дичку, нащепила!

Якщо мої плоди, медові та іскристі,

Цінуються людьми, як перли чисті,

Якщо народові даю користь яку —

Вся честь тому садівнику!

Навчителю! Це ти

Мене підтримав, юнака,

Коли схибнулась кладочка хитка,

Щоб я не впав із висоти

В бурхливу воду;

Ти показав стежки, якими йти

Служить народу.

1956

ЗЕЛЕНИЙ ОСЕЛ

В торговиці хваливсь Осел Зелений:

— Як б'ються покупці за мене!

Ціна мені щораз росте...

— А в мене, бач, не те.—

Сказав Осел-сусіда.— Зранку тут стою,

А й не питають про ціну мою...—

На обрії з'явилися хмари чорні,

Вітрець подув з-за гір.

Осел моторний

На хмари кидає тривожний зір.

— Тривожишся? — пита Осел звичайний.

— Ох, не питай! В нас задум гайний:

Я — крашений. Як дощик лупоне,—

Ніхто не візьме і дарма мене.

В нас є... Ну, не осли, а люди:

Його покрасять — він ціни набуде,

А потім ночі й дні

Остерігатись буде —

Не впасти б у ціні.

1964

ГУММ

Попереду Бугай, поважний і достойний,

Іде, лишаючи важкі сліди.

За ним, на відстані пристойній,

Солідно в ряд, також із череди,

Баран Рогатий,

Козел Беркатий,

Вісюк Вухатий.

Бугай іде без всяких дум
Та раз по разу: гумм та гумм.
— Блаженствує! — шепнув Баран сусіду.—
Поспівує після обіду.
— Ой, ні! У мене інша думка:
Неспроста він щось гумка,—
Сказав Козел, мастак пожартувать,
Над Віслюком покешкувать.—
Вразить він хоче білий світ
І сонце повернуть із Заходу на Схід...—
Віслюк це чує — круть з дороги,
До череди жме ноги.
— Ура! — волає він.—
Музик сюди! Та бийте в дзвін!
Мерщій оголосить народу:
Вже сонце піде з Заходу до Сходу! —
Сміється череда собі під ніс:
— Якби цю новину та не Віслюк приніс!

Якщо у вас є новина яка,—
Не шліть, будь ласка, через Віслюка!

1956

ШАКАЛ

Радісінський Шакал в ущелині гуляє,
Немов okazji шукає.
— Чому радієш так? —
Пита глузуючи Іжак.
— Хіба не знаєш? Лев одкинув ноги.
Така нікчема то була!

Немов огню, мене боявсь. Єй-богу.
Зайду, бувало,— просить до стола.

І годував, і напував,
Солодкими словами частував.
Годив, як ненька любій доні.
Коли б не я,— не втримався б на троні!
— Чекай! — Іжак на теє відповів.—
А хто ж трусивсь, як Лев ревів?
— Трусився я, чого брехати.
Але ж тоді... було... холоднуvато?!

Живий — то лижуть п'яти,
Дрижать, навколішки стають,—
Помер — кленуть завзято
І грязь за комір ллють.

1965

*Любов до рідного —
велике диво*

ГОЛУБ І ЛЕЛЕКА

Якось-то навесні,
Коли настали теплі дні,
Лелека з вирію прилинув
На дороге гніздо своє,
Що восени покинув
(В житті усяко є!).
Домашній Голуб запитав:
— Де, друже, був?
Що чув?
— До вирію літав.
Злякався — вітер в уші свище,
Із півночі повіяв холодище,
За ним повзе страшна зима...
А в вирію... Зими нема,
Природа стрінула привітом:
Там вічне літо!..—
А Голуб з посміхом йому:
— Тоді ж чому
Ти кинув ту країну,
Розхвалений той рай,
І повернувся на Вкраїну?
— Бо це — мій рідний край!

Любов до рідного — могутнє диво!
Нехай живеш на чужині щасливо,
А туга гірко в серце б'є:

Зове Вітчизна й путь далека,
І ти летиш, як з вирію Лелека,
В гніздо свос.

1920

СІРКО

Андрій Стерня
Приніс від Кума цуценья.
Пес виплекавсь такий
Страшний та сторожкий,
Слугує, не втиха...
Аж ось війна лиха.
Прорвались вороги страшні рікою,
Все знищують безжальною рукою.
Піднявсь Андрій і став до бою:
Закрити ворогу шляхи собою.
Аж на добу четверту-п'яту
Кривавий ворог вліз у хату.
Сірко на службу ворогові став:
Як гав, так гав,
На хвильку, клятий, не приляже.
Андрієва сусідка каже:
— Ти ворогові служиши?
Та це ж ганьба, а ти й не тужиш?
— Зате хлебчу
Помиї досочу,
А ніг, як ти, не волочу!—
Стара вхопилася за дрюка:
— Ах, зрадник! Ах, падлюка!
Себе продавши чужині,
Ти радиш те зробить мені?
Хай сто раз гірше буду жити,
А не піду я ворогу служити!

1923

ВАСИЛИК

В один погожий день
Василик Чередник
Безслідно зник.

Шукали хлопця— не знайшли ніде.
Матуся плаче, батенько лютує:
— Десь чоботи в дорозі пошматує! —
Аж ось у двір дитина люба,
А батько — хап його за чуба:
— Ага! Я так і знав,
Взуття до цурки доконав?
— Ні, таточку! — син каже сміючись.—
Я був дурний колись:
А зараз в мене сам повчись:
Бува, хто їде по дорозі —
Я вже на возі.

Гарненько примощуся ззаду,
Під'їду й калача з торбини вкраду.
Глянь: чоботи цілісінькі в торбині,
Нові, немов з крамниці нині!

Василики у нас не вивелися й досі —
Нахабні, спритні ловкачі!
Та пробиваються по життєвій дорозі
На нашім возі,
Ще й крадуть наші калачі.

1921

ВЕДМІДЬ І БДЖОЛИ

В садку, під гаєм, край села,
Чудова пасіка була.
Ведмідь не може пити-їсти:
Ой, як би в пасіку залізти?

Не так, щоб способом нападним
Там стати повновладним,
А так, щоб мед спожить
І поговору не нажить.
Ведмідь страхи в душі долає,
На пасіку чвалає:
— Здоровенькі були!
(Тривожно бджоли загули).
Цікавлюсь знати,
Як ваша Мати?
Як милі Трутні?
Не кривдять вас ті Мурахи паскудні?
Я проти них вам хочу допомогти
І працю вашу зберегти...—
Тут Бджоли за турботу склали дяку:
Ведмедю добре втерли маку,—
Немов посолений крутивсь...
Утік і не простивсь.

Колонізатори на Заході і Сході
Личкуються по найновішій моді:
Солодкі на словах, за спиною — обух,
Напоготові ярма злотні носять,
Але народи геть од себе просять:
За словом приятним звіриний чують дух.

1948

БЛАГОДУШНИЙ КРІЛЬ

Хвалився Зайцю Кріль у шалині:
— Ох, братику, була мені
Пригода,
Застукала в степу негода,

Я — під копицю сіна, там — вовки,
Зробили лігвище собі в копиці.

Стара поранена Вовчиця

Зализує боки:

Прийшов для мене час голодний.

Клену насильство, сльози, кров,

Плекаю в серці радість і любов,

Стою за мир, добробут, лад народний...» —

Кріль переказує, аж рве на грудях пух,

Розтаяв серцем, слабодух:

— Убий — не вірю, що Вовки

Непроторенні хижакі!

З а є ц ь

— І ти словам повірив «дружба» і «любов»?

Забув, як жерла м'ясо, проливала кров?

Чекай-но, бік у неї заросте,

Тоді нам заспіва не те!

Для хижаків у нас є вила

(Ще й немалі!).

Не хижакі турбують нас — Кролі:

Коротка пам'ять в них, супроти зла безсила.

1964

ШАБЛЯ І ДИВАН

Диван із Шаблею в комірнім бруді

Розмову завели, всіма забуті.

— Нещасні наша доля та буття! —

Сказав Диван.— Нікчемність! Забуття...

Колись на пишному Дивані

Сиділи вифранчені пані,

А зараз... ноги ламані, обшивки рвані...

Пропали ми тепер! — стогнав Диван.

— Мовчи, нещасний дідуган! —
Гукнула збуджена Шаблюка,
Аж геть посипалась пилюка.—
Без слова
Я в бій іти готова!

Покличуть погулять по бойовому полю —
Піду супроти ворога, за краю долю!..—
Аж двері — рип. Господар — у комору,
І щастя сонцем бризнуло знадвору.
— Оце по-нашому! — Господар проказав
І Шабельку до боку прив'язав.

Не в'яла слава ввік,
Не в'яне й нині,
Хто працю і талант
Дарує Батьківщині!

1935

ДВА СИЧІ

Літаючи над містом, два Сичі
Над виставкою пролетіли уночі.
Вони б там політати ще охочі,
Та світло било в очі.
Сховались в димарі
І там кричали до зорі.
— Хав-хав! — гукав один. — Хав-хав!
Про виставку хтось добре набрехав.
Хвалив-вихвалював — дарма:
Нічого там хорошого нема!
— Умгу! І я там очі як не витріщав,
Нічого доброго не помічав.

Я там літав та позіхав...
Хав-хав! ·
Хав-хав!
Хав-хав!

Там, за кордоном, наче ті Сичі,
Кричать про нас пани і паничі.
Не думайте: вони бездарні
І творчу працю бачить незугарні,
Чи оцінить уміння не стає,—
Ні! Їм у вічі світло наше б'є.

1920

ДЖМІЛЬ І МЕТЕЛИК

Пузатий Джміль на квітку сів знадливу.
Аж там Метель, розцвічений на диво.
Промовив Джміль:— Та не гордись,
Що ти колись
Був досить владний
І листя їв, нещадний!
Осельнею ти був, а зараз? Пустограк!
Ти меду й крапельки не маєш;
Ти не гудеш — тихесенько літаєш,
Лиш квіти пробуєш на смак...
Душа у мене щастям повна:
Скрізь матиму я честь
І шану молитовну,
Бо в мене бурдючок із медом єсть! —
Метелик посміхнувся: — Про що голосить!
Твій бурдючок нікому щастя не дає:
Що в ньому є — лише твоє. —

Цього для щастя справжнього не досить,
І слава егоїста всюду замала.
Чесць справжня тим, хто, мов бджола,
Свій мед в громадський вулик носить!

1967

ОСЛИЦЯ В КВІТНИКУ

Ослиця до хліва через квітник брела,
Сумна і зла,
На світ увесь гнівлива.
Буркоче Солов'ю:— Ой пташко, ти чудна!
Одна лиш квітка розцвіла, одна,
А ти розтьохкалась, щаслива!
Ось я ту квіточку ковтну,
Тоді пізнай весну! —
Сміється птах:— Не каркай, поторочо!
Приходь-но завтра рано подивись!..—
Засяло сонечко по теплій ночі,
Сад срібною росою вмивсь,—
Увесь квітник розкрив квітчасті очі.
Знов Соловей-музика виграв.
Ослиця знов своє:
— Пхе! Чваниться: порозпускались квіти!
Була одна, ну, перша, новина,
А тут чого радіти?
На те весна!

Є люди, ніби ця Ослиця сумовита:
Коли не зазирнуть в квітник наш запашний,—
Не тішать їх наш світ ясний,
Шукають приключки бурчати чи ганьбити.

1958

ОДУД *

В садок затишний із діброви
Чванливий Одуд залетів.

Барвистий та здоровий,
Він витворяє, що сам хотів,
На ласку й втіху сподівався,
Та всяк од нього відвертався,
І шани, й ласки не було.

— Мабуть, катну я на село,
Прощайте, Соєчко тендітна!
Компанія в садку не дуже-то привітна:
Наближуся — тікають, щось шепочуть,
Холодні наче лід;

Я руку дружби простягну — не хочуть.
Перелечу я до сусід...

— Лети, ми не заплачем!

Що гарний ти — ми бачим,

Та от біда: де з'явишся, веселий, чемний, —
Скрізь по тобі лиш запах неприємний.

Бува, з-за океану гості залітають,
Шукати, кажуть, приятні... Дарма!
І скаржаться, що дружби в нас нема,
Що носа всі зневажно відвертають.

А в чому ж суть?

Мов Одуд, дух гнилий вони в собі несуть!

1964

* Одуд при всій своїй красі має неприємний запах.

ВІЙСЬКОВИЙ ЧОБІТ

— Ти чув, старий? — питає Чобіт модний.—
Ми завтра будем балювать,—
Художник видатний народний
Почне нас малювать!
Та не тебе, коли казать одверто:
Там — діри, там — протерто;
Лежиш під лавою, мізерія стара...
В утиль тебе здавать пора!
— Так, так... Вже підтоптались сили.
Давно в гробу, які мене носили:
Одні лягли в Берліні,
Як піднімали прапор на рейхстазі,
А дехто підірвавсь на міні,
Як бігли чехам помагать у Празі...
Зазнав я лиха в ті знаменні дні,
Коли ми клали славний край війни! —
На ранок хтось узяв з-під лави
Військовий Чобіт до Музею Слави.

Будуючи життя нове,
Б'ючись за щастя світове,
Нам не забудь бійців
За Батьківщину милу —
І тих, хто ще живе,
І тих, хто склав кістки в могилу.

1962

МАК

На квітнику велике свято:
Там розцвіло квіток багато,—
Розкривсь Червоний Мак.

На Мак милується усяк:
Один завмер, хвилюється, не дише;
Той вірша «Мак» під яблунькою пише,
Слова знаходить осяйні;
А той співає квітам славу
За їх красу яскраву...
На ранок — вірити чи ні? —
Квітник погас, мов надвечірні далі:
Зелені маківки стирчать сумні,
А на землі — пелюсточки пов'ялі.
Квітки усяк хвалив-хвалив,
Ніхто водою не полив.

Загублять пелюстки таланти молоді,
Нам любі і в мистецтві, і в труді,
Якщо, зустрівшись словами похвалання,
Не полемо любовним піклуванням.

1953

З ВЕЛИКОЇ ЛЮБОВІ

Одарка — дівчина на все село!
По праву дівчині весною повезло:
Щаслива доля висудила Гната —
Сам хлопець як орел, і на підмурку хата.
Куди не йдуть, — веде її під руку,
Говорить про любов, про квіти, про науку
(Він знає: в Одарки мрії золоті —
Учитися, рости, горіть-кипіть в житті!).
Гнат молоду жону
І ніжить, і голубить,
Мов горличку ясну,
Одарку любить.

Та подруги здивовані були:
Чому з великої любові
В Одарки личка одцвіли
І вилиняли брови?!
Чом очі голубі
Потьмарились в журбі?
Чом знадні ямочки— жіночі дивні чари —
На щічках залягли, сумні, як темні хмари?..

На що розмова мила,
Коли важка нога ступила їй на крила?!

1957

МОЛОДУШКА

Дрібненька Курочка —весела, молода,
Із виводку весняного, марцівка,—
В подвір'ї крутиться, мов на весіллі дівка,
Сокоче що є сил, збитошниця двора:

Нестися їй прийшла пора.
— Старі — набік! Своє ви однесли
Колись,

Гайда на пенсію безногу!
Я покажу свою юнацьку змогу,
Свої можливості й красу!
Ураз яєць півкопи ізнесу,
Куди тобі качині чи гусині,
Ну, чисто страусині!..—

Аж Молодушка скочила з гнізда,
Оглянулась на свій на труд великий
І хилечком, без сококу і крику,
За хлів сховалась в бур'яні,
Бо сором пік, як на вогні:

Яйце однісіньке
І те манісіньке.

Була у нас одна Марушка:
Хвалилася талантом превисоким,
На старших, з досвідом, косила оком,
А виявилось — Молодушка.

1962—1963

КІНЬ І СТРИГУНЕЦЬ

Кінь Бойовий кінчив важкі походи
І поверта в село,
Де стільки друзів і братів було.
А Стригунець, у брязкотельцях моди,
Брикаючись, зустрів Кюня.
— Вернувсь? — пита глузливо.—
Побачать наші — то-то буде диво!
Забула вже тебе рідня,
Забули й друзі.
Не можеш ти ходить у плузі...
— Мовчи, дурне! — ірже Кюбила,
Що в парі із Конем колись робила.—
За нас пролив він кров,
Перед Конем ворожа гнулась сила,—
За це у нас йому повага і любов!

Брикають наші Стригунці:
Язык — лопата, бездум на лиці,
Погірдливість і нелюбов до тих,
Хто їх несе на плечах трудових.

1963

ЛИСИЦЯ

- Голубонька! Кума!
Чи ти зійшла з ума?
— А щоб? — Лисиця запишалась,
До Вовка хитро обізвалась.
— Як «щоб»? То бурю була,
А це сріблясто-чорна.
Хіба що у ціні зросла?
— Хі-хі! — регочеться, моторна.—
Не для мисливців красилась три дні.
Бач, женишок трапляється мені:
Гарненький сам, сім'я багата,
Велика, каже він, зарплата,
На «Москвича» стоїть в черзі,
Нова квартира на мазі...
— А вшкварить дощ — злиняє краска?!
— Минеться місяць, а тоді, будь ласка,
Хай буду знов руда, як віл,—
Дай аліменти і майно навпіл!

Лисиці— з хитрого народа:
Готові краситись щодня;
У них закон життя — вигода:
Жених,
«Москвич»,
Платня.

1965

СОРОКОПУДИ

Сьогодні радість в нашому саду:
Сорокопуди зміну молоду
Пускають в світ широкий.

Сумує батько. Матінка рида.
Ворона дзьоба чистить збоку.
Дбайлива Ластівка до діток припада:
— Збирайтесь! Крила розправляйте!
Гнізда свого, батьків не забувайте...
Ей-ей! Куди ж ви летите?
А хто гніздо за вами підмете?
У нас закон, якого не зламати:
Хто насмітив, той мусить приборати! —
А молоді на те:
— Убралися ми в пір'я
І геть із рідного подвір'я.
Хай предки трудяться! Ми не дурні:
Нас кличуть гульки та пісні.

1964

ВОРОНЯ

Ворони при гнізді сиділи,
Про сина думали й раділи:
Він буде мати солов'їний хист,
В науку піде, виросте артист.
Почав синок їх підростати
І затужила мати:
— Ну, як його від серця відірвати?
Подасться в світ, шляхів не розбере,
І хижий птах відразу роздере...—
Лиш Вороня оперлось на крило—
Неслава на усе село:
По смітниках гаєє,
Посіви людські випасає...
Батькам згадався задум давній
Синка судили долі славній.
— Синок, учитися пора!

Щоб не проспати щастя часом.—

А син їм басом:

— Женитись хочу! Кра!

Дурні і мрії батьківські, й тривоги,
Коли сліпа любов їм поперек дороги.

1964

ОСЛЯЧИЙ ТАЛІСМАН

— Куди ти, Ослику? Летиш, як на пожегу!

— Та... на товчок, за місто, на базар.

— Яке ж добро тебе там тягне за кармани?

— Бач, мода вже пішла на талісмани.

З Одеси два Осли до нашого Осла

Приїхали попастись в холодочку;

Говорять: за кордоном мода вже пішла

Носити хрестика з намистом на шнурочку.

Я цілу ніч метавсь у сні:

Ох, не проспати б щастя це мені!

З хрестом ходи, мов піп чи пан...

Велике діло талісман!

Не треба думати про розум, про знання,

Про труд, про клопоти щодня.

Серед дівчат повага і пошана...

— Хіба ти будеш ситий з талісмана?

— Н-ві! Хреста з намистечком носи.

А їсти в матінки проси.

Ох, прикро як, коли наш Віслючок

На закордонний вабитьця гачок!

1966

КАЧУР

Кажкажав, задававсь, ходив із перевалом.
Ах, шийка-перламутр! Ах, хвіст гачком!
Вже до своїх не пригортався з палом,—
Сусідок наш джигун одвідував тайком.

— Лише сусід-нетяма задрімає—

Вже Качур там, сусідок обіймає...

Зі скаргою свої звертались до Індика,

Щоб до порядності покликав;

Індик мораль читав,

На добре навертав —

Дарма!

Що суд, як честі й совісті нема?!

Було багато слів про кешську славу,

Ганьбило Качура усе село —

Не помогло...

Аж бачать: Качур волоче крило.

Сусід вчинив розправу:

Коло своїх гульвісу ушіймав

І, не заводячи судову справу,

Дрючком крило безжально обламав.

Хтось, може, дорікне мені:

— Байкар дрючком махас! —

Ну, що ж, бувають ліки несмачні,

А п'єш... а п'єш, бо помагає.

1963

ТРАМПЛІН

Микола з Василем — прекрасні давні друзі,—

Співаючи, ідуть у лузі.

Селянські хлопці край ставка

У довгої лози стрибали із горбка.
— Ех! — заздрісний Василь зітхнув.—
Ну, що зробить, щоб я так скаконув?
Подивував би всіх: «Оце Василь плигнув!
Убийся — далі не доскочиш!»
Миколо, допоможи! Я дам тобі, що хочеш!
Ці хлопчаки — невдала зміна:
Біда їх — скачуть без трампліна...
Ставай, Миколо, навкарачки,
Я покажу, як наші роблять скачки! —
Микола рачки став,
Василь розгін узяв,
Одбивсь ногами від Миколи,
Дав скік такий великий, як ніколи,
Від кращих скакунів на сто очок утік...
Тут хлопці скакуна взяли під милий бік
І повели в буфет: вгощають та гуляють,
Героя-скакуна всіляко вихваляють.
Василь радів, і пив, і їв, як міг...
Микола-друг дививсь через поріг.

Василики шукають спин негордих,
Щоб ставити рекорди.

1958

ГРИШНА КОМА

Грицько Чухрайко на затишній дачі
Газету свіжу повагом читав.
І враз: — Ой, що я бачу!? —
Від радості задріботав.—
Агов! А йди-но глянь, стара!
По-мил-лоч-ка! Таж не туди вмістили кому!
Охріму, Мотрі, Федю показати тра!

В газету дивляться: як кома в нас лягла,
Готові нам оголосить догану.
Спитай: коли ракета Всесвіт обійшла
І «Ленін» наш поплив по океану
 Чи аномалія руду дала,—
Не чули, скажуть, про такі діла.

1959

Їх держить за рукав старе

ЧОРНОГУЗ

- Чого замисливсь, Черногузе?
Яка журба тебе з'їда?
Клекочеш сумно дуже
І не летиш з гнізда...
- Та лихо: двір Господар покида
І переходить до нового дому,
Що збудував на селищі новому,
А хатку цю на дрова продає.
- Ну й що?
- Та, бач, гніздо мов...
- Знайшов чого журитись!
А що в гнізді тім — гидко подивитись.
Лети на хату на нову!
- Та я в нім стільки літ живу...

Поглянеш — сміх і жаль бере:
Як міцно держить за рукав старе!

1930

ПІВНИК

- Заповзявся Півник
Вибитися в світ.
— Де тут, — каже, — дірка —
Вилізти крізь пліт? —

Ластівонька мила
Каже:— Дивний ти!
Адже в тебе крила —
То й перелети!
— В крила я не вірю!
Небезпечний літ!
Де, скажи, тут дірка,
Щоб пролізти в світ?

Є такі ще й нині:
Вибитись у світ
Хочуть не на крилах —
В дірочку крізь пліт.

1953

МУРАХИ

В мурашнику до світу-сонця метушня:
По здобич рушили на тисячу доріг,
І кожен біг
Протепом, навмання,
Щоб швидше повернутись до гнізда.
І не пустим, а то біда:
Черговий вартовий — не пробуй і прохати —
Без здобичі в гніздо не пустить почувати.
Зійшлась вся комашня
За дня.
Аж ось один, небога,
Насилу тягне ноги
І не несе нічого.
— Куди? Назад!— гукає вартовий.—
Ти знаєш наш закон? Що трапилось з тобою?
— Голу... голубчику! Я ледь живий.
Я з бою...

— Не можу, ні. Закон! У нас ведеться:
Недбалим спуску не дається.

— Ох, братику! Чудове ніс зерно.

Дивлюся: Жук, той паразит клятущий,
Насів на Мураха, Мурах у нас найдужчий,
А не одбивсь, в рівчак упав на дно;

Загинув би, небога,

Так я метнувсь на допомогу;

Сам в ранах весь, всю силу там поклав,

А брата виручив і ворога здолав.

А зеренце... хтось підбрав... Єй-богу.—

Тут виповзло з гнізда

Багато лицарів труда,

Які по здобич теж ходили.

Послухали завзятого бійця,

В гніздо пустити присудили:

— У кого чесні, сміливі серця —

Тим похвала, почесніші місця!

Закон наш свят, та був би дерев'яний,

Коли б не зважив на любов і рани.

1962

ГОРЛИЧКА І ДЯТЕЛ

— Довбе й довбе! Не спиниться й на мить!—
До Дятла Горличка голівку нахилила.—

Чи ніжна пісня Дятлові немила?

Невже твій дзьоб не заболить?

То ж нудь — черви шукати під корою!

Як можна не радіть, коли навкруг краса,

Коли садок цвіте небаченою грою,

Не тішитись, що плід із віття нависа?! —

Говорить Дятел дорогій сусідці:
— Тобі судилось туркотать на вітці
І славити красу, щоб щастя в нас цвіло;
Мені — довбать кору, викльовувати зло.
Усякому в житті свій шлях:
Один кує болванки розігріті,
Той весело співа, мов соловей на вітті,
А третій трактором рокоче на полях...
Прекрасно: паразитом не живем на світі!

1961

ПІДЖАК

Сусід, купивши піджачину,
Приніс та й хвалиться мені:
— Поглянь! Ти тямииш на сукні
І до фасонів маєш добрий смак.
Хоча влетіло в добру копійчину,
Зате піджак — всім піджакам піджак!
— Та так-то так...—
Оглянувши, промовив я глузливо.—
Ти не піджак придбав — базарне диво!
— Ой! — покупець скипів, як на вогні.—
Що? Брак находиш на сукні?
Зате, глянь, шитий як,
Як опрацьований!
— Ха-ха! Піджак
Перелицьований!

Відтоді мій сусід немов недужий став:
Не тільки до речей,
А й до людей
Утратив і довір'я, і пошану:

Навиворіт перевертав,
Шукав, а чи нема обману.
Безсоромно копавсь в душевній глибині:
Перелицьований чи ні?

1928—1956

ВІЛ

По лісі чутка проповзла:
Розгнівався Лев на Сірого Вола.
І враз змінилися всі звірі,
Аж Сірий
 сам собі
 не вірить:
Той несподівано брикне,
Той рогом штурхоне,
А той укусить...
Що бідний Віл робити мусить?
Хотів до Лева йти,
Щоб правду там знайти,
Та Вовк:— Гей, Лиско, не пусти! —
І вилізли б Волові очі,
Так Лев наскочив,
Урятував Вола...
Загинув би наш Віл, а з-за якого дива?
Адже була
Та чутка неправдива.

Бувають серед нас такі (ще й досить!),
Нехай їм западеться путь:
Їм здасться — Лев на тебе око скосить,—
Заштурхають і загризуть.

1935

СУМНІВНА ПЕРЕМОГА

Узявши шефство над садком,
Івась обравсь садівником:
Скрізь по гіллі, де нижче,
Нещадно гусінь нищить.
Аж гляне: гусінь завмира,
Вгортається, лежить без руху.
Поймає радість школяра.
Івась до хати заліта щодуху:
— Танцюй, татусю! Переміг!
Вже на лопатки ворог ліг!
— Зарані тишишся, синочку милий:
То ворог затаївсь і набирає сили.
Заводь і танці, і пісні,
Коли згорить він на вогні!

Як ворог стихнеться в покорі,—
Не здався він: нове готує горе.

1963

ЩАСЛИВИЙ КЛЮЧИК

— Минулася біда! Настануть дні
щасливі!
Дивись, який збудовано сарай!
Кому дістанеться цей рай —
Тим ніпочім вітри, і холоди, і зливи! —
Шуміли радісно в дворі
Малі й старі.
Сказав Індик із притиском на слові:
— Кому в сараї жить, як не Волові!
Створить йому над головою дах!
Прожив весь довгий вік в трудах,
Робив нам хліб і пащу,
Тепер хай бачить правду нашу! —

Погодилися всі на мову цю палку...
Аж дивляться, обурені без краю:
Ключ від сараю
Дістався... Віслюку.
— Та як же так? Нездарі, лайдаку
Вчинив хтось ласку отаку? —
Сміється, будши тут, Лисиця:
— А хто ключі давав? Ослиця!
Віслюк сінця їй постачав з городу,
Возив щодня з криниці воду
І в затишку на самоті
Лизав їй рану в копиті...

Ох, гірко бачити, коли
Ключі щасливі дістають Осли!

1959

ХОМИН СПАДОК

Прийшлось Хомі в чуже село іти:
Старенька тіточка подякувала богу
(Погорювать не можна не піти,
В далеку путь-дорогу
Небіжку провести) —
Такий ізвік-віків порядок.
Та й інше там цікавило Хому,
Він знав: йому
Від тітки має бути спадок!
Той спадок — казна-що, дійничка,
Але й дійничка не дрібничка,
Якщо вона надійно в план стає
І в плані роль відіграє:
В сусіда є теличка невеличка,
Він дасть теличку за дійничку,

Теличка буде жить,
Рочок перебіжить,
Корівка помудрує,
Бичка дарує,
Бичок оформиться в бика, —
Тоді, го-го, не буду драти пішака!..
Аж ось село. Ось тітчина садиба,
І... тітка по двору, весела, диба,
Лиха тобі мара:
Не думала вмирать стара!

Ой, не один Хома погану має звичку —
Писати в плани тітчину дійничку!

1958

ВІЛ У БІДІ

Тікає Віл Муругий без дороги,
Бо лютий Вовк, проклятий звір,
Хапа за ноги.
Ускочив Віл у ближчий двір:
— Рятуйте, хто живий! Біда.
Смерть нагла дуку наклада! —
Тут Качка грілася в пісочку:
— Іди туди. Он бачиш Квочку?
Та раду дасть. Розумна птиця.—
А Квочка й голови не поверта:
— Мені з тобою ніколи возиться,
Звертайся до Кота! —
На сонці Кіт мурлика:
— Це справа невелика!
Сірко під призьбою лежить,
Йому рішать: чи гинути, чи жить! —

А Сірий Пес, забрюха,
Одгонить мух хвостом:
— Що? Не домовились з Котом?
Зайди у хлів. Там Чорна Льоха.
Та розбере і що, і як, і де
І резолюцію відразу покладе...—
Із двору Віл тікає,
На весь куток реве:
— Свиня мою рішати долю має?
Хай краще Вовк на шмаття розірве!

1959

ЗРУЧНИЙ КАЛЕНДАРИК

Про Лиса — мудрого керівника —
По всій окрузі слава пролетіла:
Знавець життя! Мاستак до діла!
У кожній справі відповідь швидка:
Раз-два!
І рішення готове. Мудра голова!..
Секрет начальницької слави
Повідав секретар
Лукавий.
Начальник мав таємний календар,—
Там зазначались дні,
Коли казати «так», коли казати «ні».
Бува... Розв'язують діла складні...

1956

СМЕРТЬ НЕ ЖДЕ

П а в л о

Недавно трапилась історія гірка...

Ти знав Омельченка Грицька?

С е м е н

Не знать новатора-робітника?

Ми на Грицька рівняємось тепер!

П а в л о

Помер... Помер...

Якась біда прикинулася в ногу.

Смерть завжди приключку знайде

І поведе

В дорогу!

С е м е н

Подать би зразу допомогу?!

П а в л о

Гм... «Зразу».

Чекали... наказу,

А смерть не жде...

На цвинтарі було так людно,

Бо всяк за звичаєм іде,

В останню путь проводить до могили.

Там дехто каювся прилюдно,

А більш, як водиться, хвалили...

Палючий жаль на тих бере,

Хто на могилі рот дере,

А на живого без наказу

По-доброму не гляне й разу.

1956

ГАЛАСУНИ

Злетять курки з гнізда у курнику —
Так стільки гамору та крику,

Немов хтозна-яку

Зробили справу превелику.

Але законно, що й казати:

Знесла яйце — є право покричати.

А Півневі чого кричати заодно?

Та так кричати,

Що Господиня, глянувши в вікно,

Протепом вибігла із хати:

— А ти чого кричиш, хвостатий?

Немов тебе залізом хто припік...

— Та як «чого»? Ячка любиш?

Поглянь, в гнізді яєць, ти й лік

Загубиш!

— Іч, хитрий біс!

Та вже, хоч ти не зніс

Нам жодного яйця,

Іди, підсиплю зеренця!

Отак галасуни

Чужі діла за власні видають.

І що ж? Їх по руках не б'ють,

Бува, що й премії дають.

1956

СМЕТАНКА

Голодний Кіт пригнався знадвору.

Заліз прожогом у комору,

На ринку бабину насівсь,

Сметану з'їв, не зоглядівсь.

Бабуся клоїтна устала рано-рано;
Варенички киплять; Дід зиркає у піч:
— Піди, старенька, по сметану!
Варенички в сметані — дивна річ!
— Ой батечку! А риночка пуста!
Хапай, лови-но злодія Кота! —
Вже й суд. Вже й свідки.
Сказали дві сусідських Кітки:
— Ми запевняєм вас:
Це не його робота!
В той день, в той час
Приходив Кіт в гостя до нас,
Сметанкою не пахло з рота! —
Запрошені Котом, дві Миші так сказали:
— Тієї ночі
Ми бачили на власні очі,
Як Кіт... сметанки... не лизали.—
Сказали Судді:— Правда-істина свята,
Де Миші свідчать за Кота!

Кіт Якович в комору вдерся
І натворив біди.
Судили — Кітками підперся,
Сухеньким вийшов із води.

1959

ЛАСТІВКА І ГОРОБЕЦЬ

На хаті Ластівка весела щебетала
І неба синь уважно оглядала —
Чи ворог звідки не шугне.
А Горобець бадьорий на току
Видзьобував пшінце смачне,
Розмову вів з Курчатками таку:

— Ростіть щасливі та хоробрі!
Я на сторожі щастя вашого стою:
Хто стане проти вас, недобрий,
Готовий з ним зітятися в бою...—
На слові цім майнула тінь над током,
Мій Горобець — добродій і вояк —
Мерщій під стріху — фіть і там заляк,
Лякливо визира одним лиш оком,
Ледь дух не вискочить із тіла.
— Горобчику! — сказала Ластівка йому.—
Чого перелякався і заховався чому?
То хмарка над подвір'ям пролетіла!

Стрічаємось з людьми-горобцями:
Малюються завзятими бійцями,
Коли клюють твоє зерно з тобою;
А прийде час, зовеш до бою —
Шукать дарма:
Під стріху фіть і — їх нема!

1950

ВІЛ І КУРІШКА

Улітку
Угледів Віл Курішку:
— Годинонька лиха!
Оце та знаменита цяця?
Такі мисливцям сняться?
Ха-ха!
Та я лиш схочу—
Її мов жабу розтолочу!

І розтолочить, ей же богу,
Погляньте на Волову ногу!

1932

ЛИСИЦЮ СУДЯТЬ

Хвалилась завжди Лиска: «Я свята!»
Та сіла на судову лаву, куроїдка.
Впіймали в курнику — позбудеться хвоста.
Вовк судить. Ласочка за свідка.
За оборонця Тхір, слизький язик:
— За злочин правда двічі не карає
І милосердя в нас — неписана стаття.
Прогнали Лиску з двору, лихо нею грає,
А стане кудою — пропало все життя:

Як вийти в люди небораці?

Як стати без хвоста до праці?

А правду мовить, не одна

Курми живилася вона.

Сам знаю, бачив...—

Лукавий оборонець змовк.

Зніяковілий Вовк

В папери носа утовкмачив

І ухвалив:— Хоча Лисиця не свята,—

Перебудується. Залишить їй хвоста!

Пішла Лисиця в інший двір,

А з нею — Ласочка і Тхір,

Бо знає: де б не оселиться —

Своя людина знадобиться!

1964

ЯГНЯ

Таке-то з ярмарками:

Вернулася Вдова з порожніми руками,

А діти обступили:— Що купили, ма? —

Вдовиця каже жартома:

— Шукала поросятка,

Купила вам ягнятко.
Зросте вівця така,
Що дасть горнятко молока.
Наварим каші...
(Танцюють дітки наші).

Розплодимо овець, поріжем восени
І взимку всі гулятимем в кожусі...
— Кожуха хочемо! — гукають пустуни,
Лестяться до матусі...
Пішла із двору Удова кудись,
А діти зразу завелись,
Ділити чергу заходились,
Носи подряпали, побились.
Побігли в хлів — ой, билися дарма:
Ягняти не було й нема.

Дорослі є незгірш як малюки:
Частенько так з-за суперечки,
Кому носить кожух з майбутньої овечки, —
На лобі носять синяки.

1921

СВИНЯ ОБРАЗИЛАСЬ

— Чого надусалась, мов з'їла кислих груш?
Чи скривдив хтось, чи насолив до казу?
— Ой Рябчику, мовчи і серця не воруй!
Спізнала я важку образу.
— Хто ж рот роззявив на таку особу?
— Гнідко! Я не прощу до гробу.
Сказав якогось дня,
Що я — свиня,
Що знаю тільки рити,
Що дбаю лиш про черево товсте

І тільки думаю про те,
Коли дадуть корито?...---
А їй Рябко:
— Хіба збрехав Гнідко?
— Хай правда, хай! А так прилюдно
Під мене рить повсюдно?
Такого треба вчить:
Хоч бачить — хай мовчить!

1963

ЛАСОЧКА

З Курчатками біда:
З-під квочки хтось щоначі викрада.
— Ну як зарадити лихій годині?
Засядемо! — сказав Іван Горпині...
За хмари місяць зник.
З дровітні Ласочка — в курник.
Втішалися дарма:
Усі куточки обшукали —
Нема!
На другу ніч таки піймали:
— Де ж тої ночі ти була?
— Та де ж? — відповіла
(Сяйнули злом
Ворожі очки).—
Ховалась під крилом
У Квочки!

Шукаєм ворога із збільшувальним склом,
А він — у Квочки під крилом.

1931

ЕЛІТА

В колгоспі на току в неділю
Зійшлося людей, як на весілляю.

Всі на дорогу позирають.
Музики дружно марші грають,
В долоні молодиці б'ють,
Ланкові вуса протирають,
А сівачі у фронт стають:
Пшеницю насінневу ждуть.
Та не проста вона, еліта,
Краса і гордість літа...
Машини птицею влітають,
Колгоспники мішки хапають
І ярлички читають.
«Еліта!» — радісно вітають.

Усім цікаво,
Яке насіння прислано на славу?
— Рятуйте! — раптом хтось у крик.—
Замовкніть! — грима до музик.—
От так еліта в гості їде.
Жучки в насінні, дармоїди!

Бува... Повіриш ярличкам —
І ради не даси... жучкам.

1964

ОМЕЛА

Вітрець вночі одвідав дерева:
— Збираюсь рано Сонце стріти.
Що там про вас сказати, Сонця діти?
Які думки? І чим горить душа жива? —
Не встигло Листя голосу подати.

Взялась Омела лопотати:
— Скажи там: слава Сонечку й хвала!
Щаслива ним завсіди я була.
Я дякую йому за долю за свою:
Я ситно їм, я смачно п'ю...—
Сховався за обрій день, минув і вечір.
Заснуло небо в зорях золотих.
А Вітер слухав ті нещирі речі
І нездолав нудьги: дрімаючи, затих.
Веселий ранок стрінувши привітно,
Вітрець поплив до Сонечка в світи.
І, посміхаючись всесвітно,
Сказало Сонце з висоти:
— Омела? Знаємо! Відома їй ціна!
Шукає лестощами в серце путь вона.

Нероба язикатий, паразит лукавий
Прожогом преться в перші лави
І видає
Базікання своє
За голос тих, чий сік, нахаба, п'є.

1956

РУШНИК І МУХА

Захекався Рушник — гонив із хати мух.
Чимало їх лежало на підлозі.
Одна дзижчить, конаючи в тривозі,
Ледь-ледь одводить дух.
— За що, розбійнику? — голосить.
— А хто заразу в нас розносить?

М у х а

— На себе позирни,
Чванько ти гордовитий:

Ти сам брудний,
Немитий!

Всім винуватцям діла злого
Приємно гріх покласти на другого.

1934

РІЧКОВИЙ ПАВУК І ЖАБИ

От несподівана турбота!
Не стало Жабам супокою:
Сьогодні тихе їх болото
З'єдналося з рікою.
Аж ось і перший гість з ріки,
Павук цікавий і прудкий.
За мить оббіг всі заводи й осоки:
— Тьху-тьху! Які брудні п'явки!
Гидотні Жаби вирлоокі! —
Пожежею знялось гнівливе ква-ка-ка:
— Піймати Павука! Судити Павука! —
І був би край, якби не мав таку
Прудку
Ходу
І пильне око.
Помітивши біду,
Урятувався втьоком.
Години, тижні промайнули,
Прошли роки, віки минули,
А Жаби: — Ква-ка-ка!
Скарати Павука!

Є люди в нас — і горе й сміх,
Мов ці крикливі болотяни:

Попробуйте зганьбити болото їх —
То вам життя не стане!

1956

ФІЛОСОФ

В овечій шкурі Вовк пробравсь в отару
(Там не одне крутилося ярча),
Прошивсь з отарою в кошару,
Заліг в куточку тихача.

Донюхавсь вірний Пес — сміливий і

завзятий —

І був би ворогу кінець,
Та оступивсь Баран рогатий:

— Не гавкай! В нас, овець,
Тепер мета

Не та:

Не треба ворога стирати нанівець,
Змінити слід його натуру.

Дивися, Вовк одяг овечу шкуру

І незабаром бекати почне.

Любов'ю, м'ясом, добрим словом

Ми скоримо його обов'язково.

Йди спать! Послухайся мене! —

Пес пирхнув, невдоволено зашився в буду:

— Звелів Баран, то що робити буду? —

...Від Барана-філософа, небоги,

Лишились роги й ноги.

Велика сила добре слово,
Та не для Вовка злого.

1964

*На словах — шовк,
на ділі — вовк*

ЛЕВ УМИРАЄ

Вмирає Лев. Навколо мертва тиша.
Шепочеться стривожена листва.
Обачно шарудить ляклива Миша.
Під вітром стелеться трава...
Лев то здригне, то раптом встане,
 То грізно зареве,
 Аж никне все живе,
То тьмяними очима тоскно гляне,
 Немов шукає співчуття...
Лис з-за куща, мов злодій, визирає,
 В очах лиха усмішка грає:
 — Ага, злякався за життя?
А хто роздер мою дружину любу?
І з мене ледь не зняв лиснючу шубу...—
З'явився Вовк:— Чого пан Лев хотять?
 Водички? М'яса? Крові?
 — Ммені б...— у Лева губи аж тремтять.—
Хоча б... ккраплиночку... ллюбові...
 Ге-ге! Про це слід думать не тепер,
 Коли стріваєш смерть немилу,—
 Тоді, коли усіх по черзі дер,
 Безмежну мавши владу й силу!

1965

ЛИСИЧА МОРАЛЬ

Господар півночі, Іжак, шеберхне у траві,
Збираючи лісні солодкі груші,
Чи миша захищить, поповши в дзьоб сові,
А вже Сорока напорошить уші,
І довго-довго ліс лункий
Тривожить скрекіт гомінкий...
— Ти, Кумо, бачила цю осоружну птицю? —
У шалині

Питає Вовк Лисицю.—

З нічної йдеш, бува, не чувш ніг,
В думках ягнятї смертне пишеш,
Обходиш кожен кущик, ледве дишеш,
Гадаєш — все гаразд, ось-ось барліг;

Сороку тут лихе надносить:
Тривожить весь заснулий ліс,
Скрекоче і голосить,
Мораль і суд тобі виносить,
Неначе пальцем штрика в ніс.
Отак живи, живи й дрижи.

Що діять, серденько, скажи?

— Так, любий, так.

Вона таки мастак

Плескати язиком, мораль читати.

В самої ж пахне часником душа.

А про її гріхи саму б спитати?

Взялась мені вичитувать помилки,

Так я дала їй одкоша:

Скажи, хто краде в дитсадку ножі і вилки,

Хто викрада курчат коло коша?

Випалювати хиби — то святе веління!

Боротись проти зла — я «за».

Коли ти адвокат громадського сумління,

То май сам душу чисту, як сльоза!

Таку мораль Сороці прочитала —
Враз утекла, хвостом лиш помахала...—
Лисицю слуха Вовк — на лоба лізуть очі:
Куди супроти цих моралі ті Сорочі?!

Овва! Овва!
Лисиця-зłodійка з відкритими очима
Чита моралі дорогі слова.
А що в них за плечима?

1959

СЛОВА І ДІЛА

Кость слова попрохав,
Палку промову закатав:
— Сьогодні в нас жіноче свято.
Тут про жінок говорено багато.
І я б хотів
Сказати кілька слів.
Жінки! О подруги мої!
Ви — щастя нашої сім'ї!
Ви — друг надійний у житті,
Ви — вірний спілльник у труді,
Ви — наших днів краса,
Наш рай і небеса...

Хто зна, до чого б Кость договорився,
Коли б його сусіда не з'явився.
— Дозволь, спитаю я,—
Говорить стиха,—
Скажи, чому твоя
Частенько в сніжках Костиха?

В житті не дуже в Костя ладно,
На язика ж як складно!!

1925—1947

КОТЯЧА СОВІСТЬ

Коли кохана Солов'їха збоку —
Співається, нівроку!..
Натхненний Соловей витьохкував, як міг,
А Кіт Співця, розбійник, підстеріг,
Плигнув — за горло не дістав,
А кров пустив і хвіст відбатував.
Співець вмовився вище,
І тьохкає, і свище...
Кіт ходить унизу,
Питає Солов'я, пускаючи сльозу:
— Ну, як живеш, мій друже?
— Д-дуже!

Учиниш зло, так совість май,
Хоч про здоров'я не питай!

1958

ПЕРЕБУДОВА

— Невтішна спадщина, мов хмара, висне,
В болоті власності натура кисне;
Нам погляди старі отруюють буття.
Я — за нове і за стремління чисті,
За творчий рух, за помисли вогнисті,
Що роблять радісним життя!
Топчу в душі старе,
Що у полоні бере...

За мною всі! В нову дорогу рвуть!
Пе-
ре-
бу-
до-
ву-
юсь!

Базіка мовив правду щиру:
Перебудовує
собі
квартиру.

1932

СЛОН І МИШІ

Не встиг пройти поріг юнацьких літ,
Повчитися, намілуватися на світ,
Слон молодий в сусідку закохався,
Освідчився, поженився
І в гай до жінки перебрався.
Батьки щось радили, але дитя
Не слухає: — Я знаю сам життя,
І розуміюся, де щастя те шукати.
А ви мене взялися опікати...—
І потім чванивсь: гарно він живе.
Аж бачать: по дорозі
Наш Слон біжить, реве,
В тяжкій тривозі
Рідню на поміч зве.
— Що трапилось? — питають батько-мати.
— Ох-ох, рятунку не знайду!
Наскочив на біду:
До жінчиної хати
Вселились, на нещастя,

Руденькі миші, хай їм трясця!...—

Сусідки шепотіли:
Не миші щастя з'їли.
Нагледів Слон куму,
А кум йому
Наштрикав живота,
Відтяв хвоста...

Натворить капостей — ні виправди, ні втіхи,
Та й валить на мишей свої гріхи й огріхи.

1959

РОЗМОВА ПРО ЩАСТЯ

Зійшлись у холодку, щоб не кусали мухи,
Цісара, Качка, Курка-цокотуха,

Індичка, мудра голова.

Про щастя завелись, що й кожній птиці
(Незгірш, як нам, сердешним) сниться:

Без милих щастя не бува?!

— Щасливіших нема,—зацікала Цісара,—

Індик з Індичкою чудова пара!

— Так! — Качка мовила невлад.—

Мій селезень — огидний м'яса шмат.

Ви не судіть: я — грішниця велика —

Зміняла б селезня з кумою на Індіка!

— Ох, сестронько,—Індичка їм в одвіт.—

Ніхто не відає, який у нас обід!

Щербате щастячко моє Індиче:

На людях він бундючиться, курличе,

А дома — лишенько моє!

Таке цабе із себе удає:

Уся сім'я навшпиньки ходить,

Ніхто ні в чому не догодить.
Насупить носа: «я» та «ми»,
Та шарудить крильми
І чином хвалиться, нехай би йому трясця.
От і судить, яке у мене щастя!

1961

ПІДСВИНОК

Рябенський Підсвинок в калюжі
Розлігсь під плотом серед дня,
Пригрівсь на сонці, очі мружить:
— Нас зневажають всі: «Свиня!
Нездатна вгору глянуть оком;
Їй ніпочім матерія висока;
Громадський інтерес їй не свербить,
Не думає про труд та про науку,
Над людяністю кпить
І зневажає штуку.
Свиня й свиня...»
Яка бридня!
Мене і день і ніч думки тривожать:
Чи світу є кінець? Чи довго можуть
Світить Галактики зірки?
Чому буває Місяць повновидий,
А інколи — горбатий і тонкий,
По небу біга, наче та сновида?..—
Цвірінькнув Горобець швидкий:
— Втікай, бо буде ніколи і жить!
Господарка з дрючком біжить!
У неї хтось пом'яв квітки,
Порив капусту й буряки...
— Біжить? Прощай!— гукнув в нестямі.—
Вона в проблемах світових не тямить,

А тільки зна шмалить боки...—
І той, хто так журився за долю світу,
За рогом зник, не знайдеш сліду.

Так інший плеще про матерію високу,
Вчинить корисне щось — не зробить кроку.

1965

ГОСПОДАР І ПЕС

Господар за столом затримався в небоги.
Хиляючись, верта поволеньки з дороги.

Зайшов у двір. Чи вірити очам:

Трезор, що мусив пильнувать подвір'я,

Понехтувавши дружбу і довір'я,

Хазяйським ласує курчам:

— Трезоре! Ти позбувся ума!

Сумління в тебе й трішечки нема!

Тебе шаную нарівні з Котом,

Як пан, їси з блискучої мисчини,

А ти що дієш в мене за плечима?

(Трезор вертить хвостом).

Якої кари варт, якої муки?

(Трезор цілує руки).

Ах ти, вертихвосте! Ах ти, лизун!

Нам що тепер від господині буде?

(Вильнувши задом, наш мазун

Зіп'явся господарю на груди).

Яких ми способів з тобою доберем,

Щоб все було в нас тихо, гладко?

Мерщій доїж курчатко,

І всі сліди ми заметем!

Хто більше чинить нам біди:
Чи той, хто тихача
Їсть крадене курча,
Чи той, хто заміта за ним сліди?

1956.

МУДРИЙ ПОРАДНИК

Вернувся Соловей у край свій навесні.
Доповіда співочим птахам
І неспівочим бідолахам:
— Оце мої нові пісні.
Їх стане з днів весінніх
І до сумних осінніх.
— Пісень багато? Ну й нехай!
Співочий скарб не муляє нам плечі.
Всім радість буде — старшим і малечі.
Всіх весели і щастям надихай! —
Аж мимо йде Осел на пасовище:
— А я скажу: наобріда,
Коли без краю свище!
Співай коло гнізда.
Покіль в гнізді соловенята
І коло них клопоче мати...—
...З тих пір,
Як ніжна мати
З гніздечка забере маляток,
Сумує тихий бір:
Не чути пісні Співака.
— Бач? — каже Гава до Шпака.—
Бува, і мудрий слуха Ослюка!

1959

ЙОРЖ-ПІДБРЕХАЧ

Тривожний збір Щупак склика:
На бережку он біля річки
Із сіттю ходять чоловічки,
На юшку хочуть Щупака;
Так хай громада скаже слово,—
Кому в казан лежить дорога?
Не завжди Щупаків варить.
А то кого не б'ють, а їм болить...
— Зійшлись усі? — Щупак моргнув до друга.
Зайка Йорж, підлиза і хапуга,
Сказав:— Ддозволь ддоповісти,
Ще Ссом не встигли ддоплисти.
— Ага! От бач, широкоротого немає?
Десь в куширі байдужливо дрімає.
Без нього кусня хліба не з'їси,
А от на спільне діло не проси!
Мов звір той, у воді гуляє,
На бідних рибок рота роззявляє.
Всі знаєм, хто в річках
Кожнісінькій рибині
Сидить у печінках,
Немов чиряк на спині! —
А Йорж під риму знов:— Ддозволь
ддоповісти,
Над Ссома гріховода не знайти...—
Щупак:— Отож-бо, сестри і брати,
Нам треба жертву принести.
Скажіть: кому на юшку йти? —
А Йорж римує:— Ддумка в нас така:
Ой не минути Сому казанка!
Зубаті Щупаки — то хижаки завзяті.
Та сила не в зубах, що гострі, як ножі
(Ми зуби вмієм рвать, самі — зубаті!),—

А сила Щупаків — підбрехачі Йоржі:
У перший ряд стають,
Свої думки за людські видають.

1959

НА ПОЖЕЖІ

— Горить! Рятуйте! Братця! —
Кричить Хома, не зна, за що хапаться.

І збіглись люди рятувати:
Той, жвавий, воду носить,
Той розтягає крокви, лати,
А той кричить, немов начальник;
Хтось оддалік стоїть, голосить,
Упевнений, що й він
Теж рятувальник...

Аж ось прибіг Антін,
Насилу держать ноги,—
Жди від такого допомоги!
Побачив:
Упала кроква з хати,
Обсмалена, гаряча,—
Узявся рятувать,
На кроковку плювать.
А потім все життя Антін
Ніс вище голови носив,
Усюди голосив,
Що й він
Пожежу
Теж
Гасив.

Ми примічаєм
Таких нікчем:
Підтрима кроковку плечем—
Будівником себе бундючно величає.

1931

ЗАЄЦЬ У ЛИСИЧІЙ ШУБЦІ

До Лиски Заєць в ліс
Журбу свою приніс:
— Лисиченько! Ласкавенька! Голубко!
Продай мені таку, як в тебе, шубку!
Повіриш — я всього боюсь:
Шелесне дуб над головою —
Я затрясусь
І геть лечу стрілою;
Шуліка крилами залопотить —
Із остраху в очах замерехтить;
Зриваєшся на всім скаку,
Сам лізеш в лапи хижаку.
А в шубку зодягнуся —
З Шулікою поб'юся! —
Лисиця зглянулася: рятуючи від зла,
Охоче Зайцю шубку продала.
Вернувся Заєць в шубці і радіє,
Думками багатіє...
Аж тінь якась,
Подібна на Шуліку,
Над Зайчиком знялась,
Небачена одвіку.
Як скочить Заєць з-за куща
І шубку загубив, помчав.

Яке добро не надягни—
Не збільшиться тобі ні слави, ні ціни!

1956

ЛОСЬ ТА ПЕС

Шукаючи поживи, Лось забіг в село.
Назустріч Пес:— Яке загнало лихо?
Ти — новосел. Тут вас ще не було.
Заходь у двір. На корм і на тепло.

В нас поживеш і ситно, й тихо.
Тепер зима. Вам трудно, бідолахам...
Обов'язки? Їх важко звать трудом,

Це, просто кажучи, розвага:

Погавкай, помахай хвостом —

Тобі за це помийки і повага...

Л о с ь

В словах твоїх спокуса є,

Але ж... не всяк свою натуру продає!

1964

ОСОТ

В Грицька Осот

Розрісся, гемонський, на весь город.

Глузує, хто проходить мимо:

— Осот навряд такий чи в кого є!

Навряд такий чи де ростиме?

Ідуть чутки — на виставку здає...—

Гриць червоніє. До Осоту йде,

Потилицю почухає і геть бредє,

В кишеню руки заховає:
— Іще поколешся, буває...

Отак плекаємо Осоти,
Не хочем руки поколотити.

1922—1923

ДЯТЕЛ І СОРОКА

Сумує Дятел на сухій вербі:
— Давно жовтіють вуха,
Вже в чуб закралась завірюха.
Пора гніздо робить собі,
Життя міняти холостяче... —
Ворона-свашка криче:
— Не гайсь
І до Сороки засилайсь! —
Вагавсь завзятий холостяк
Та й каже: — Хай вже буде так!
Нахолостячився доволі...
Ідїть, свати, шукати щастя в полі! —
Сорока горда не була:
Відразу рушники дала,
Подумавши: — Дарма,
Що літ йому багато
І красоти нема;
Зате у нього гарна хата,
Нажита ним без поговору.
Найголовніше: вміє лізти вгору!

Я байку склав, нівроку,
Та мав із прототипами мороку:

Тяжкого ворога нажив — біда:
Розгнівалася сусідка молода.
— Ти з мене, — каже, — змалював Сороку!

1956

ЛИСИЧА СТРАТЕГІЯ

Якось-то Голуб лісовий підгледів,
Як Лис поза кущі ховався од Ведмедя.
— Оце! — туркоче Голуб на вербі.—
Нехай Ведмідь, той головатий сук,
З дороги сходив би тобі,
Шануючи і спритність, і красу,
І розум, що дорожчий злота.
Вилазь, вилазь з болота! —
Всміхнувся Лис і виліз з-за кущів:
— Ні розум, ні краса тут ні при чім.
Стра-те-гі-я! Стараюся по змозі
Начальству не ставати на дорозі,
Коли несе
Вівцю з долини,
А він за се
Мені мовчить
І очі закриває на провини,
Якщо курча мені в зубах пищить;
Хіба, буває, в крайнім разі
Карає не судом — доганою в наказі.

Де гріх ховається у затишку наказу,
Стратегію порочну видно зразу.

1944

СОРОКА І ОДУД

Сорока з Одудом жили у парі,
Їх спільний плях важкий:
Хороші мирні пташечки,
А між собою вічно в сварі.

С о р о к а

Сьогодні ми чудово стрінем ранок:
Вкраду курчатко на сніданок!

О д у д

«Курчатко»? Ха! Чудесна куховарка!
Якщо ти бережеш сім'ю,
Шануй мій смак і навичку мою!..—
І закипіла сварка.
На завтра ще до світу-дня
В Сороки й Одуда гризня.

О д у д

Чудовий сон приснивсь мені:
Прекрасний гай розвинувсь навесні;
Злетіли Сойки та Синиці...

С о р о к а

Про віщо думаєш — те й сниться.
Поменше зиркай на сусідок збоку,
А більше думай про Сороку!..—
І знов гризня, хтозна-коли їй край.

Родина — наш домашній рай.
А тільки часто: глянеш збоку —
В раю тім бачиш Одуда й Сороку.

1950

ПОПУТНИК

Омелькові біда — поглузувала доля:
В далеке місто йшов і раптом серед поля
Правець за ногу взяв. Ледь-ледь живий,
Він журавлем підбитим скоче...
Аж возом гуркотить сусіда-їздовий.
Кричить Омель кривий:
— Рягуй! — кривавими сльозами плаче. —
Сусідоньку, не можу йти.
— Мостися на м'яке! Сідай на передкові!
Кому ж і допомогти,
Коли не землякові?! —
Омелько рад. На возі зручно вклавсь...
Та знов біда: віз обламавсь.
Омельку що? До міста вже близенько,
Правець минувсь. Не поклонивсь низенько,
Метнувсь до міста йти.
— Стій! — їздовий гука. — Куди ж це ти?
Не допусти добру громадському пропасти!
Піддай плечем! Дай колесо накласти!
— Підстав тобі плече — зاني спина.
Адже добро найкраще в нас — людина?!

Під'їхати на м'якім — ласішого нема.
А потім ворогом, невдячний, дише.
Мораль тобі високу пише.
Піддять плечем — і не проси дарма!

1966

ТИША І МИША

— Чом, матінко, сумна? — питає Мишеня.
— Та як не сумувати? —
Відповідає мати. —

Давно не знаю радісного дня.
Страшна в квартирі тиша,
А тиші, знай, боїться Миша.
Коли Господар задріма
І захропе на всю кімнату,—
Тоді йди сміло полювати,
При сонному страху нема.
Коли наш ворог Кіт мурлика,—
 Загроза невелика,
Але як над корою тихо —
 Сподійсь на лихо:
Хтось там, дитино дорога,
 З кописткою чига.

На пильність Миша натякає,
Бо наша пильність їх лякає.
 Кого нечиста совість б'є,
 Тим тиша спати не дає.

1964

ВОРОТА

Під небом місячним завмерла мла.
Північна тиша на село лягла.
Вітрець тихенький ледве дише
І Ворітьми, дрімаючи, колише.
 Всі люди чесно сплять,
 Ворота знехотя скриплять:
 — Наш пан не любить правди-матки,
 В дворі у нього неполадки,
 Коли не спить, то рот дєре,
 Удень на думці чарка,

Увечері — чорнява куховарка...—
Господар чує — страх бере:
— Як втихомирити Ворота?
Чим іродам замазати рота,
Щоб славою не вбили злою? —
Ворота обласкав і похвалив,
А потім, розтопивши лою,
Люб'язно в бігуни налив.
І що ж? Та хай би йому скиснуть:
Ворота вже мовчать, ні писнуть.

Бач, розпинається, кричить?
Коли такому горло промочить,
Тоді мовчить.

1921—1956

ШУМІЛИ ГОРОБЦІ

Забравшись в кучу ріща на городі,
Шуміли Горобці, що й витримати годі.
Потоп? Війна чи мир?
Говорить Голуб Півню нетерпляче:
— Піди на їхнє зборище гаряче
І навіжених втихомир!
А то аж вуха пухнуть.
Ізранку завелись, ніяк не вщухнуть.
— Охоче б я сказав «а киш»,
Але хіба таких перекричиш?
Ніяк самі не спинять суперечки,
А завелися за одне зеренце гречки.
— Чого ж шуміти так
— Та не узгодять принципу ніяк!

1964

ЛЮШНЯ

Після турботливого дня
З роботи віз тихенько торохтів.

Фарбована Люшня

На всіх вергає плями чорні:

— Пхе, Орчики! Пхе, Шворні!

Ні сили в вас, ні краси...

От, Заколесник, хоч би ти:

Шматок залізного прутка,

Що тільки дірку зати́ка.

Що ти на світі важиш?

Мовчиш? Та й що ти скажеш?

— Скажу: бувай здорова!

Бажаю довгих років! —

І плигнув на дорогу.

За кілька кроків

Люшня довготелеса

Упала під колеса

На камінь головою

І тріснула надвое.

Дурна, як бубон, голова

Собою чваниться, бува,

Забувши, що вона

Лише в гурті розумна і міцна.

1932

СОЛОВЕЙКО ТА СВИНЯ

Тихим вечором весною

Соловейко щебетав.

Спів луною чарівною

Над селом витав.

Переспіви били в груди.
Місяць слухає, сія.
Сон забули, вийшли люди
Слухатъ співи Солов'я.
А з калюжі Льоха чорна:
— Ах ти, пташечко моторна!
Ти стараєшся дарма,
Бо господаря нема,—
Він сьогодні у млині
Меле дерть мені...—
Соловейко їй говорить.
— Утекла зима за море;
Вже весна-красна вгорі
Засвітила ліхтарі.
Дні майбутні в серце б'ють
І заснути не дають...
Але що нам говорити?
— Тож чому?
— Бо ти— свиня!
Світ для тебе — дерть, корито,
Не краса нового дня.

1920

ПІВНЯЧА ДРУЖБА

Завважив Шпак: чи не здуріла птиця?
Ворона каркає, то сяде, то зліта,
То над гніздом, весела, метушиться.
— Що сталось? — Шпак пита.
— Я з Півнями в компанії була!
Не зогляділась — ніч пройшла.
Співали, бавились, гуляли...
— Там добру чарочку тобі налляли?
— Ммм... налляли.

Ну, випила, як кажуть, для годиться.
Питво слабке... водиця...
Я так щаслива з дружби їх!
Заради дружби випити не гріх!

Ворона, звісно, спиртного не п'є,
Але у байці всяко є,
Від того істина не програє:
Де дружбу цементує п'яна кварта,
Чого та дружба варта?

1953

Їх шлунок усього мірило

ІНДИЧКА НА ПЕНСІЇ

В двір Кума Індичці звістку принесла:
— Пенсія прийшла й до нашого села!
Качур з нашого двора
Вже добувсь того добра.—
Аж підскочила Індичка,
Спритна, жвава молодичка:
— То й мені уже пора
Мрію справдити далеку
Про громадську безпеку! —
Напираючи грудьми,
Шкутильгаючи навмисне,
Вже Індичка чергу тисне.

Та лихе тобі — змилилася дверми:
Тут найкращих одбирали,
Годувать у коєць брали...

До душі поживка їй прийшлась,
Птаха в крижах добре розрослась:
— Пенсія така для мене — рай!
Вік живи і не вмирай! —
Повари прийшли в халатах,
Зазирнули в атестата,
Попід крила узяли
І на кухню повели.

Хитрість всім стає уроком,
Як дурничка лізе боком.

ЖУРИЛИСЬ НА МЕЖІ

Деркач і Перепел — не друзі, не брати,
А на одній межі прийшлося ночувати.

— Ну як воно життя, мій брате? —

Питає Перепел.— Чи ти

Спокійно можеш спати?

Я чув тривожну вість:

«Хто не працює, той не їсть!»

Прощай, зерно, що їли ми віками,

Видискуючи ситими боками!

Прийдеться, бачу, спину гнуть,

Нову в житті шукати путь...—

Деркач про себе посміхнувся,

На довгій ніжці обернувся:

— Як де знайдеш хитрішої дороги,

Привчайсь до долі трударя-небоги.

А я... Як і раніше, звік-віків,

Дерчатиму,

Обідати літатиму

До Колосків;

Там випрошу, а там украду

І без труда собі дам раду.

Вже колоски для дармоїдів

Більш не дають смачних обідів!

1961

ХОМА

Хома у нас робив з юнацьких літ.

Хомі у нас і шана, і привіт.

Старіші звали другом молодим,

Молодші стариком любовно звали,
Охоче радилися з ним...
Коли завком недавно обирали,
Хому туди послали.

Хома угору ріс,
Задрав чванливо ніс,
Про себе говорив у множині,
Порадитись з товаришами? Ні!
А хто по ділу зауважить,
Тому гордливо каже:
— Указувать? Мені?
Та що ти?!

Ммм... прринципово... прроти! —
А врешті що ж? Назад,
На товариський лад,
Послали за верстат.
Хому перемінило:
Працює любо-мило!

То щастя для таких навіки,
Коли в товариські ліки.

1926

ПРЕМІЯ

Злетілись пташки з сіл, лісів і поля,
Покинули стерню, токи, городи.
Всі ждуть: кому-то посміхнеться доля?
Кого-то оцчасливить нагорода?
І думка певна і одна:
Найкраще потрудилася Синиця,
Мішок пшениці
Дістане премії вона...
Аж ось наказ (хто міг би те вгадати?!):

«Чечітці
першу премію
віддати!»

У всіх забило дух:
Неправда гірше, ніж обух!
Лише Сорока, гомінка скакуха,
Не розгубилася одна,
Всім шепотіла в вуха:
— Яка тут дивина?!
Я знаю, стре-ке-ке: в Чечітки
Працюють на верхах дві Тітки!

Частенько рішення виносять:
Очима дивляться — Синиця і Чечітка!
А вухом слухають: за кого просить
Тітка?

1953

ГІРУДИН

Узявшись в боки, Жаба чваньковита
Говорить П'явці, горда і сердита:
— Мені з тобою сором поруч жить.
Недобра слава по ставку біжить.
Тебе побачать — крутять носом,
А дехто лав кровососом...—
Образилася П'явка:— Дуже ти швидко!
Не поспішай чіпляти ярличка!
То брехуни розмахують поліном.
Візьму в людини крові кілька грам,
Але добра їй більше дам.
Ти чула про таке, що зветься гірудином?
Дорожчий золота, корисний для здоров'я!
Нема йому ціни, як прийде безголов'я!

Коли в людини кров я п'ю,
То гірудин їй віддаю...

А кровососи є в нас, є —
Хто лиш бере, нічого не дає!

1964

КІНЬ І ОСЕЛ

Задаючи тваринам на ніч корму,
Охрім сказав Коню:— Хороший мій!
Ти завтра йдеш на труд важкий,
Даю тобі вівса подвійну норму.—
Осел, що тут стояв, серед овець,
Хазяїну гукнув на весь хлівець:
— І я лицем у грязь не вдарю —
Узавтра я зорю й засію по гектару.
Хай всі говорять по селу:
«Осел змінив ледачу вдачу,
Упрігсь в роботоньку добрячу,
Побільш вівса давать Ослу!» —
З хліва Господар за поріг,
А Кінь сміється, пада з ніг:
— Ой люди! Сміх мене бере!
Осел наш сіє і оре
У плузі ж я тебе не бачив зроду.
Ти, щонайбільш, возив до кухні воду.
— Ну й що? Зорю, засію а чи ні,
А обіцять — що легшого мені?

1959

У ЛЕВА НА БАЛУ

Лев балювать всіх звірів покликав.
Їж, пий, щó на столах поклав,
Та не смуги господареві хати!
Наїлися. Взятися танцювати.
Який вже Вовк бамбула і тюхтій,
А як чесав господарю на славу,
Аж поки впав, як сніп, під лаву!

А Лиска? Брате мій!
І гопки, й вихилисом,
Навприсядки, і викрутасом
(Недарма годували м'ясом!)...

Левиця оком повела —

Помітила в кутку Вола:

Сидить утомлений, надувся,
Хоч раз би посміхнувся.
З докором Лев гукнув Волові:
— Не бачу я страху! Нема любові! —
І кігті вистромив страшні.
— Зажди! — Левиця хапнула за поли.—
Не оране ще наше поле.
Догідники ходить не здатні в борозні,
До праці не проси ніколи,
А Віл... аплодувати не мастак,
Зате працює як?!—
Лев подобрів. І довго ще дивились,
Як два Ведмеді навкулачки бились.

Догідник честь і славу має часом,
Бо вмiє танцювать і гопки, й вихилисом.

1962

МУДРЕЦІ РАДЯТЬ

Намислив Лев піти на відпочин.
Але кому лишити владу й чин?
Синку? З ним наживеш напасті:
Дурного допусти до власті!
Шакал пораду подає:— Синка
Послать у пансіон до Віслюка! —
Вовк, що вночі шукав поживи на селі,
Сказав:— Візьміть Ягня в учителі! —

Лев слухав,

Потилицю в зажурі чухав:

— А ти, Кума, чого пришила язика?

Ти ж на поради мудра і швидка.—

Лисиця:— Зайця раджу я тобі...—

Лев похилився в журбі:

— В твоїй пораді розуму нітрохи:

При владі гірш нема страхополохи!

Чого навчить дитину дорогу? —

Лисиця підморгнула:

— Я знаю... чула,

На закус він годиться на рагу...—

Лев облизавсь. Клубком у роті слина:

— Зайчину запросить до сина!

За вищий інтерес всі лопнути готові:
Журився батько Лев, старались мудралі,
Та вмить забуто все, як забриніло в мові,
Що парок б'є в ніс на пишному столі.

1962

ШТАТИ

На пасіці Ведмідь — поважний керівник.
Його не вчи хазяйством керувати.
Він інших слухатись не звик.
Він зна: найперше діло — штати.
Насамперед потрібен замісник,—
Призначений Індик,

Бухгалтером призначено Крота
(В ділах ажур, і в звітах чистота,
І правдолюб, і на чуже не ласий!).

Чесняга Тхір— з ключами коло каси.
Без канцелярії — хоч з мосту в воду:

Ловкач Нирок — за діловода,

Ворона — бистра посылна...

Було дві зміни — денна і нічна.

Хтось висловивсь, що ніби штат великий.

Та враз його переконали —

З посади геть прогнали:

Не будь слизькоязыкий!

Наскочила ревізія, насіла на Крота:

Чому у вуликах нестачі, пустота?..

І ось вам результати —

Підкоротили штати.

Ведмідь покараний: «Нехай зимовим часом

У барлозі лежить із медовим запасом!»

В барліг Ведмідь пішов і хід запер.

Зітхнули всі:— А щоб той мед тебе розпер!

Дістав Гнат Карпович відставку:

То в управлінні був, тепер працює в главку.

1955

ПОВИТИЦЯ І ГАРБУЗИННЯ

Лисніючи на сонці, Повитиця
Бундючно мовила:— Подумавш, яке!
І не жалке, і не гірке,
А чваниться! Велика птиця!
Хоч родиш ти великі гарбузи,
Але життя твоє — рілля, низи.
Не здатне вилізти, мов хміль, на тичку,
Вже не кажу, щоб на струнку вербичку...
Ось я: до сонця рвусь, на ясен світ,
Щоб з висоти, з небесного простору
Прославити і ліс, і гору,
Співать землі привіт!
Спочатку на овес чи льон підскочу,
На соняшник тихенько перескочу,
А там деревце обхвачу,
А там, як схочу,
І в небо полечу...
— Скачи, та стережись, бо зломиш ногу!—
Почула відповідь на ту хвастливу мову.—
Шукаєш по верхах не честь високу —
Насатися чужого хочеш соку!

1960

СВЯТЕ СЕРЦЕ

Чи за гріхи, чи, може, й без гріха
Посіла Гаву доленька лиха:
Хтось перебив крило. Нещасній Гаві
Судилося лягти на смертній лаві,
Бо без летючого крила
На той світ путь вела...

Всі подруги її вважали за пропащу,
Аж навесні побачили ще кращу:
— Диви! Ти де була?
Як вижила в такому горі? —
А Гава: — Є святі серця!
Я на утриманні була у кума Горобця,
А він посаду має при коморі!

Посада скромна, трудиться щодня,
Поміж людьми на бідність нарікає,
Сумуючи, зітха, мов дух спускає,
А за столом щодня
І співи, і гульня —
Латаються і друзі, і рідня.

1962

ЧОТИРИНОГИЙ ДЗВОНИК

Вернувся з поля Віл, аж сірий від втоми,
І каже Віслюку, що вистоявся дома:
— Хоча валюся з ніг, так радісна душа!
Гарвенько поробив, плечей не шкодувавши,
І норму виконав, як завше...
А їсти — аж-аж-аж! Посуньсь коло коша!
— О ні! Бо сіно це зелене
Покладено для мене.
Весь день я байдиків не бив,
А щиро дбав і діло я робив:
В сніданок, на обід, на підвечір'я
Я, замість дзвоника, ревів на все подвір'я
І звав господарів двора:
«Давати корм пора!»

Не віриш? Ні? Стадничу поспитай Явдоху,
Чи Півня-співуна, чи товсторицу Льюху...
 Не лізь, а то поб'юсь!
 Я від коша не відступлюсь!

1961

САМОВПЕВНЕНИЙ ВЕДМІДЬ

Ведмідь занадився на села.
 Не в гості, ні:
 Зникає в глушині
Бичок, корова, кізонька весела.
— Ой буде вам! — Їжак сказав.—
Добро колгоспне — їдло непогане,
Але колись у горлі стане,—
 Ведмідь лиш ікла показав:
— Авторитет! Начальство! Сила!
 Таких ще мати не родила,
Хто б заперечити мені посмів.
 Я завжди, що хотів,
 Те їв.
Я не поганий Вовк і не Лисиця,
Яким телиця тільки сниться...—
 Ведмідь із давна знав своє,
Але забув, що в світі правда є:
 Якось-то уночі, коли,
Теля хапнувши, біг він до діброви,
 Путь перерізали Воли,
Взяли напасника на роги.

1965

СУХОСТІЙ

— Чудових отаких не їли ми грушок!—
Хвалили завжди родичі й сусіди.

Та завелися в груші короїди,
Зів'яло листя, всох вершок.

Ледь-ледь не плаче

Невдаха Садівник:

Грушок не бачить,

Завівсь сушник.

Тут гостра Пилка дзенькнула собою:

— А я нащо? Не буде сухостою!

Де сухостій засмічує нам хату,—

Пустить на нього Пилочку зубату!

1964

ДВА РЯБКИ

Сміється радісний Павло —

Йому в базарі підвезло.

На диво всім купив Свиняку!

Щоденно продавцю складає дяку:

Сумирна, добре їсть і п'є,

Приріст невиданий дає...

Але чому в хазяйки плачуть очі?

Примітила вона: щоночі

Хтось нищить їх грядки —

То моркву погризе, підриє буряки.

— За чим ви дивитесь, Рябки?

Злодії в нас орудують в городі —

Вам не болить піймати їх на шкоді?! —

А два Рябки,

Здорові як бики,

Лапаті,
Мордаті,
Хвостами товстими виляють,
Мовляв, не бачили, як знають.

І бачили, і знають, хай їм грець;
Хто бігає на грядку моркву рити:
Та як того узять за комірець,
З ким хлебчуть з одного корита?

1958

ЩУРИ ПІД ПРИЛАВКОМ

Щури вночі, зібравшись під прилавком,
Смакуючи ковбаскою, пшонцем,
Перед Сусідкою хвалились Славком,
Моторним продавцем:
— То друг наш! Краще брата!
З такими жить — не треба помирати:
Чого душа запрагне —
Нам все з прилавка тягне.
— А в нас,— Сусідка їм гуде,—
Про Славка інша слава йде:
Погана шкірка з ковбаси —
І тої не проси.
— Наївна ти!
Про себе славу сам пустив...
Сказать тобі, чому з ним ладим?
З контори акти на нестачу крадем.

Де Славчині на всьому знати пальці,—
В конторах водяться Щури-бувальці.

1953

НА ПАСЦІ

Грайливе сонечко над обрієм зійшло.
Розквітлі липи ллють меди пахучі.
З'явилися Бджоли, гостоньки летючі,—
Піснями дружними у липах загуло.
А Трутень? О, цей зна свою турботу:

Поїсть готового медку,
Пошвендяє в садку,
Не дума про роботу,
Так день у день.

Вже Пасічник, нащо терплячий,
Почав картать:— Нероба ти ледачий! —
А товстопуз і вухом не веде...

Коли розподіляли мед,
Пропхався наперед:
— Ось нате і моє відерце.

Без меду узимі не витримає серце.—
А Бджоли кажуть жартома,
Лукаво й чемно:

— На мед нестатку в нас нема,
Та є закон, для тебе неприємний:
Куди хто влітку труд кладе,
Туди взимі по плату йде!

1955

ПЕРЕДЧАСНА ПІСНЯ

Сівалку витягли з стодоли,
До трактора вчепили, рушили на поле.
— Співайте, хлопці! — каже бригадир.—
Де пісня,— щастя там, і лад, і мир!
Журитись ні про що. Усе на ять з сівбою!
Я — хлопець дбалий, хлопець з головою!

Подумав задалегідь я про діло весняне,
Давно насіння просить: «Сій мене
На теплім материнськiм лоні!»
Готовий реманент стоїть, як на долоні.
Співаймо, хлопці, плескаймо в долоні!
«Розпрягайте, хлопці, коні
Та лягайте спочивать!» —
І завзялись співать.
Дзвеніло на полях, мов співи жайворонні...
...Пройшли з сівалкою по ниві.
Закривуляли сошники шкідливі.
— Гей, бригадире! Де ключі? —
Гукають сівачі.
Стривожився співак,
Що вихвалявся так:
— Ключі? Взяли б його чортяки,
Клятуца чарочка забила баки,—
Забув ключі. Вертай в село!..

Правдиво сказано було:
Управився з роботою —
Тоді співай з охотою!

1962

МОЗОЛІ

На зборах добре брили Василя:
— Ледачого, як він, не бачила земля.
Спить день при дні...—
Василь на те:— Повірте ви мені:
Під ложечкою жме, буркоче в животі,
Зламався міокард, мозолі на хребті.

Від сонечка ховаюсь день при дні я,
Бо в мене, той... гі-пер-то-ні-я...—

Василь крізь сльози проказав,

Широку спину показав:

— Ось, бачте, мозолі на спині

Криваво-сині! —

Тут слово взяв сусіда-жартівник:

— Що так, то так: Василь наш

трудівник,—

Від лінощів мозоля не буває,

Мозоль — то знак труда.

Я добре знаю,

Чого його болячка обкида:

Василь не сіє і не косить,

Вдень міцно спить, вночі,

Покинувши тепленьке місце на печі,

Добро громадське в двір свій носить.

Є всюди спиритні Василі:

Від лінощів, від сну аж сині,

А щодо чого — мозолі

Показують на... спині.

1959

СВИНЯЧІ РЕЗОНИ

— Чого кричиш? Ще й не світає,

А ти вищиш, задравши ніс,

Мов хто тебе волочить на заріз? —

Коза Свиню питає.

— «Вищиш»? А що ж терпіть, коли

Коню давно поклали паші,

Корові пійла понесли,

Соломкою хрумтять овечки наші,

А я терпи, забута усіма,
Немов мене в хліві нема!
— Стань в чергу, нетерпляча! —
Свиню Коза на глузи підніма.—
Не знаєш — служба та Коняча:
Ледь-ледь свіне — на працю йти.
Корова молока дала дійницю повну,
З овечок стригтимуть узавтра вовну,

А ти?

В комфорті,

Мов на курорті,

Лежиш, сопеш

Та в череві ростеш...—

Козі відрізала Свиня:

— Твої резони брехнями підбиті.

Я знаю те, що в чергах при кориті

Я мушу бути перша і щодня!

Таку Свинячу вдачу

І в іншій місці бачу:

«Мені давай! Мені! Мені!»

Резони? Точно у Свині!

1962

КОЖУХ

Зима — не сват, не брат:

За комір заліза, куса за вуха

І вимагає теплого кожуха.

Іван віддати рад

Свої скарби останні:

— Пошитий лепсько, шкури непогані.

Біда одна:

Боюсь — задорога ціна.

Коли б зустрить кого з громади,
Розумної спитати ради.
Не блудить, хто пита...—
Аж кум Пилип, як з копита:
— Чого хвилюєшся, Іване?
— Та... хай йому добра не стане,
Націлився оцей кожух купить...—
А кум з Івана кпить:
— Оце знайшов! Та люди засміють!
Ціна дурна, і шкури духом б'ють...—
Івану путь назад здалась важка:
Мороз, мов лютий пес, куса за вуха.
Іван справляє дрижака,
За комір лізе завірюха...
Аж глядь: попереду — Пилип.
На нім кожух той наче влип!

За комір завжди лізе завірюха,
Де розуму не контролюють вуха.

1958

СОРОКА І СВИНЯ

Сорока у садку заскрекотала,
Тривожна, наче чула зло.
А в холодочку Льоха спала.
Озвалась:— Що там загуло?
Мов на живіт скрекочеш.
Ти дерті хочеш?
— Ой, ні!
Пробач мені:
У ваш город Гадюка заповзла.
Боюся, щоб нечиста сила
Мале дитятко не вкусила.

Убить би цю личину зла!
— Ще ж не вкусила? — Льоха каже.—
Хай вкусить — о, ми їй покажем! —
Сказала й захропла.

Ненависні, скажу вам загалом,
Свинячі методи боротися зі злом.

1962

УВІЧЛИВИЙ ПІВЕНЬ

Забралось лихо в двір:
У рові Тхір,
На зло всім, оселився,
І бідним курям жди
Біди.
Господар Півень навіть не озлився:
— Що вас привабило сюди?
В нас доброї нема нори.
— Не бійсь, твоїх не потривожу.
Своїх я кривдити не можу,
Обкрадую чужі двори.
Спокійно спи, поменше говори! —
Зрадїлий Півень шпорами заграв:
— Умовились: щоб наших хто не крав,
Мовчатиму, візьму такий грішок.
Але... у вас поганий запахок,
А серце за ваш дух боліє:
Щоб пес не вчув, що ви у рові є!

Такі господарі в громаді є:
Чуже гризи, не руш мое!

1959

ЛИСИЧА ПОРАДА

Лисицю Вовк зустрів на поляні.
— Кума! Діла мої погані.
Якогось дня
Я взяв малесеньке Ягня.
Ну, не Ягня — курча,
Не стало й до обіду.
А от по сліду та по сліду
Найшли мене в куцах
І... Знаєш вже сама:
Як брата нашого спіймають,
Жалю не мають...
Як далі бути, дорога кума? —
Вовк жалісно пита.
— А ти собі вчепи лисичого хвоста! —
Порадила Лисиця гречна
І гайда в ліс, весела і безпечна.

Хіба у нас таких нема?
Повернуться — скрізь пальці знати,
А пробуй винного шукати —
Дарма!
Лише лукава посмішка на пиці.
По всьому видно: вчилися в Лисиці!

1956

БРЕХУН І МОВЧУН

Гривко махнув через плоти:
Де б поживитися знайти?
Барбос також покинув вівці,
За ним потюпав навздогінці.

В ярочку край села
Собаки патрали вола.
Гривко, хвостом їм помахавши,
В компанію пристав, як завше.
А там розмову завели:
Що чули? Де були?
Брехать Гривку —
Неначе мед по язичку:
Почав ганьбить отару, чабанів,
Собак, з якими жив багато днів;
Брат — злодій, друг Барбос — пияка,
Сусід — злочинець, розбишака...
Барбос на те й слівця не каже,
М'ясе жере, у вузлик в'яже...

Чому Барбос за правду не стає?
Бо завдяки Гривку він їсть і п'є.

1956

ДРУЖОК

— Для інших прізвисько хороше — маска! —
Сказав Петро, хильнувши первака.—
Узять хоча б сусідського Дружка:
Вертить хвостом, в очах таїться ласка.
Його я підпускаю до цебра.
Мені підлесно шкїрить зуби.
Такий люб'язний, милий, любий.
За стільки літ здружитись нам пора,
А Пес не зна: любов'ю дружньою згори,
Заради дружби розіпнись, умри!..
Якось вночі, підвипивши чимало,
Візьми я в лях сусідський зазирни
(Там первачок, ковбаска, сало),
А пес як схопить за штани,—

Мені дісталось, ніде правди діти:
Ані лежати, ні сидіти.
Наймення в нього — кращого нема,
А дружба де? І не питай дарма,—
В Дружка на першім місці служба...

Подібно до Петра
Так дехто розуміє слово «дружба»:
На, похлебчи з цебра,
Але не забувай цю ласку,
Коли у льох полізу по ковбаску.

1965

СВИНЯ

Чорна Льоха у хліві
Верещить: куві, куві!
Рилом двері розхитала,
Із завісів покидала
Та й мерщій наддала ходу
До сусідського городу,
Та прямісінько в грядки —
В ріцу,
в моркву,
в буряки.
Наробила людям шкоди!..
Завернули до господи
Та нахльостали боки:
— Будеш знати,
Бража мати,
Як скакати
В буряки! —

А Свиня, створіння враже,
Гнівno рохнула та й каже:
— Пхе, зробила спаш!
То ж чужий город, не наш?!

1917

СЕРДЕЧНА ПОРАДА

Лисиця в затінку під кущиком на сні
Зажмурилась, хропить,
Вдає, що спить.
Аж тут Ведмідь. Вся морда в піні.
— Ріднесенька! — блага лапатий.—
Втік од біди. Вже думалось — уб'є.
Пусти мене поспати
На місце на своє! —
Лисиця не встає:
— Нездужаю... Так ломить кості...
Мабуть, піду на той світ в гості.
Але тобі в пригоді стати рада,
Ось дорога порада:
Он купа сушнику —
Цареві б спальню отаку! —
Слухняний друг в сушник заліз,
Невдовзі храпом гримнув ліс...
Лисиця маху не дала:
З-під себе м'ясо відгребла,
Забрала
І... драла.

Коли мені біда крутила ноги
І я душею й тілом був поник,
То зажадав у друга допомоги,
А друг послав мене в... сушник.

1952—1957

МУДРИЙ ХОВРАХ

На дубі восени
Сиділо кілька Гав.
Ховрах побіля них
Неквашно пробігав.
— Сестрице, глянь: красунь який!
Спокійний, важний та гладкий.
Цьому байдуже, що смачні корма
Присипле снігова зима.
З біди знущається, гуляє,
А з нашим братом басом розмовляє! —
Ховрах зневажно позирнув,
Крізь зуби гордо протягнув:
— Учїться, Гави, в мене:
Живу в житах зелених.
Коли хліба комбайнер косить,
Ховрах в запаси зерно носить.
А хто живе з запасом,
Той може говорити басом?!

1956

ВУЖІ ПІД ЯСЛАМИ

— Мерзотники! Плюгавці! Слимаки!
Обийбоки! Нікчеми! Байбаки!
З такими ще в нещастя вскочиш! —
Рятуючи життя,
Тікав Вуж з обійстя
І блискавкою перетяв дорогу.
— Підстерегли, що ссу корову,
І крик такий зняли,
Мов ворога знайшли.
Я по городах не гасаю,

І не псую кормів, і не топчу траву:
Тихесенько під яслами живу.
Отруйно не кусаю;
На хвіст наступить хто — мовчу,
Хіба що нишком посичу...
За що ж на нас точить ножі?

Живуть і в нас під яслами Вужі:
Тим хваляться — отруйно не кусають,
А молочко
 хазяйське
 висисають?

1961

ДРОНТ

Читає хлопчик книжку Брема
Та раптом як заплаче ревма.
 І плач такий гіркий,
Що слухать — біль проймає.
— Татусю! Був на світі птах такий,
Птах Дронт. Тепер немає.
Брем пише: був він плодовитий,
Довірливий, беззлобний, ситий...
— Чого ти, сину, в давнину заліз?
Було тому із три століття.
За всяким плакати — не стане сліз.
Та й був не птах то — сміття,
Не вмів за себе постояти
І одкоша падлюкам дати...
— Еге! — мале до батька як гукне.—
Було із Дронта м'ясо пресмачне...
Пусти мене у хлів Свиной побити,
Що знають тільки їсти й пити...

- А чим же, сину, Свині винні?
— Брем пише: з'їли Дронтів Свині!

Безсилі глузд та й істина тоді,
Як шлунок грає роль судді.

1934

СПРИТНІ ТРУТНІ

Піднявся рій
На смертний бій:
Чужа рука до меду простяглась.
Старі і молоді,
Готові полягти в біді,
Сказали ворогові:— Зась! —
Лиш Трутні власний спокій берегли,
На щільнику в куточку залягли:
— Як вернуться з походу —
У чергу станемо по нагороду.

1964

МОЄ ДІЛО — СТОРОНА

— Бач, Півню, бач: Кабан вернувся з гулі,
Нажерся буряків, порив грядки цибулі,
А це допався до цебра,
Ущерть там всякого добра,—
Пес каже Півневі, що порпався в гною,—
Не б'юсь за корм,— за честь свою,
За правду я стою!
— Хіба за правду? — Півень каже.—
За правду чесний трупом ляже.

Щоб я тобою був
І бачив цей випадок,—
Кабан би крижі потягнув
З хазяйських грядок! —
Рябко зітхнув і очі геть одвів:
— Не хочу мати ворогів!

Пес бачить зло і боком обмина:
— Моє собаче діло — сторона!

1960

Талант і мужність

БАЙКАР

Друг зрадив? Горе б'є?

Не плач!

У тебе є

Читач!

Покривдив критик дуже?

Забудеться, мій друже?

Погасне з часом кривди жар...

До негіді утратив осоружність?

Втекла відвага, віра, мужність?

Уже ти не байкар!

1964

СИНОК САТИРИКА

В сатирика зібралась вся рідня

Іменувати дитиня.

Найперше Повитуха мала слово:

— Я раджу дати дітлахові

Ласкаве ім'ячко Ягня!

Яке багатство сховане в цім слові!

В нім заорука успіху й любові...—

Сміється Тітка, жвава молодиця:

— Сивку Сатирика ім'я це не годиться

Я б Іжачком
Його назвала,—
Із материнським молочком
Ця назва душу б формувала.
— Хе-хе!— Бабусенька з кутка.—
А я б нового молодцюгу
Хрестила в Скорпіона чи Перцюгу,
Чи — по-туркменськи в Довбню-Токмака.—
Тут серед хати Дід вродився,
Ставний, кремезний, наче дуб
(Дід дужим голосом гордився!):
— Хай хлопець зветься Правдолюб! —
Аж Прадід висунувсь з-за печі,
Де доживав літа свої старечі:
— Зовіть хоч Тигреням,
Хоч Левеням,
А ймення це не варт гроша,
Як буде в нього заяча душа!

1958

СОВА ЗАХИЩАЄ ТАЛАНТИ

Закоханій у свій талант співочий
Зозулі молодій у голову прийшло
(Хто слави милої не хоче?)
Прославитись на все село:
— Я, бувши скрізь по заграниці,
Набачилась, як там співають птиці.
Таланти славні
Ламають пута давні,
Кують нове.
От хто нас уперед зове! —
І почала на всю леваду

Кричать щиглям, шпачиним ладом,
Мемекати ягням, сичати гадом...

А наші:— Це з якого царства

Такого навезли штукарства? —

Озвалася з дупла стара Сова

(Відома скрізь, як мудра голова.

Була арбітром на мистецькій ниві!):

— Тут не дають дороги ініціативі!

У кого випинається душа нова,—

Затискують, що й жить не хоче!..—

Котячі витріщивши очі,

Сова читала сповідь до півночі.

Не так Зозулі нам шкідливі,

Як Сови на мистецькій ниві.

1962—1963

НЕПРИСТОЙНИЙ ІЖАК

Якийсь керуючий чи трестом, чи й повище

На зборах солов'єм і тьохкає, і свище:

— Люблю сатиру я колючу, мов їжак!

Вітаю критику, хай гостра, наче бритва!

То наші спільники, де йде кривава битва

З усяким злом, що заважає так...—

Верта додому. Жінка на порозі

Його стрічає, злякана, в тривозі:

— Прийшов їжак. Як бути з ним мені?

«Ми,— каже,— з чоловіком вашим друзі.

Готов я завжди бути на послужі,

Коли зі злом стає він до борні».

Керуючий відразу сторопів:

— А... Він поголений чи з колючками?

— Увесь немов уतिकаний птиками!

— Та як він смів?!
Погані, жінко, вісті...
Піди скажи йому:
Небритого такого не прийму,—
Пристойність в нас на першій місці!

Про критику й сатиру люблять говорити,
Мовляв, шануємо їх звик-віків;
А сам? Коли б та критика була побрита,
Сатира щоб без колюків.

1960

ДЗЕРКАЛЬЦЕ

К. Кравісі

Швидкий Миколка з вулиці прибіг.
Сьогодні в нього день гарячий дуже:
Нахлюпався у дощовій калюжі,
Мав з хлопцями гарячий бій.

Лице — в смолі,
Під носом юшка запеклася,
Під оком смуга налилася,
Кривава пляма на чолі...
У дзеркальце зирнув
І з несподіванки здригнув:
— Ой-ой! Які погані свідки!
У гості ж мав іти до тітки —
Там іменинник брат Іван,
Там гратиме баян...—

Миколка з горя ледь не плаче
І дзеркальцем об лаву брязь:
— Нехай ніхто не бачить,
Що на мені і кров, і грязь!

Не одному мені здається,
Сатирі так частенько дістається:
Об лаву брязнуть нею, злі,
І думають — немає плями на чолі.

1958

ДРУГ НАВИВОРІТ

Коли в садку на ніжний килим трав
Впаде росою молочко туману
І сонечко у самоцвітах гра,—
Щорану
Між віттям на крилатій сливі
Виводить Соловей рулади чарівливі.
Всі славили той спів,
Лиш Пес один з досади млів:
— Коли таланти поливають хвалою,
Хвала отрутою їм буде злою,
Вона їх з'їсть, немов іржа;
Самозакоханість їх ріже без ножа...
Я навіть думаю: зганьбити
Або піймати та набити,
Щоб у повітря знявся пух,—
Це піднесло б талант і дух.
Ви не скажіть: «Пес звик брехати!»
Друг давній Солов'я,
Прекрасно знаю я,
Як їх талант кохати!

Таланте! Горенько твоє,
Якщо такі у тебе друзі є!

1965

АЛМАЗ

Антін знайшов алмаз коштовний,
Природи витвір пречудовний.
— От грошики злуплю!
Всього до хати накуплю...—
А Ювелір йому:— Алмаз великий,
Проте ще дикий,
І покупця в народі не знайти ніде.
Брильянтом стане, безумовно,
Як ювелір-митець любовно
Уміння й рук до нього докладе.

Брильянтом думка стати хоче —
Нехай митець не спить над нею ночі.

1963

ЛЮБА ПАПУГА

— Гарненька пташечка Папуга!
Максим любив її як друга.
— А чом таких і не любить?
Чого навчиш, то те й кричить,
Або... покірливо мовчить.

1964

ГОРОБЕЦЬ СКАРЖИТЬСЯ

— Повір на совість на мою:
Я заздросі у серці не таю,—
Горобчик каже Солов'ю.—
А щось таки пече у грудях,

Як про твою я чую славу в людях.
Звідкіль у тебе пісенька така —
Багата, мудра, ніжна і дзвінка?
А я викручую, буває, язика —
Себе самого слухати противно:
Ні серця, ні ума, аж дивно... —
Всміхнувся Соловей, співати перестав:
— А ти б, голубчику, по світу політав
Та придививсь, подумав, щастя попитав,
Удачі пережив та життєві незгоди;
В лугах, лісах, на водах
Таяться радощі, та горе, та біда...
Коли ж дістанешся до рідного гнізда,
Сама полетиться пісня, як вода! —
Замисливсь Горобець, надусав пір'я:
— Негоди... Горе... Дальній літ...
Ні! Кращий, мабуть, світ, —
Моє подвір'я!

Щоб серцем слухали тебе й любили, —
Ти не вростай в траву подвір'ячка свого,
Кидайсь у вир життя на дужих крилах.
Натхнення пий із джерела його!

1962

ЗАСУХА В РОТІ

Мартин жагою на жнивях горів.
Затерп язик, не змочений у слині.
— Чого там горювать? — сказали жнивварі. —
Он джерело холодне при долині —
Піди нагнись і пий! —
Мартин товстий,
Постоявши при джерелі,

Бреде назад, чорніший чорної ріллі.
Питаються його: — Попив, Мартине?
— Еге, «попив»! Знать, доведеться гинуть:
Вода — як лід, кипить,
Та з джерела попить —
Прийшлось би гнуть хребта,
А в мене, бачите ж, комплекція не та!

Читців частенько можна стріти:
Не хочуть думати, чуттям горіти,
Немов Мартин той, не нагнуть чола,
Щоб з мудрого напитись джерела.

1957

НЕЩАСТЯ У САДКУ

Прийшло рішуче слово:
«По силі голосів
Обрати терміново
Господаря лісів!»
І кілька днів од світу дотемна
Точились перебори.
І думка зборів
Одна:
«Веселий, скромний і правдивий,
Загальною увагою щасливий,
Хай Щиголь цю корону носить,
Коли уся громада просить!
На допомогу, оборону
Додать йому Рябка й Ворону».
Аж кілька днів мина —
В садку предивна новина:
Іх Щиголь враз почав щось харамаркать,

На всіх нудливо каркать,
А одного ясного дня
З гілля почувлась гавкотня.
То Щиголь, на нещастя й гріх,
Наслідував порадників своїх.

Біда, хто власного смаку не має,
З чужого голосу мотиви переймає!

1959

ФАГОТ І РОЯЛЬ

— Чого засумував і голову схилив? —
Рояль спитав Фагота по виставі.—
Занудьгував по невмолимій славі
А чи слухач роботи не схвалив?
Фагот

— Поцілив ти в боляче.
Ти сам там був,
Усе те бачив
І чув.

Я дві години грав, старався,
Гарячим потом обливався,
А слухачі, понуривши лоби,
Плескали так, аби-аби,
А Скрипочка заграла —
Вмить ожила вся зала.

Рояль

— Сказати правду мушу:
Всіх Скрипка узяла за душу.
Вона співала їм про те,
Що в серці їхньому цвіте:

Сьогодні любе, завтра неозоре
В очах їх засвітило зорі...
Не досить вміти грати і творить,
А серце з серцем мусить говорити!

1925—1950

ЩИГЛЯ

До сходу сонця встало
Щигля,
З гілля та на гілля
Перелігало.
Пита Сова:
— Куди летиш, зелена голова?
— Лечу на свято.
Там світла радість, там пісні,
То хочеться й мені...
— Співати?
Хто буде слухати пісні твої?
Співають там митці преславні—
Зозулі, Жайвори та Солов'ї,
Улюбленці народу давні.
Тебе там не приймуть,
І обсміють, і обскубуть.—
Відповіло Щигля:
— Учись у мене! —
І полетіло в гай зелений.

Стоять в нас Сови на путі:
Народна радість їм страшна й немила,
Хотілось би згорнуть нам творчі крила
І щастя пісні нас позбавити в житті.

1925—1927

ВОВК-СОПІЛКАР

Вівчарик загубив сопілку в лузі.
А Вовк там біг в голодній тузі:
— Ура! Голодних щастя не мина!
 Сопілочка! Вона
 Любимиця народна,
 Прогодувати Вовка годна.—
 Вовк як заграє на межі.
Стривожились Собаки-сторожі.
— Овець не обдурить, козаче! —
До Вовка Крук із дуба криче.—
Хоч дуєш ти не згірше Вівчаря,
Та вівцям твій талант не любий:
 Любов'ю в нього дیشه гра,
В твоїх піснях бриньчать голодні зуби.

1963

СВІДОК

У залі судовій іде правдивий суд.
В кімнаті свідків точиться розмова:
 Зійшлися звірі тут
 За правду мовить слово,
Злочинців виявить, скарати хижаків,
Хто кожному ніч безжально валить трупи,
 Кісток обгризених лишає купи,
Хто краде лошаків, овець, бичків...
— Суду,— Вовк каже,— хочу доповісти:
Колись мені вівцю прийшлося доїсти.
 Кладу зло на Хортів.
 За правду вмерти б я хотів!
— Сказав, «Хортів!» — Лисичка збоку.—
 Це Левеня вправляється, півроку!

— Хто? Левеня?! Пробачте, я побіг...
Ой, заболів живіт! Ой, валить з ніг!
До лікаря мерщій! Прощайте, свідки! —
Шукали Вовчика півдня, —
Знайшли під ліжком у сусідки:
— Розкрити рот на Левеня?
Щоб Лев загриз? Бридня!

1965

ЗОЗУЛЯ ПІСНІ ШУКАЄ

— Чого метляєшся, мов на пожежі?
Душа болить? Чи горе наліта?
Міняєш дерева, перелітаєш межі...—
Зозулю соловей пита.
— Була в гаю. Натхнення не знайшла
там.
Пожива, правда, є багата,
Підправила добряче живота,
А кукнула — не пісня — страмота!
В садку у вас багатство, красаота,
А думки не зберу, і в серці пустота...
Убий — не маю теми
Хоч для блаженської поеми.

Набийте живота,
А голова пуста —
Не пісня буде — страмота!

1965

ГАЛУЗКА

Відламана безжально бурею жорстокою,
Галузка за водою річкою глибокою

Пливла

І сумно думала, сірома:

В яке майбутнє невідоме

Вода її несла?

— Чи випливу у море неозоре

І сумно у безсиллі

Гойдатимусь на хвилі...

— Галузко! Стережись біди! —

Чиясь з води

Почулась мова.—

Внизу, по течії, завзяті Риболови

Виловлюють гілля і хмиз сухий;

Потрапиш їм у час лихий —

Згоріш цієї ночі! —

Галузка голос подає:

— Я долі іншої й не хочу.

Радіє серденько моє:

Я заздрю тим, хто умира

Задля громадського добра!

Найщасливіший буду в світі,
Якщо, трудами щирими зогріті,
Я дні свої вогнями позначу
І, мов Галузка та, життя кінчу!

1944—1950

ГОЛУБ І ГОРОБЕЦЬ

Вже осінь махнула барвистим крилом,
І зорі на небі вже холодно-сяйні...

Замисливсь Лелека
На домику крайнім:
Зима недалеко,

А жаль розлучатися з рідним селом:
— Прощай, любий Голубе, друже мій щирий!
— Куди ти?

— У вирій... У вирій...

Вернусь навесні, як не буде біди.

А може, і ти полетів би туди?

— О ні! — мовив Голуб. — Свою батьківщину

Ніколи не кину,

Бо статися може (як то вже й було!):

Моє їй легке знадобиться крило...—

Горобчик мову ту підслухав,

До них злетів:

— Візьми мене! Давно хотів,

Мені турист один шептав на вухо,—

Там, за кордоном, рай!

Добро на вулиці валяється — збирай!

Мовчиш? Ну, що ж, я сам лечу!

Через кордон без дозволу втечу!

В зелені шати світ ясний вгорнувся.

Лелека на гніздо своє вернувся.

Вертався Горобець у край наш милий —

Не долетів, удав, общипаний, безсилий.

1953

СОЛОВЕЙ, ЩИГОЛЬ І ЗОЗУЛЯ

Побіля Щиглика, що спав собі в ліщині,
Затьохкав Соловейко на калині.
— Привіт мій! — писнув Щиглик Піснярю.—
Твої пісні зовуть на світ зорю,
Твій спів серця всім звеселя,
Твою майстерність славить вся земля! —
Мій Соловейко (не затулиш вуха!)
Ці вихваляння слухав,
А думав про своє:
«В словах солодких завжди прикрість є!
Творця словами лесними не тіш,
Бо може бути —
У вихвалянні схована отрута,
А правди ні на гріш...»
Аж тут Зозуля:— Ах, яка я рада!
Тут що у вас? Нарада?
Про славного митця?
Порядком критики, з любові до творця,
Сказати мушу: Соловей відстав,
Навчання знехтував, зазнався, не зростав,
Він свище, як сто літ тому свистав,
Його наздоганяють співаки малі...—
«Хай дещо в цих словах не так,—
Подумав Соловей.— Однак
На грішній цій землі
Послухать критику корисно всяку,
Бо навіть в бур'яні нікчемних слів
Цвітуть, буває, правди маки...»
Зозулю Щиголь стрінув на суку:
— Скажи, кума,
Що тямиш ти в піснях, коли сама
Виводиш все життя одне «ку-ку»?
Ти Соловейка посікла кріпкенько! —
Зозуля каже потихеньку:

— Та хай подумає! Корисно це бува:
Він помовчить — Зозуля поспіва! —
Ковтаючи приховану досаду,
Очима Щиголь показав до саду.
Зозуля вслухалась — за голову взялась:
На яблуні, усипаній квітками чарівними,
Під зорями ясними
Вечірня пісня золотом лилась.
На пліт зіпершись, мрійне, одиноке,
Дівча замислилось, мов бачить дивний сон,
А серце чисте, світлооке,
Із Соловейком тьохка в унісон.

Лукава похвала
Хай фіміями кадить,
Зловмисна зла хула
Чадну отруту лє,—
Таланту світлому ніколи не завадить
І з вірного шляху нізащо не зіб'є!

1953

НЕЗРУЧНИЙ ТАЛАНТ

У день народження Миколи
Друг Пса прислав із собачарні-школи:
— Прийми, Миколо! Скарб, а не собачка!
Талант! На диво всім шукачка!
Хабарників, хапуг та брехунів,
Нероб та бюрократів, лежебоків,
Любителів доносів, сварок, склоки,
Розкрадачів, пустих балакунів —
Не стерпить нечисті ніколи!
Хай хто — пійма за поли...
Зі злом в запеклій боротьбі
Послужить, друже мій, тобі!..—

Минає кілька днів. Не сподівався ніколи:
Підручних любих, друзів і кумів Миколи
Зганьбив той Пес, хапаючи за поли.
У власній хаті, гемонська мара,
І тещу покусав, як брала хабара.
Микола мліє:— Йди ти к богу! —
І вигнав Пса до біса на дорогу.
Заквилив Пес:— Старавсь — не догодив.
Йому б такий талант, щоб без зубів ходив!

1959

ГОРОБЕЦЬ

У цирк Горобчик залетів.
Притерсь. Робив, що сам хотів.
Як працювали акробати славні,
Над ними Горобець літав,
Цвірінькання дзвеніли безугавні.
— А ти чого тут? — Голуб запитав,
Що в цирк випадком завітав.—
Поводишся, немов у власнім домі!
— Та я ж артист!
— Ще поки невідомий?!
— Та я літаю вище акробата!
— Яка ж зарплата?
— Про це не думаю. Скачу,
Літаю всюди, цвірінчу.
Життя веселе і багате.
Повір: солодша слава, ніж зарплата!

Я бачив одного митця:
Не схожий він на Горобця,—
За гонорар, за копійками
Він бився кулаками.

1950

ХОРОБРА ЖОНА

Кінчає Дід
З життям рахубу:
Прощає друзів і сусід,
Дружину люблю.

А Баба кулаком січе, сердита й зла:
— Щоб я тебе не бачила була!
Щоб спокою в гробу не знав ніколи!
Щоб там тебе кольки кололи!
Щоб чорт тебе на вугля спік,
Як ти мене терзав весь вік!
 Душа боліла і боки,
Ви бачите, які у нього кулаки?!

Пощо, сатирику, здіймаєш вила
На зло, в якому зникла сила?

1962

БОРОДА

Так журно виряджала матінка стара,
Так ніжно щебетала ластівка-сестра,
 Коли Павло
 В сусідське йшов село.
 Чи там була
Така природа та вода,—
 За пару днів в Павла
 Де не взялася борода.
 Не борода, властиво, а борідка,
 Бо волоски посіялися зрідка,
Та все ж, коли дивитись віддалік,
Здавалось — бородатий чоловік.
 Вернувсь Павло додому

І на поклін не відповів нікому.
Борідку гладить,
Цигаркою поважно кадить...
Якось згадала мати про літфак —
П'очервонів син, мов буряк:
— Мені учитись? Годі!
Хай вчаться безбороді!

Йому слабеньку книжку пропусти —
Сидить на ній весь рік, не думає рости!

1934

ДИЛДА

Дилда став садівником
І володарем лопати,—
Він був старшим над садком:
Чи садити та копати,
Чи на кого помахати...
День якось щасливий випав:
Соловейко навесні
Чистим золотом розсипав
По садку свої пісні.
Садівник у боки взявся:
— А це що там за співак?
(Що ж, у кожного свій смак!)
Відкіля такий узявся?
Геть із саду! Вистачає
Нам своїх тут співаків —
Горобців, сорок, шпаків.
Щиглик нам за всіх співає
Ліпше кращого митця...
Геть же! — гостя проганяє.

Ухопивши камінця,
Поціляє у Співця.

Не дивуйтесь цьому диву:
Дилда звик до примітиву!

1956

КРИТИК І ПОЕТ

Поету критика здалася злою.
Не їсть, не п'є, не має супокою.
В талант утратив віру і нудив,
Жорстокий присуд сумнівні родив.
Несмілі вірші, мов звірятка,
Шукали схованки в шухлядках;
Колись би уважав за бездоганні,
Тепер сам думав: «Препогані!»
 Поет нікому не годив,
До критиків з поклоном не ходив,—
Тепер, на старість, в двері стука:
— Мене, мов шашель, точить мука.
Хіба таки ти правду говорив:
 Так безталанно я творив? —
Зраділий Критик гостя обніма:
— Гризе й мене нудьга німа,
І каяття у серце б'є:
Тоді забув я написати —
Талант у тебе є!
А зараз радий це тобі сказати.

1964

БРИТВА

У перукарні
Всі бритви дуже гарні.
Між них одна:
Вона
У бороді
Твердій.
У піні мила,
Всміхаючись, ходила.
Якось забулися майстри
Зітерти пляму мила на вістрі.
На ранок дивляться — іржа!
І стала бритва гірш ножа.

Буває, молодий талант зорею блисне,
Ми втішимся й забудемо в ту мить,
А він чи поржавіє, чи закисне...
Дарма вже потім серце в нас щемить.

1931

ЛЮБ'ЯЗНИЙ СТАРОСТА

Барс-молодик позбувся супокою,
Забув цілющий сон, не їсть, не п'є.
То стогне в бур'яні, то бродить осокою,
Батькам турботи завдає.
Він закохавсь в Тигрівну,
Прекрасну, та не рівну.
Дарма красуню Барс стеріг —
Не підпускає й на поріг...
З'явився Лев на допомогу:
— Нічого, хлопче, не журись!
Любили й ми колись,

Невдач не знали, слава богу.
За старосту проси,
Потрудим кості! —
Ревнув на всі ліси,
Подавсь до Тигра в гості...
Стара Сова з сусіднього дупла
(Кухаркою на сватанні була)
Шипіла Пугачу: — Я бачу,
Якщо натрапиш на невдачу,
В свати таких собі бери,
Що мають силу й пазури, —
Таких не виженуть із хати:
Хвостом сваток махне —
І наречена нехотя почне
Любить і обіймати.

1959

В ПОЛІ ВЕСНОЮ

Веселий Жайвір сонячними днями
Дзвенів-видзвонював піснями, —
Послухатъ — серце веселиться.
А на межі — Ослиця.
Вслухаючись в пісні, задрала вуха
І ратицею поза вухом чула.
Гіренько мовила: — Овва!
Завзято Жайворон співа,
А техніка мала.
Знатъ, школи пташка не пройшла.
Ось тута
Хорей із ямбом плута,
З баладою сонет в одне сплела,
У казку байку завела,
Ось на півтону вище узяла.

Куди ж бо? Зовсім збилась ти!
Прийдеться бідній допомогти...

Не раз ми бачимо в житті:
Гаряча вдача нетерпляча
І наміри, сказати б, золоті,
Та компетенція... ослича.

1956

ВІРНИЙ ДРУГ

Дізнався Лев (він має пильні уши) —
На нього змову звірі знов плетуть:
Як ляже спать, на нього нападуть,
 Мерзенні душі.
— Лисичко, любая! Прохаю — послужи:
 Що чула — розкажи!
— Та... чула я не дуже добре слово,
Що трапив ти до влади випадково,
 Не по тобі такий тягар...
Чи слухать нам, що бреше всяка твар?
Спокійно спи! Я в тебе вірний друг:
Обнюхаю і степ, і ліс, і луг...—
 І вірний друг побіг.
 Лев спати ліг...
Ніч — злодійка в убранні чорнім —
 Найгірші злочини обгорне
 Зрадливим саваном-плащем.

Чию то шкуру Лиска сушить під кущем?

1965

МУДРИЙ ЗАЄЦЬ

Редактору Іжак приніс свій труд новий:

— Друкуй, дружок. Неспані ночі,
Гарячий роздум, досвід життєвий,
Пекучий спис неправді в очі.

— Те-те! — У Зайця зуб на зуб. —

Ти не політик, друже мій, ти — дуб!

На кого роззявляєш рота?

Коли не Лев чи Барс, то Ягуар чи Рись.

Дурна, скажу тобі, робота:

Наступлять на язик колись...

Нащо тобі сатирою копати?

Ще й проти Барса виступати.

— Я виступаю, Зайцю, проти зла:

Барс цими днями розтерзав Козла.

— «Козла»... А хто Козел? Якого роду?

В яких чинах? Одне що борода.

А Барс... Хіба не чув серед народу:

Він моститься в зяті Левині.

Тоді — біда!

Подумаю про це — повзе мороз по спині:

Гляди, директором назначать в наш видав...

Пиши, дружок, про моркву, квіти, трактор

І спи спокійно автор і редактор!

1967

СУСІДСЬКА ДОПОМОГА

Іванові біда: щось коле в животі.

Ані дихнуть, ні сісти,

Ні борщику поїсти.

Такого з ним ще не було в житті.

— Не скній же! — потіша дружина. —

В нас через пліт тямуща медицина.
А хто ж, коли не друг-сусід
Повинен рятувать од всяких бід?!
— Ой, допоможіть! — перед сусідом гнеться.
— Зарадимо біді! — сусід сміється.—
Ми жить повинні, як брати.
То щастя — людям допомогти...—
Трудний минає день —
Сусід не йде:
Свиняку чухає, курей годує,
А що сусід вмира — і в ус не дує...
З поклоном знов іде Іваниха стара:
— Рятуйте ж, братику, Іван вмира!
Не дивиться на люльку, на обід...
— Щось зробимо! — відповіда сусід.—
Іван помер
В лиху годину.
Сусід припер
На плечах... домовину.

Признаюсь наперед: їй-богу,
Я не прийму подібну допомогу!

1967

Словом щирим промовля сатира

ЛИСТ З ЧУЖИНИ

Дістали Голуби із вирію листа.
Хвалилась землякам Перепелиця:
«Живу, мов у раю. Пшениця —
Не видно сонечка — густа.
Тут — тепло, зелень... Красота!
Дивлюсь на обрій повсякчасно —
До себе виглядаю вас...»
Зібрались Голуби й Синиці,
Шлють відповідь Перепелиці:
«Не зваблюй нас дарма,
Бо не живіт всьому мірило,
Не всім страшна зима.
Пшениця там вам уродила,
А найдорожчого —
Вітчизни —
В вас нема!»

1963

У КУЗНІ

До кузні привезли косарку — лихо сталось:
На сінокосі в ній щось поламалось.
Негаймо лікувать! Мерщій до коваля!
Дивися — суне хмара,

Вперіщить громовим ударом —
По травах злива погуля,
Цілуйсь тоді з бідною!
Говорять ковалю:— Все діло за тобою!—
Сказали і пішли... Аж друг-чаркар
Приніс сапу відладити. Втирає вуса.
З кишені пляшка визира (спокуса!).
Його також турбує грім із хмар:
— Підладь, браток! Картопля сапки просить.

Кума нудьгує. Ледве не голосить.
Бо знаєш сам: як сапки не даси,
То на базар картоплі не носи...—
Коваль вугілля підсина.
Косарка — в сторону. Вперед — сапа.

Де наперед пролазить чарка,
Там терпить не лише косарка.

1971

ШОФЕР-АНЕКДОТИСТ

Петру Петровичу прогулянка вдалася:
Ніс — набік, весь в крові, а фари — сліпаки,
Колеса праві — п'яні два братки.
Назустріч — у слюзах жона Мелася:
— Що? Знов аварія? Машину знов
в ремонт?

Мабуть, шофер той, клятий мастодонт,
З машиною зустрівсь, поцілувавсь?
Чи на стовпець нагнався?
Відомо ж бо: балачку заведе —
Не спинить язика, не думає, не бачить,
Жене щодуху — гай гуде;

Не відчува руля, мов гончий скаче...

Чому не проженеш його, балакуна?

— Мовчи, жона!—

Петро Петрович з усміхом говорить.—

Не раз мені було з ним горе,

Та я люблю його, веселуна:

З ним їдучи, не згинеш від нудоти:

Усю дорогу шпарить анекдоти!

У штат залізе отакий артист —

Недбайлиця, брехун, анекдотист,—

З ним миряться (такі начальству годять),

І хахоньки над ділом верховодять.

1971

ВУХА

Стривожений Осел забіг у хлів,

Тремтить, бідака, побілів,

Перевести не може духу:

— Ой, лихо!.. Ввуха! Ввуха! Вуха! —

Реве, немов на смерть лиху набрів.

— Що сталося? Чого тремтиш, дружище? —

Питає Кінь, що їв коло коша.

Осел бере ще вище:

— Ох, братику, горить душа!

Удосвіта травною запашною

Пішов попастись по росі,

Аж знялось сонечко в усій красі,

І враз передо мною

З'явилися вуха престрашні,

Великі, волохаті, хижі, мов у сні:

Ворушаться, тріпочуть,

Неначе з'їсти хочуть...

— Дивак! — регоче Кінь.—
Та то ж осяляча тінь!

Лякаємось, як в дзеркальці-віконці
Побачимо свій гріх при яснім сонці.

1971

НЕСТІЙКА ОСНОВА

Осел при владі, жирний і статечний.
Від всіх йому — привіт сердечний.
Ворони на хребет сідають на обід.
Горобчики за ним літають вслід,
Посмітюха швидка чутки розносить:
«Осел — мудрак і симпатичний досить!»
А збоку, дивлячись на успіхи Ослові,
Віл говорив: «Живе не на стійкій основі!»
Годились з цим усі і в тім праві були.

У двір Коня баского привели,
Коневі честь, Коневі слава,
Щораз вівса смачного мірку,
Хвала, турбота і повага...
А як же наш Осел? Заткали дірку,
Улаштували на задвірку,
І з того дня
Дружки переметнулись до Коня.

Такі-то друзі (хай їм грець!) бувають:
Утрапиш владу й честь — одразу забувають.

1964

МЕД

До одного завмага споживспілки
В одчинене вікно влетіли бджілки:
— Ми — делегація. Є в нас тривога,
По довідки з'явилися сюди:
Ми з меду випаровуєм вологу,
Ти ж додаєш у мед води.

Яка причина? —

Завмаг повів плечима:
— Бува, кишенья роль відіграє,
І вигода всім тону задає...—
Відразу Бджоли зрозуміли,
З ким мають діло,
Хто чинить зло...
Вп'ялись в чоло.

Недавно Бджолам-правдолюбам
Відбувся суд:
Влетіло любим
За... самосуд.

1955—1968

БУНДЮЧНИЙ БУГАЙ

У двір зайшов Бугай і зразу до коша,
А там сінце, овес і пійла два відерця.
Дмухнув. Ревнув. Заграло коло серця...
Неподалік — Вівця, солом'яна душа.
Бугай, пузатий жух, мордякою потряс,
Перед Овечкою почав хвалитись:
— Диктатор я! Закон пишу для вас.
І ви передо мною мусите стелитись.
Коли ревну, пройдуся по селі —

Дрижать старі, тремтять малі,
Перестають корови їсти,
Собаки в буди квапляться залізти...
І ти вклоняйся мені,
Співай пісні!..—
Овечка посміхнулася:— Не завше...
Я бачила не раз картину пресмішну,
Як ти тікав від гедзя в шалину,
Хвоста задравши.
На ділі свій закон і владність покажи,
Перед вікчемами не падай, не дрижи,
Самоповагу май і горду душу,—
Тоді тобі вклоняться мушу.

1971

ПИЛИПІВ МЕД

Пилип, колгоспний комірник,
Щоб був солодший поцілунок,
Носить медок кумасі звик.
Та ставсь лихий трапунок
(За поцілунками йде горе!):
Шукать злодія почали.
Знайшли:
Коли носив медок з комори,
Мед капав з щільників
І бджілок на сліди навів,
За ними — ревізори...
Йдучи в тюрму, Пилип говорить:
— Народна правда є:
Мед крадений гірким стає!

1971 *

* Тут і далі дати, позначені зіркою, орієнтовні.

ЗОЗУЛЯ

Зозуля сховалась в густім вишнякау
І плакала журно на долю гірку:
— Ку-ку! Ку-ку! Ку-ку!
Одна тільки радість судилась мені —
Самотній кувати в оцій гущині
І солодко мріять про щастя, про славу,
В кущах нарікати на долю лукаву...
Як тяжко, як важко родини не мати
І щастя не знати дітей годувати,
Прожить сиротою, вмирати самотній,
Лягти невідомій в труні непривітній...

Ніхто не одвіда забуту могилу,
В ногах не посадить вербичку похилу,
З очей не загубить сльозинку палку...
Ку-ку! Ку-ку! Ку-ку! —
На цей журливий спів пташиний гурт,
однак,
Не виявив Зозулі співчуття:
— Як можна вік одне співати так,
Сховавшись від життя?

Поете, друже наш єдиний!
Який душею б ти не був багатий,
А відгородишся за кабінетні стіни —
Ми матимем пусту Зозулю, не митця.
Пропав талант. Почнеш співати,
Немов Зозуля ця.

1953

СВАРКА

Не хата
В Гната,
А діра,
На посміховисько двора,
Є гроші, плани гарні в скрині,
А хата — як торік, так нині.
Гнат на Одарку косить зір:
— Розносить брехні, поговір,
Двора не держиться, швидка,
Не любить рідного кутка...—
Одарка поїдом їсть Гната:
— Дивись, розвалюється хата,
А він гуляє, програє,
Все роздає,
Що в домі є...
Лле дощ крізь стелю, як крізь сито,
Проте не може погасити
Нескінченої сварки
Гната і Одарки.

Не бачимо ладу,
Коли свою біду
Змагають не руками,
А язиками.

1964

ВОВК-ДОБРОДІЙ

Зима спушила білі хмари.
Укрила степ валами кучугур.
Загнала в хлів овець отари
Від холоду і лютих бур.

Залізли пси в холодні буди,
А пастухи — живі, звичайно, люди —
Пішли нудьгу у закут заганять,
Де гра музика, підківки дзвенять.
А Вовк! Душа ворожа!
Зирк-зирк: чи є сторожа?
А чи нема де перелазку,
Щоб пошептати свою овечкам казку?
Говорить сторожам:— Їсте-п'єте,
Байдуже вам про те,
Що, може, й вівцям хочеться гуляти?
Пустіть у хлів, їх буду звеселяти!

На міжнароднім полю
Вовк треться до держав, які здобули волю.

1948—1964

ПЕС І ВОВК

Так-так, голубчику: зима — то не весна,
Коли природа кормить і голубить.
Мороз-катюга жалоців не зна
Та й дядько-голод жартувати не любить...
Шукаючи поживи, Вовк забіг в село.
Назустріч Пес:— Яке загнало лихо?
Заходь, заходь! У нас є корм, тепло,
У буді й затишно і тихо.—
А Вовк:— Спасибі, не для мене рада.
В вас жить,— робити, що велить громада.
У мене вдача в інший путь зове:
Украсти овеча, свиню спіймати,
Лоша до смерті заганяти...
В мені, бач, вовчий дух живе.

Як Вовк — тягни його на суд,
Не агітуй за чесний труд.

1970

СОВА І СОЛОВЕЙ

Літаючи вночі на тихому крилі,
Пташок дрімливих нахапавши
І з жертвами розправившись, як завше,
Сова присіла мирна на гіллі,
Мов найсвятіша на землі
(Усі стають ласкаво-молитовні,
Коли в них шлунки повні).

А поруч трапилось сидіти Солов'ю
(Стеріг в гнізді дружиноньку свою).

Сова:— Ось з ким би вік дружити!
Однакі звички, погляди і смак,
Давай, мов рідні, будем жити,
Не розлучити нас нікому і ніяк!..—
Ще Соловей не встиг їй згоду дати,
Як почало світати.

Почав співак нестримано співати,
Яскраве сонце прославляти.

Сова прищулилась, надусалась, сичить:
— Я Сонця не терплю і світла я не хочу!

Чи ти не знав, що я — цариця ночі?
Не можу я з тобою жити!

Щоб знала — ти такий,
Вночі роздерла б на шматки! —

Сова в обійми щирі рада власти,
Зове на дружбу солодко-п'янку:
Не піде друг в Сови на повідку —
Хай стережеться в пазурі попасти!

1971—1974

ГРУША

Велика груша віку доживає,
Схилилася, тремтить, ладу немає —
Грушок солодких не дає.
Чи не тому, що в корені гниє?
Насуплений господар вийшов з хати —
В руках сокира, пилка і лопата;
Зняв свитку і долоню хуком впік:
— Служила ти мені, аж лопалась від
соку.

Від мене мала завжди честь високу;
Тепер, пробач, розлучимось навік.
Бувай здорова!
Іди на дрова!

Довчасно спокій той
Знайде в могилі,
Хто голову схилив,
Піддавшись гнилі.

1964—1971

СИЧ НА ХАТІ

Семен почав частенько примічати:
Погано тхне щось коло хати.
— Я нюхати таке не звик!
Щоб я терпів таку гидоту?
— Терпи! — сусід йому з-за плоту.—
Під комином у тебе домовик —
Старий банькатий Сич живе,—
За ніч пташок наб'є,
За день не споживе,

А м'ясо — м'ясо й є —
Поганим духом віддає...
— Та що? Щоб я терпів гидоту ту?
Та я його з гніздом змету! —
Семен — наверх. Сича — за крила.
З гніздом аж гижа закуріла.

Сичі розводять гидь і каламуть —
А деякі сусіди
Нас терпіль зовуть.

1963—1971

КІНЬ І П'ЯВКА

Солодкі, приязні слова,
Напоєні отрутою лихою,
Як часто ви, бува,
Маскуєтесь до бою,
І кожне підлі задуми хова.

Зеленими лугами, край болота,
Увечері вертався Кінь з роботи.
З болота П'явка почала звиватись:
— Заходь, заходь, дружок, сюди
Поїсти осоки, напитися води,
Снаги набратись,
Від праці відпочить...—
Кінь гордо пирхнув, далі ідучи:
— Лукавство чую в хитрій мові...
Ти, мабуть, хочеш крові?

1948

ПЛАКСІЇ

Ведмідь якось зібрав гостей
Послухати вістей,
Щоб знати, чим живуть вони.
Зійшлося — хоч двері зачини.
Пригнався Заєць, гірко плаче.
Ведмідь:— Чого ревеш, козаче?
Чи рідну матір поховав?
— Ти б краще не питав.
Прийшло до мене лихо:
Сьогодні я на торг пробрався тихо,
Довідатись хотів, яка мені ціна.
І що ж ти думаєш?
Ціна дурна!
Продатися і думать годі:
На шапку не беруть —
Ондатра в моді...—
А тут, мов ненароком,
Лисиця Зайця тисне боком:
— Гірка недоленька й моя!
Горжеток лисячих тепер не носять,
На муфти дамочки мене
Не просять.
Віднині
Модницям подайте соболіні!
— Чого ви скиглите? —
Їм Норочка на те.—
Радійте, що при хутрі живете.

1969—1971

СКАЖЕНИЙ ПЕС

Знялася на селі тривога:
— Сказився Пес Павлів!
Самі ховайтесь якомога,
Гоніть худобу в хлів! —
А Пес порвав там свинку,
В Грицька телятко покусав,
В Миколи покалічив пса,
Наскочив в Ганни на дитинку...
Та люди не злякалися біди,
Ізбіглися боротися юрбою:
— Лий на скаженого водою!
Впаде у корчах від води! —
Хтось із відра на пса линув —
Пес впав і ноги простягнув.

Так самодур, чванько-цабе,
Немов той виродок собачий,
У корчах падає, коли себе
У люстрі критики побачить.

1953—1968

ТРАГІЧНИЙ ВИПАДОК

Хірург, учений і практичний,
Чужим смертям дивитись в очі звичний,
Старий авторитет місцевої лікарні,
Вхопивсь раптово за живіт:
— Ой, пробі! Жінко, дітки гарні!
Невже покину білий світ? —
Товаришам, з якими цими днями
Чарками товк, свічки гасив піснями

І твіста танцював,
Спецам-онкологам і з терапії
Вже іншої співав:
— Рятуйте, дорогії!
У мене ж лютий рак —
Боюсь потрапити у морг!..—
Почавсь в лікарні з смертю торг:
І кардіограф, і рентген,
І зондування, і пурген...
На п'ятий день побіг мерщій додому,
Забувши страх і втому:
— Радійте, дітки! Смерть нас обійшла:
Касторка допомгла!

Свій скальпель над чужим життям

повисне —

Чужа сльоза до серця не дійде;
Своя біда за серце стисне —
Де мудрість дінеться і сила духу, де?

1967

ПРИНЦИПОВИЙ ЧОЛОВІК

Кузьма з Миколою в неділю чаркували.
Миколин світлий дім привітно-затишний.
Не зогляділися — пляшки повипивали,
І кожен став немов дурний.
А вже як п'яний заведеться,
Причини не шукай:
Сама знайдеться —
Шле в діло кулаки...
Микола дядько дужий,

Кузьма слабішенький-таки.
Йому одне: тікай!
За ним з кописткою Микола слідом,
Так частував, як перед тим обідом,
Без жалю сік, не знаючи ушину,
В потилицю і в спину.
Кузьмиха ззаду:— Гецай через пліт!
Ворота замкнені, хіба не бачиш
А ти на них, мов заєць скачеш!
От причепився до воріт!
І ловиш шльопанці гарячі.—
Кузьма дружині каже, ледь не плаче:
— Дурепо! Вчив тебе весь вік —
Я ж принциповий чоловік!
У мене принцип першим всюди йде!

Боюся:
На пліт попруса —
Авторитет мій пропаде!
Так часто диваки
Вирішують складні задачі:
Через дурні ворота скачуть,
Обходять певні і прості стежки.

1969

МУДРЯЦА БАБЦЯ

Вмиваючись слізьми, одного дня,
Вернулося з полянки Левеня.
— Що трапилось! Яке спіткало горе? —
Веселий батько Лев говорить.
— «Щб», «щб»! — мов хто вколов Левицю.—
Синок приніс з полянки одиницю!
Директор Завць (теж, подумай, звір!)

Злобить на нас, мститися на дитині.
Спустив би ти з вухатого сім шкір! —
Гуде Левиця в уші Львині.
— Невістко, помовчи! Дурна еси! —
З кутка озвалася Левиця-мати.—
Вже час вам знати:
Не ті тепер порядки і часи,
Щоб грубо так показувати силу...
Ходім, малий! —

Взяла онуку милу,
Пішли удвох, немов для прогулянки,
Пройшлися кілька раз коло полянки;
В старій гнівом засвітилися очі,
Розкрились щелепи, заграли пазури,
Мовляв: хто жити хоче,
Ану, вилазь з нори!
Не треба натиску, навіщо сварка
Вже видно й так, до кого п'ється чарка.
Пошперхли в Зайця губи
І задзвеніли зуби...
До Лева дивина прийшла до хати —
Всі не натіпаються з дитяти.
Веселий Левик повертався з занять,
І завжди мав великі п'ять!
От бач, Левице,
Чого було гнівиться?
Не драли шкур, не ставили припарки,
Без гомону, неслави і без сварки
Поворожила бабця премудряща —
І все пішло на краще!

Кілька уроків для лежебоків

ГОРДИЙ ОРЕЛ

У відчаї Орел на скелю налетів,
Упав, мов камінь, на травицю:
— Хай трупом ляжу, залишу Орлицю,
Аніж терпїть огуду від братів!
Я погрішив, перед всіма осудний:
У час, для мене трудний,
Коли я голодом в нещасті тлів,
Шматок здохлятини на смітнику із'їв.
З тих пір в душі висока совість коле:
Здохлятина й орел! — не в'яжеться з віків.
Живеш на висоті — не смій ніколи
Спускатися до смітників!

Орлу цьому я пам'ятник поставлю,
Перед нащадками прославлю:
Адже не кожен гріх свій визнає —
За горду честь кладе життя своє.

1968

БДЖОЛИ НЕ СТЕРПІЛИ

У вулику таке твориться — жах!
Завсігди лагідні й терплячі, Бджоли
Із Трутв'ями товстими на ножах.

Такими Матка їх не бачила ніколи.
Обурені, гудуть:— Трути
Три порції щоденно просять.
Нектару в вулики не носять!
На готовеньке в них роти,
Понаїдали животи...—
Он осінь вже
На носі.
Дбайлива осінь Бджіл підговорила:
Виводять Трутнів з вуликів за крила.

Спасибі Бджолам: приклад нам дають,
Як ледарів у шию б'ють.

1969

У ВЕРЕСНЯ НА ЗВІТІ

Господар Вересень дбайливий
Підлеглих поскликав складати звіт річний:
Хто чим обдарував народ щасливий?
Говорить Урожай рясний:
— Родючим полем можу похвалитися —
В комори зазирни:
Мов перли дорогі, пшениця! —
Багатий восени,
Озався Сад вродливий:
— А я грушки, та яблука, і сливи,
Солодкі, гарні, запашні,
Подарував веселій дітлашні.—
Баштан сказав:— Я кавуни і дині
Послав у дар столиці-господині.
Нехай милується трудящий люд
На сонця плід, на щирий труд! —

Промовив Сінокіс:— Моє сінце узимку
Дадуть корові і назимку...—
Лише Гора одна
Задумалась, висока і сумна.
Питає Вересень:— А ти, здорова,
Чого сумуєш, ані слова? —
Гора одмовила в журбі:
— Чим можу похвалитися тобі?
І на мені б щось доброго зібрали,
Якби мене угноїли, зорали,
Доклали сили та ума,
А то стою і нуджуся сама.
Хіба сушник нікчемний по собі залишу.
Хтось насміхавсь, що я могла б родити
мишу...

Оця Гора сумна.
Переїнята могутністю і соком,
Коли б дбайливість бачила високу,
Могла б родити нам не мишу, а слона.

1969

ЛИСИЦЯ — ЗА

В діброві під кущем Вовк скаржився Лисиці,
Стікали сліз річки по пиці.
— Скрізь чую вигуки — від пуці до небес:
«Наука», техніка», «прогрес»!
А користь з них яка? Досягнення науки
Лиш зброю проти нас дає мисливцям в руки.
Я бачу, що мене
Нещастя не мине:
Картеч двостволка в ребра зажене...—
Лисиця Вовку:— А... Мені байдуже!

Не раз вже суд мене скарать хотів:
За вироком його по вітру хвіст летів,
Але мені прогрес із технікою служить,
Хто вмів їх для себе скористать,
Тому життя не страх, а благодать.
— Тож як? — схопився Вовк на ноги.
— А так. Умілість дужче змоги.
Поглянь: в мішку хвосту. Нейлон.
Їх в продажу, будь ласка, хоч мільйон.
Відріжуть хвіст — я плачу напронаще,
А дома знов приклеюю ще краще.
— Ах ти ж, кумасю, хитра голова!
— А як же? У житті всього бува.
Потрібно вміти скрізь докласти руку!
Це ти замакав, мов дурна коза:
«Прогрес» та «техніка»! Клянеш науку.
А я, признаться,— за!

1969

ПЕНЬ КРАЙ ШЛЯХУ

Перед всіма хвалився Пень здоровий:
— Я... я не липовий, не яворовий!
Я пень дубовий!
Я маю міць стальну!
Погляньте на мою солідну товщину!
Хто йде — зупиниться:— «Ну й ну!
На ньому сонечко іскриться,
Величний, показний.
Міцний,
Мов криця!»
Робітники з лопатами прийшли,
Безжально корчувати почали:
— Не стій нам посеред дороги.

Ти — пень! Тобі життя скрутило роги.
Колись ти дубом буйним жив,
Добром служив,
Тепер ти зайвина, не лізь під ноги!

1967

ДОБРИЙ УРОК

Наївся добре, спить Віслик весь день,
Аж Півень-клопотун на подрю йде.
— Добривечір! — гука Ослові.
Розговорились на цім слові.
Осел вухами тріпонув:
— А зараз ранок ще, я чув!
— Та як про ранок говорить,
Як вечорова зіронька горить? —
Осел уперся:— Ні, ранкова!
А Півень знову:— Вечорова! —
Господар входить до хліва:
— То зараз ранок, вражий сину?
Наспавсь за день, осляча голова,—
Виходь місити глину!

Побільше б отаких уроків
Для наших лежебоків!

1964

СВИСТУН

Орел-степняк намислив хор створити,
А Ховраха — в солісти запросити:
— Ти мавш ніжний свист
І з тебе вийде видатний артист.

Талант завсіди людям милий,
Він має всюди похвалу,
Як сторож правді, ворог злу!
— Та що ти, сизокрилий?
Таланти розгорнуть —
То треба упрягтись в роботу,
Добряче спину гнуть
І не жаліти поту.
А я... Я на колгоспному лану
Живу, не сію і не жну:
Коли комбайн пшеницю косить —
Ховрах готове зерно носить;
Коли мороз лютує на дворі —
Живи, як бог, в своїй норі!

Хто звикне паразитом жити —
Того мистецтву не зови служити.

1962

ЛЕМІШКА

Левко лемішки не любив.
Як важко не робив —
Не хоче їсти ту дідівську страву.
Подивиться — з лемішкою миски
І — ложку геть під лаву:
— А де ж гуляш, котлети, шапlickи?
Аж ось війна. Левко йде в партизани.
Бої, поразки, перемоги, рани.
І ворогу під шкуру сиплють жар.
Левкові випала робота:
Левко наш — кашовар.
В походах труд — свята турбота.
В бійців то смішки, то насмішки.

Кричать:— Левко, давай лемішки!
Лемішки поїмо —
То краще ворога б'ємо! —
Та й сам Левко — аж за вухами свище;
Лемішку їсть, співа найвище:
— Пробачте давнє зло,
Кохана ненько,
Хоч то було
Давненько!

Левки беруть важкі уроки:
Старовину неславлять на всі боки,
А підростуть, життя їх підкує —
Та спадщина на користь їм стає.

1961

ДІЯЛЬНИЙ КІТ

Кіт у кущах ховався при дорозі.
Аж гляне: тягарі везуть на возі.
— Без мене? Що ж це я лежу?
Щоб потім насміхалась Киця,
Мовляв, Кіт нероб, ледащиця?
Давай хоч шлях перебіжу,
То матиму чим похвалиться:
Коли возили тягарі,
Я не ховався, як пес он у дворі.—
І Кіт метнувсь щосили,
Ледь коні на хвоста не наступили.
— Ну от! — сказав і знов в кущах заліг.—
Всі бачили, як я дорогу перебіг?
В трудах я участь брав толкову,
Здобув права на мишу додаткову!

Таких частенько бачу,
Що мають вдачу
Котячу:
Трудягам шлях випадком перейде,
То потім першим по відзнаку йде.

1963—1968

ДЖМЕЛИКИ

Втомилася Бджола, вмостилася на вітці.
Аж Джмелик тут:— Привіт сусідці!
Поженимось! У бурдючку моїм запас...
Чував я стороною,
Що вулики у вас
Поживою багаті запашною...
— Не підступайсь! Щоб не попіксь, бува,
Щоб лиха не набути.
У тебе бурдючок — у мене два,
Один — для меду, другий — для отрути.
Таких, як ти,
Отрутою пекти.
Ти думаєш про працю? Ні!
А зазираєш у чужі скрині
І на пікчемний бурдючок,
Як на гачок,
Собі впіймати щастя хочеш.
Геть, ледарю! Дарма Бджолу морочиш!

Такі молодички на шиї в нас сидять,
Із скрині нашої живитися хотять.

*1967 **

ТРУТНІ

Якось на вулика наскочили сусіди.
Нероби, ласі дармоїди.
Рій з вулика — в політ:
— Рятуймось від розбою!
Всі, як один,— до бою!
Побачить правду білий світ! —
Всі зринули, а в домі
Лишились Трутні нерухомі.
Питає Матка їх:
— Ви мед любили їсти?
Не дайте ворогу до вулика залізти!
Вам осторонь стояти гріх!
— Який там гріх? — Трути заголосили.—
Хай б'ються ті, що мед носили!
За труд свій в них серця болять,
А нам боки за віщо підставляють?

Мед їсти є майстри.
За честь роя стоять?
Йї не говори!

1968

КУРКА І ВОРОНА

Сіренька Курочка в грядках греблася,
Шукала черв'ячків,
Жучків
І справно день у день неслася.
Зненацька їй удар:
Ворона прилетіла:— Карр!
Який талант тут гине по-дурному!

Себе ти ділу віддаєш земному,
Тебе ж на небі ждуть,
Чекає щастя путь...—
Ворона Курку намовляла,
Сама ж зерно її клювала,
Наситилась і полетіла в світ,
А Курці боком вийшов той приліт:
У небесах хмарки пасе,
Яччок не несе.
На іншому току Ворона десь жила,
А Курка під ножом в хазяйки билась.

Ясна мета — вперед прямуєш сміло.
Зірвешся ж в піднебесний літ —
Затьмариться твій ясний світ,
Ні з тебе користі, ні з твого діла.

1969

ГУСЕНИЦЯ

Непрошена, нахабна, всім нелюба
Повзла по груші Гусениця груба:
— Залізу вище, вище,
Напхаю листям животище;
На тиху ляльку обернусь,
В метелика перетворюсь,
З дружечками гулятиму по саду
Собі на радість і розраду...
— Не дуже-но! — хтось каже ззаду.—
Бо тим, що люблять жити всмак,
Але засмічують лиш хату,
Ми робим так...—
Завзятий Віник, чистолюб затятий,
Що виміта усі кутки,

Як дасть по ребрах волохатих,—
І паразитка — на шматки.

Якщо в садочку негідь завелась
І моститься, щоб смачно їсти-пити,
Але нездатна нам добро робити,—
Ми кажем грізне:— Зась!

1968

НЕДОГАДЛИВИЙ БИЧОК

Хваливсь Бичок Бику старому:
— Не ждав собі такої похвали! —
Всі висипали з дому,
Що там були:
І наречена Галя, й Галин тато,
І мати Галина, і брат Антін.
— Бичка такого пошукати! —
Гукав на все подвір'я він:—
Недарма про Бичка йде добра слава:
Вгодований, породистий, добряга!
На виставку б такого повели —
Медаль йому б дали...
— Погано, сину, слухав!
Антін тобі за вухом чухав,
Не шкодував солодких слів,
А я дививсь — тебе жалів:
За похвалою йде гірке похмілля!
Ти чув: вже скоро Галине весілля?
Тож мацали тобі боки:
Чи ти готовий на битки!

За вухом чухають, ласкавці світові,
А ніж — у рукаві!

1965

ЗОЗУЛЯ І ЛАСТІВКА

Зозуля Ластівці сердито дорікала,
Що та її навмисне уникала:
— Таке мале, а кирпу гне,
Цурається мене! —
Озвалась Ластівка моторна:
— Ми хвалимо тебе за пісеньку твою,
Та, кажуть, вдача в тебе гріхотворна,
Неслава йде в гаю,
Що кривдою ти шлях свій торувала:
Ти Очеретянку навчила, де біда:
Вона тебе, підкидька, згодувала,
А ти її маляток скинула з гнізда!
— Ну й що? Було таке, було:
Воно мені полізло на крило,
А я... того...
На землю скинула його.
Життя таке:
Скрізь дужчому вступається слабке.

Бач, філософія яка в падлюк:
Завсіди хвалить діло своїх рук.

1967

ІВАСЬ ТА МЕТЕЛИК

Івась-пустун якось ходив у ліс
Помилуватись на лісну природу
І звідтіля Метелика приніс.
— Матусю, глянь на дивну вроду!
Краса — веселий світ!
Весь наче самоцвіт!

— А й справді, мов павине пір'я,
Іди у двір, там погуляй як слід,
А я управлюсь — вийду на подвір'я,
Покличу на обід.—
Аж згодом гляне мати у вікно:
Що там її синок,
Її пустунчик поробляє?
А він, кмітливеньке хлопча,
На травку насадивши, мов хруща,
В повітря метеля шпурляє:
— Така, мамусю, красота,
Дарма його хвалили —
І за хруща не має сили,
І не літа!

Є серед нас такі-от Івасі,
Що саме так кохаються в красі:
Хотіли б настромлять, мов це хлопча,
Її на травку, як хруща.

1956

ХВАСТЛИВИЙ ЩИГОЛЬ

Сів Щиголь поруч Солов'я:
— Із співаків співак найкращий я!
Всі наші птахи користь мають —
З моїх пісень щось позичають.
Узяв би й ти хоч декілька колін,
Порадував навкрузне птаство сонне.
Не всохне творче джерело бездонне,
Не вгасне мій бадьорий дзвін! —
А Соловей йому:— Та не годиться,
Щоб стиль, мелодію у птіці крапа птиця.

Ненавиджу, коли співа хтось не своє
І крадене за власне видає! —
Чванько відчув, про віщо йдеться,
Пізнав, до кого чарка п'ється,
Утік і в іншим місці задається.

1968

ОСИЧИНА І ДУБ

Увись росла Осичина стрімка.
Хвалитись почала Кленкам,
Веселим юнакам:
— Росту! Росту! За пару літ
Я виросту на цілий світ,
Не шелестить — шумить почну
І Дуба гордого за пояса заткну!
Кленки:— Не забувай, що слава
Не йде до тих, лукава,
Хто язиком зліта в височину,
Дуб скромний. Він росте поволі,
Красується, чека ясної долі,
Всі знаємо йому ціну!

Вказала доля всім, як віку їм дожити:
Осичина пішла на дрова вже давно,
А Дуба узяли на клепки під вино,—
Він довго буде для людей служити.

1968—1974

ЧОМУ ШУЛІКА КОЗАКУЄ

— Чого зіщулилась, мов бідна сирота? —
Голубка Ластівку пита.—
Шуліка, ворог наш, літа,
На пташок цілиться. Тобі й байдуже?
Що сталося, мій друже?
Я бачила не раз, як ластівки
Ганялися за ним, як блискавки;
Шуліка утікав, понурий.
Вам дякували і качки, і кури.
Чому ж тепер у вас несміливе крило?
— Так то колись було.
Тепер Шуліка, бач, летить з Орлом.
Хоч не похвалиться талантом —
В Орла працює ад'ютантом.
Тому тепер
У нас і дух завмер,
І крила є — сміливості бракує...
Отим Шуліка й козакує!

Коли душа втрачає гарт,
Найкращі крила і гроша не варт.

1967

СОБАЧА ТАКТИКА

— Дивлюсь, дивуюся,— сказав Рябку Сусід,—
Тихенько гавкаєш, коли кусати слід.
Заходить злодій в двір, а ти — ні слова.
Чому б не взяти його на гак?
Порядний сторож робить так,
А в тебе — посмішка готова...—
Рябко:— А може, пес так гру веде?

Як злодій в двір іде,
То, знай, не з голими руками,—
Я поживлюся ласими шматками.
Тому
Годжу йому.
А з чесного я щό візьму?

Буває: сторож злодію словами кадить,
Ще й по голівці ніжно гладить.

1967

ПОВІРИЛИ ЛИСИЦІ

Проклявши сонце і пору жарку,
Вівця сховалась в курнику.
Аж занесло туди й Лисицю,
Що важила на птицю.
— Так ось у кому вся біда:
Овечка птицю викрада! —
Брехня була прозора дуже,
Але Собакам те байдуже —
В них вірний свідок є.
Лисиця першу скрипку грає,
Бо свідком на суді стає:
Брехнею доказ підпирає,
Вівцю у жертву віддає.
Собаки довго не крутили —
Вівцю до смерті засудили.

Там істину dokonче вб'ють,
Де свідок і судці з одної чарки п'ють.

1967—1974

КРИЛА

Нащобеталась
І наліталась,
Присіла Ластівка в садку.
Гукнула Курка їй із купи гною:
— Вітаєм подругу швидко!
Тебе давно чекали ми з весною.
Талантам завжди в нас привіт,
Бо любимо твій бистрий літ! —
А Курці Ластівка в одвіт:
— Талант і в тебе — добрі крила.
Ти б ними чудеса творила,
Подивували б всі світи...
— Мовчи про крила, сестро мила! —
В тривозі Курка злякано заговорила.—
Мій курячий талант для іншої мети:
Коли застануть на городі,
Чи коло зерна в шкоді,—
Допомагає утекти.

Так за талантами (великими й малими)
Ховаються, бува, з ділами злими.

1967

ВЕРБЛЮД І КІНЬ

Верблюд насмів наглядачу свому
У вічі плюнути хтозна-чому.
Те бачив Кінь. Сказав йому:
— І як ти міг? Оце віддячив!
Хіба не знаєш ти, не бачив:
Наглядач все життя своє
Нам силу й розум віддає:

У час трудний з глибокої криниці
Нам постача живлющої водиці.
А ти? За дружбу і привіт
Його знеславив на весь світ.
— Хай зна: Верблюд, як схоче,
Завсіди може плюнути між очі!

Такі і люди є:
Йому даєш, що в тебе краще є,
А він тобі у душу наплює.

1967—1974

СТРУМОК І ХМІЛЬ

Спустився з гір через поля,
Струмок під сонечком гуля.
— Куди ти?— Хміль питає стиха.—
У морі втопишся, до лиха!
— Широкий світ обняти рад.
Для мене море — рідний брат.
Під сонцем хмаркою здіймуся,
Над полем дощиком проллюся.

Розумний вчиться в світі жить,
Народу рідному служить.

*1968 **

РЯБА КОРОВА

Була ряба Корова
З хорошим прізвиськом — Діброва.
Про неї слава йшла лунка:
Дає багато молока...

Та раптом — що за клята мати? —
 Діброви не пізнати:
 Не їсть, не п'є
(Потовщає — статуру зіпсує!)
І молока ні краплі не дає:
 Вечірнім часом,
Набравши реп'яхів на карк,
 Виходить в парк,
Алеї тогче модним вихилясом...
Глузують люди:— Ця Діброва —
Погана фіфа, не корова! —
Якось Господар рано встав,
 За роги міцно обротає,
 У плуг запряг,
 Повів
 Орати переліг.

Корова ваша фіфочку вдає?
Їй натякніть, що плуг для неї є!

1961—1968

З М І С Т

На сторожі добра. *Віктор Косяченко* 3

Сміх на службі

- Сатира 14
- Ріка 15
- Хрін і Морква 16
- Вечірня пригода 16
- Віслюк і Кінь 17
- Поштиве Порося 18
- Хориста 19
- Корова в просі 20
- Соловей у приймах 21
- Осел із дзвоником 22
- Бракороби 23
- Трутень-головач 24
- Афродіта і Мом 25
- Хміль і Кабачиння 26
- Цвіркун 27
- Заяча математика 28
- Бродавка 29
- В громадському садку 30
- Як вони вола ділили 30
- Вимогливий жених 31
- Ремонт на ходу 33
- Список на премії 34

Приятель Грак 35
Ратиця 36
Кручений Панич і Лозина 37
Ведмідь 38
Соловей у відставці 39
Яблуня 40
Зелений Осел 41
Гумм 41
Шакал 42

Любов до рідного — велике диво

Голуб і Лелека 44
Сірко 45
Василик 46
Ведмідь і Бджоли 46
Благодушний Кріль 47
Шабля і Диван 48
Два Сичі 49
Джміль і Метелик 50
Ослиця в квітнику 51
Одуд 52
Військовий Чобіт 53
Мак 53
З великої любові 54
Молодушка 55
Кінь і Стригунець 56
Лисиця 57
Сорокопуди 57
Вороня 58
Ослячий талісман 59
· Качур 60
Трамплін 60
Грішна кома 61

Їх держить за рукав старе

- Чорногуз 63
Півник 63
Мурахи 64
Горличка і дятел 65
Піджак 66
Віл 67
Сумнівна перемога 68
Щасливий Ключик 68
Хомин спадок 69
Віл у біді 70
Зручний календарик 71
Смерть не жде 72
Галасуни 73
Сметанка 73
Ластівка і Горобець 74
Віл і Куріпка 75
Лисицю судять 76
Ягня 76
Свиня образилась 77
Ласочка 78
Еліта 79
Омела 79
Рушник і Муха 80
Річковий Павук і Жаби 81
Філософ 82

На словах — шовк, на ділі — вовк

- Лев умирає 83
Лисича мораль 84
Слова і діла 85
Котяча совість 86
Перебудова 86
Слон і Миші 87

Розмова про щастя 88
Підсвинок 89
Господар і Пес 90
Мудрий порадник 91
Йорж-підбрехач 92
На пожежі 93
Засць у лисичій шубці 94
Лось та Пес 95
Осот 95
Дятел і Сорока 96
Лисича стратегія 97
Сорока і Одуд 98
Попутник 99
Тиша і Миша 99
Ворота 100
Шуміли горобці 101
Люшня 102
Соловейко та Свиня 102
Півняча дружба 103

Іх шлунок — усьому мірило

Індичка на пенсії 105
Журились на межі 106
Хома 106
Премія 107
Гірудин 108
Кінь і Осел 109
У Лева на балу 110
Мудреці радять 111
Штати 112
Повитиця і Гарбузиння 113
Святе серце 113
Чотириногий дзвоник 114
Самовпевнений Ведмідь 115
Сухостій 116

Два Рябки 116
Щури під прилавком 117
На пасіці 118
Передчасна пісня 118
Мозолі 119
Свинячі резони 120
Кожух 121
Сорока і Свиня 122
Увічливий Півень 123
Лисича порада 124
Брехун і Мовчун 124
Дружок 125
Свиня 126
Сердечна порада 127
Мудрий Ховрах 128
Вужі під яслами 128
Дронт 129
Спритні Трутні 130
Моє діло — сторона 130

Талант і мужність

Байкар 132
Сипок Сатирика 132
Сова захищає таланти 133
Непристойний Їжак 134
Дзеркальце 135
Друг навиворіт 136
Алмаз 137
Люба Папуга 137
Горобець скаржитья 137
Засуха в роті 138
Нещастя у садку 139
Фагот і Рояль 140
Щигля 141
Вовк-Сопілкар 142

Свідок 142
Зозуля пісні шукає 143
Галузка 144
Голуб і Горобець 145
Соловей, Щиголь і Зозуля 146
Незручний талант 147
Горобець 148
Хоробра Жона 149
Борода 149
Дилда 150
Критик і Поет 151
Бритва 152
Люб'язний Староста 152
В полі весною 153
Вірний друг 154
Мудрий Заєць 155
Сусідська допомога 155

Словом щирим промовля сатира

Лист з чужини 157
У кузні 157
Шофер-анекдотист 158
Вуха 159
Нестійка основа 160
Мед 161
Бундючний Бугай 161
Пилипів мед 162
Зозуля 163
Сварка 164
Вовк-добродій 164
Пес і Вовк 165
Сова і Соловей 166
Груша 167
Сич на хаті 167
Кінь і П'явка 168

Плаксії 169
Скажений Пес 170
Трагічний випадок 170
Принциповий чоловік 171
Мудряща бабця 172

Кілька уроків для лежебоків

Гордий Орел 174
Бджоли не стерпіли 174
У Вересня на звіті 175
Лисиця — за 176
Пень край шляху 177
Добрий урок 178
Свистун 178
Лемішка 179
Діяльний Кіт 180
Джмелики 181
Трутні 182
Курка і Ворона 182
Гусениця 183
Недогадливий Бичок 184
Зозуля і Ластівка 185
Івась та Метелик 185
Хвастливий Щиголь 186
Осичина і Дуб 187
Чому Шуліка козакує 188
Собача тактика 188
Повірили Лисиці 189
Крила 190
Струмок і Оміль 191
Ряба корова 191

НИКИТА ПАВЛОВИЧ ГОДОВАНЕЦ

Басни

Киев,
издательство
художественной литературы
«Дніпро», 1983

(На украинском языке)

Редактор *П. Ф. Иванов*
Художник *Р. К. Похалюк*
Художній редактор *О. М. Анікін*
Технічний редактор *О. М. Грищенко*
Коректор *Л. Г. Лященко*

Информ. бланк № 2059

Здано до набору 16.04.83. Підписано до друку 30.06.83.
БФ 49125. Формат 70×100¹/₃₂. Папір друкарський № 2.
Гарнітура звичайна нова. Друк високий.
Ум. друк. арк. 8,1+1 вкл. Ум. фарб. відб. 8,14. Обл.-
вид. арк. 8,426. Тираж 20 000. Зам. 3—122. Ціна 95 к.

Видавництво художньої літератури «Дніпро».
252601, Київ-МСП, вул. Володимирська, 42.

Книжкова фабрика «Жовтень».
252053, Київ, вул. Артема, 25.

Годованець М. П.

Г59 Байки.— К. : Дніпро, 1983.— 199 с.

До книги ввійшли кращі байки одного із зачинателів української радянської сатири і гумористики, який довгі роки своєю творчістю служив гуманістичним ідеалам літератури соціалістичного реалізму.

Г 4702590200 — 122
M205(04) — 83 122.83.

У2

